

**ORTAOKULLARDA GÖREV YAPAN BEDEN EĞİTİMİ VE DİĞER
BRANŞ ÖĞRETMENLERİNİN AHLAK, KARAKTER VE DEĞERLER
EĞİTİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ**

İlyas GÖRGÜT

DOKTORA TEZİ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALI

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

Mayıs, 2015

TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 12 (oniki) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : İlyas
Soyadı : GÖRGÜT
Bölümü : Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı
İmza :
Teslim Tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Ortaokullarda Görev Yapan Beden Eğitimi ve Diğer Branş Öğretmenlerinin
Ahlak, Karakter ve Değerler Eğitimine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi

İngilizce Adı : Examination Of Middle School Physical Education And Other Branch
Teachers' Opinions Related to Moral, Character and Values Education

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

İlyas GÖRGÜT

Jüri Onay Sayfası

İlyas GÖRGÜT tarafından hazırlanan “Ortaokullarda Görev Yapan Beden Eğitimi ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Ahlak, Karakter ve Değerler Eğitimine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı’nda Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet SEZEN
(Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği A.B.D., Gazi Üniversitesi)

İkinci Danışman: Doç. Dr. Semiyha TUNCEL
(Beden Eğitimi ve Spor A.B.D., Ankara Üniversitesi)

Başkan: Prof. Dr. Özbay GÜVEN
(Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği A.B.D., Gazi Üniversitesi)

Üye: Doç. Dr. Metin KAYA
(Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği A.B.D., Gazi Üniversitesi)

Üye: Doç. Dr. Muhsin HAZAR
(Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği A.B.D., Gazi Üniversitesi)

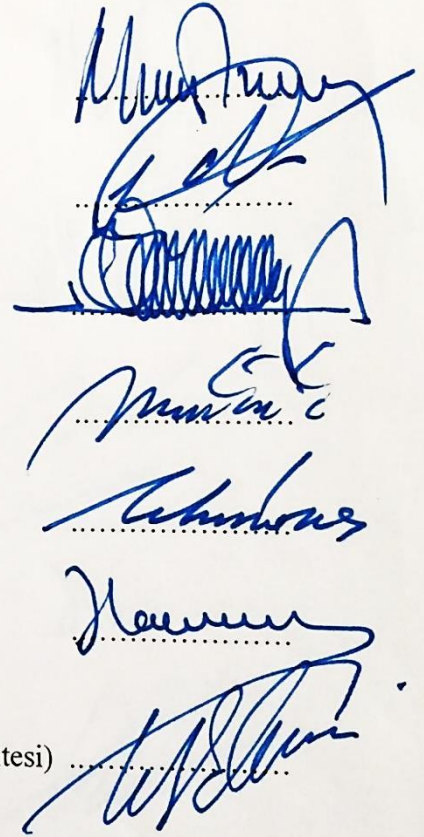
Üye: Doç. Dr. Haluk KOÇ
(Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği A.B.D., Gazi Üniversitesi)

Üye: Yrd. Doç. Dr. Tolga ESKİ
(Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği A.B.D., Kastamonu Üniversitesi)

Tez Savunma Tarihi: 27/05/2015

Bu tezin Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı’nda Doktora tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Servet KARABAĞ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Canım Aileme, Eşime ve Kızıma

TEŞEKKÜR

Doktora eğitimim boyunca göstermiş olduğu yakın ilgi ve hoşgörü ile bu sürecin sağlıklı bir şekilde ilerlemesi ve sonuçlanması noktasında büyük yardımlarını gördüğüm danışmanım saygı değer hocam Yrd. Doç. Dr. Mehmet SEZEN'e teşekkür ediyorum.

Doktora tez çalışmam süresince konu seçimi, araştırma yöntemi ve benzeri tüm aşamalarda sağladığı katkılarla bana sürekli destek olan değerli hocam ve II. danışmanım Doç. Dr. Semiyha DOLAŞIR TUNCEL'e sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

Doktora tez konusunun geliştirilmesinde ve son halini almasında değerli fikirleri ile büyük katkılarını gördüğüm sayın hocam Doç. Dr. Muhsin HAZAR teşekkür ediyorum.

Kastamonu Üniversitesi BESYO'nun saygı değer öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Tolga ESKİ hocama ve desteklerini hiçbir zaman eksiltmeyen İnönü Üniversitesi BESYO'nun saygı değer öğretim üyesi ve yüksek lisans tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Mehmet GÜLLÜ hocama teşekkür ediyorum.

Anket yapılan illerde büyük bir özveri gösteren değerli dostlarım, kardeşlerim Cihad GÜZEL, İbrahim GÖRGÜT, Turgay AYDINGÖZ, İhsan ADAK, İrfan GÖRGÜT, Orhan DEMİR, Ulvi GÜZEL, Abdullah ÇELİK, Erdem EROĞLU, FATOŞ YILMAZ ve Yrd. Doç. Dr. Oğuzhan YÜKSEL'e desteklerinden dolayı çok teşekkür ediyorum.

Son olarak her zaman desteklerini gördüğüm aileme, her türlü kararımda yanımda olan eşime ve gelişi ile bizlere büyük mutluluk yaşatan dünyalar güzeli kızıma sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Saygılarımla
İlyas GÖRGÜT
Mayıs 2015

**ORTAOKULLARDA GÖREV YAPAN BEDEN EĞİTİMİ VE DİĞER
BRANŞ ÖĞRETMENLERİNİN AHLAK, KARAKTER VE
DEĞERLER EĞİTİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ
(Doktora Tezi)**

İlyas GÖRGÜT
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Mayıs, 2015

ÖZ

Bu araştırmanın amacı beden eğitimi öğretmenleri ile diğer branş öğretmenlerinin ahlak, karakter ve değerler eğitimi ile ilgili görüşlerinin incelenmesidir. Araştırmanın çalışma evrenini Türkiye'nin yedi bölgesinden seçilen 11 il oluştururken, örneklem grubunu ise 2014-2015 eğitim öğretim döneminde ortaokullarda görev yapan 862 Matematik, 858 Türkçe, 842 Beden Eğitimi, 838 Görsel Sanatlar/Müzik öğretmeni toplamda da 3400 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak üç bölümden oluşan anket formu uygulanmıştır. Birinci bölümde 10 sorudan oluşan kişisel bilgi formu, ikinci bölümde Bakdemir (2010) tarafından geliştirilen “Ahlak ve Karakter Eğitimi Ölçeği” ve üçüncü bölümde Aslan (2011) tarafından oluşturulmuş olan “Yaşayan Değerler Tablosu” kullanılmıştır. Araştırmada ikili karşılaştırmalar için Mann Whitney U testi ikiden fazla grupların karşılaştırılmasında Kruskal Wallis varyans analizi, grupların ikili karşılaştırmalarında ise Bonferroni Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Ahlak ve karakter alt boyut puanları ile değer sınıflaması alt boyut puanları arasındaki ilişki düzeyi için ise Sperman Korelasyon analizi yapılmıştır. Sonuç olarak beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin ahlak ve karakter eğitimi ile değer sınıflaması arasında anlamlı ve zayıf bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Bilim Kodu:

Anahtar Kelimeler: Beden Eğitimi, öğretmen, ahlak, karakter, değerler, eğitim

Sayfa Adedi: 118

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet SEZEN

İkinci Danışman: Doç. Dr. Semiyha TUNCEL

**EXAMINATION OF MIDDLE SCHOOL PHYSICAL EDUCATION
AND OTHER BRANCH TEACHERS' OPINIONS RELATED TO
MORAL, CHARACTER AND VALUES EDUCATION**

(Ph.D Thesis)

İlyas GÖRGÜT

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

May, 2015

ABSTRACT

The purpose of this study is to examine of middle school physical education and other branch teachers' opinions related to moral, character and values education. While study population was composed of 11 province of Turkey from seven regions, sample group was occurred with 862 Mathematics, 858 Turkish, 842 Physical Education, 838 Visual arts / Music in total 3400 teachers, working in secondary schools in 2014-2015 education years. The questionnaire used to gate related data was composed of three parts. The first part called personal information was composed of ten questions, the second part called "Moral and character education" was composed of sixty eight questions and the last part called "living values table" was developed by Aslan (2011). For bilateral comparisons, Mann Whitney U tests were used, in more than two groups comparisons Kruskal Wallis variance analysis, in bilateral comparisons of groups Bonferroni Mann Whitney U tests were used in the study. Spearman Correlation analysis was done for the level of relationships between moral and character education and values classification. In conclusion, it was found that there was a significant and weak relationship between physical education and other branch teachers' moral and character education with values classification.

Science Code :

Key Words: Physical Education, teacher, moral, character, values, education

Page Number: 118

Supervisor : Assistant Professor Mehmet SEZEN

Co-supervisor : Associate Professor Semiyha TUNCEL

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI	iii
İTHAF SAYFASI.....	iv
TEŞEKKÜR SAYFASI	v
ÖZET	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar ve ŞEKİLLER LİSTESİ	x
SİMGELER ve KISALTMALAR LİSTESİ	xii
BÖLÜM I: GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Önemi	2
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Problem Cümlesi	3
1.4. Alt Problemler	4
1.5. Sayıtlar	5
1.6. Sınırlılıklar	5
1.7. Tanımlar	6
BÖLÜM II: GENEL BİLGİLER	8
2.1. Ahlak Kavramı ve Tanımı.....	8
2.2. Ahlak Eğitimi	10
2.3. Karakter Kavramı ve Tanımı	12
2.4. Karakter Eğitimi	13
2.5. Değer Kavramı ve Tanımı	15
2.6. Değerler Eğitimi	17
2.7. Ahlak, Karakter ve Değerler Eğitimi İle İlgili Yapılmış Çalışmalar	19
2.8. Eğitim ve Öğretim İle İlgili Tanımlar	23

2.8.1. Eğitim	23
2.8.2. Öğretim	24
2.8.3. Öğretmenlik	24
2.8.4. Beden Eğitimi Öğretmenliği.....	25
2.8.5. Beden Eğitimi Derslerinin Önemi, Gelişim Alanlarıyla İlişkisi...	25
2.8.5.1. Bilişsel Gelişim ve Beden Eğitimi.....	27
2.8.5.2. Sosyal-Duygusal Gelişim ve Beden Eğitimi.....	27
2.8.5.3. Fiziksel, Psikomotor Gelişim ve Beden Eğitimi.....	28
2.9. Beden Eğitiminin Ahlak, Karakter ve Değerler Eğitimi İle Olan İlişkisi..	29
BÖLÜM III: YÖNTEM	32
3.1. Araştırma Modeli.....	32
3.2. Evren-Örneklem.....	32
3.3. Veri Toplama Araçları	37
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	37
3.3.2. Ahlak ve Karakter Eğitimi Ölçeği	37
3.3.3. Yaşayan Değerler Tablosu.....	38
3.4. Verilerin Analizi.....	39
BÖLÜM IV: BULGULAR.....	41
BÖLÜM V: TARTIŞMA.....	72
BÖLÜM VI: SONUÇ ve ÖNERİLER.....	81
KAYNAKLAR	85
EKLER:	96
EK:1 Kişisel Bilgi Formu	96
EK:2 Ahlak ve Karakter Eğitim Ölçeği	97
EK:3 Yaşayan Değerler Tablosu	100
EK:4 Araştırma İzin Yazısı.....	101
ÖZGEÇMİŞ	

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Branşlara Göre Öğretmenlerin Evren ve Örneklem Sayıları.....	33
Tablo 2. Katılımcıların Demografik Bilgilerine İlişkin Dağılımları.....	34
Tablo 3. Ahlak ve Karakter Eğitimi Kolmogorov-Smirnov Test Sonucu	40
Tablo 4. Yaşayan Değerler Tablosu Kolmogorov-Smirnov Test Sonucu	40
Tablo 5. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Cinsiyete Göre Ahlak ve Karakter Eğitimi Alt Boyut Puanlarının Dağılımları.....	41
Tablo 6. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Medeni Duruma Göre Ahlak ve Karakter Eğitimi Alt Boyut Puanlarının Dağılımları.....	42
Tablo 7. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Yaşa Göre Ahlak ve Karakter Eğitimi Alt Boyut Puanlarının Dağılımları.....	43
Tablo 8. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin İllere Göre Ahlak ve Karakter Eğitimi Alt Boyut Puanlarının Dağılımları.....	44
Tablo 9. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Branşa Göre Ahlak ve Karakter Eğitimi Alt Boyut Puanlarının Dağılımları.....	46
Tablo 10. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Eğitim Kademelerine Göre Ahlak ve Karakter Eğitimi Alt Boyut Puanlarının Dağılımları	47
Tablo 11. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Hizmet Sürelerine Göre Ahlak ve Karakter Eğitimi Alt Boyut Puanlarının Dağılımları.....	48
Tablo 12. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Aylık Gelirlerine Göre Ahlak ve Karakter Eğitimi Alt Boyut Puanlarının Dağılımları.....	49
Tablo 13. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Ahlak ve Karakter Kazandırmada Önemli Olduğunu Düşündükleri Faktöre Göre Ahlak ve Karakter Eğitimi Alt Boyut Puanlarının Dağılımları.....	50

Tablo 14. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Ahlak ve Karakter Kazandırmada Önemli Olduğunu Düşündükleri Branşa Göre Ahlak ve Karakter Eğitimi Alt Boyut Puanlarının Dağılımları.....	51
Tablo 15. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Okullarda Değerler Eğitiminin Gerekli Olup Olmadığına Yönelik Cevap Dağılımları	52
Tablo 16. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Cinsiyete Göre Değer Sınıflaması Alt Boyut Puanlarının Dağılımları.....	54
Tablo 17. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Medeni Duruma Göre Değer Sınıflaması Alt Boyut Puanlarının Dağılımları.....	55
Tablo 18. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Yaşa Göre Değer Sınıflaması Alt Boyut Puanlarının Dağılımları.....	56
Tablo 19. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin İllere Göre Değer Sınıflaması Alt Boyut Puanlarının Dağılımları.....	57
Tablo 20. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Branşa Göre Değer Sınıflaması Alt Boyut Puanlarının Dağılımları.....	61
Tablo 21. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Eğitim Kademelerine Göre Değer Sınıflaması Alt Boyut Puanlarının Dağılımları.....	62
Tablo 22. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Hizmet Sürelerine Göre Değer Sınıflaması Alt Boyut Puanlarının Dağılımları.....	64
Tablo 23. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Aylık Gelirlerine Göre Değer Sınıflaması Alt Boyut Puanlarının Dağılımları.....	65
Tablo 24. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Ahlak ve Karakter Kazandırmada Önemli Olduğunu Düşündükleri Faktöre Göre Değer Sınıflaması Alt Boyut Puanlarının Dağılımları	66
Tablo 25. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Ahlak ve Karakter Kazandırmada Önemli Olduğunu Düşündükleri Branşa Göre Değer Sınıflaması Alt Boyut Puanlarının Dağılımları	68
Tablo 26. Beden Eğitimi ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Ahlak ve Karakter Eğitimi Alt Boyut Puanları ile Değer Sınıflaması Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişki	70

SİMGELER ve KISALTMALAR LİSTESİ

NASPE	National Association for Sport and Physical Education
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
PE	Physical Education
TDK	Türk Dil Kurumu
CEP	Character Education Partnership
SPSS	Statistical Programme For Social Sciences
sd	Serbestlik Derecesi
X	Ortalama
SS	Standart sapma
F	Frekans
%	Yüzde

BÖLÜM I

GİRİŞ

Günümüz dünyasında başta ekonomik, sosyal, kültürel ve ahlaki alanlarda meydana gelen hızlı değişimler ve insan profili de dâhil olmak üzere etkiledikleri unsurlar düşünüldüğünde çok ciddi boyutlara ulaşmış bir döngünün varlığı hissedilmektedir. Değişimin olumsuz etkileri bu döngüyü bozmakta ve her geçen gün daha tehlikeli seviyelere ulaşmaktadır. Zira artık kuşaklar birbiri ile iletişime geçemez, birbirini anlayamaz hale gelmiştir. Bu değişimlerin olumsuz yöndeki ilerleyişi, olumsuz olanı düzeltme dürtüsü nedeniyle birey eğitiminde ahlak, karakter ve değerler kavramlarına yer verilmesini zorunlu kılmaktadır.

Ülkelerin kalkınmışlık göstergelerinden biri olan ahlak ve karakter eğitimi, devletlerin vatandaşlarına verdikleri ehemmiyeti göstermesi açısından oldukça önemlidir. Türkiye Cumhuriyeti devleti de gelişimini ve ilerlemesini destekleyebilmek amacıyla kendi toplumsal, milli ve manevi değerlerini, kültürünü güçlendirici, milli birlik ve bütünlüğünü sağlayıcı önlemler almak zorundadır. Sağlıklı birey, sağlıklı toplum; sağlıklı toplum, sağlıklı devlet mantığından yola çıkarak ilk önce bireyi geliştirmeyi amaçlamalı, bu doğrultuda önlemlerini almalı ve bu önlemlerin etkinliğini denetlemelidir. Bu nedenle öncelik eğitim sistemine verilmelidir. Ülkemizde henüz daha yeni anlam kazanmaya başlayan değerler eğitimi konusunda yeterli olmasa da birtakım adımlar atılmaya başlanmıştır. Öncelikle ilgili öğretim metotlarında ve eğitim müfredatlarında değişikliğe gidilerek yapılandırmacı öğretim modeli benimsenmiştir. Ayrıca disiplinler arasına adil olma, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, eşitlik, hoşgörü, özgürlük, saygı, sevgi, misafirperverlik, sorumluluk, temizlik, dürüstlük, vatanseverlik, sağlıklı olmaya önem verme, yardımseverlik ve aile birliğine önem verme vb. ahlak ve karakter eğitimini içeren evrensel değerlere müfredatta yer verilmeye başlanmıştır.

Ülkemizde teorik ders müfredatlarına ahlak, karakter ve değerler eğitime yönelik temel kavramlar ve bunları kazandıracak uygulamalar yerleştirilmiş olmasına rağmen bireyi bir bütün olarak geliştiren beden eğitimi dersleri gibi uygulamalı derslerde eksiklikler yaşandığı düşünülmektedir. Özellikle beden eğitimi derslerinin uygulayıcısı olan beden eğitimi öğretmenlerinin söz konusu kavramlara yönelik bilgi düzeyi, uygulama becerisi ve tutumu değerlerin kazandırılması noktasında hayati bir konuma sahiptir.

Bu araştırmada beden eğitimi öğretmenlerinin ahlak, karakter ve değerler eğitimi ile ilgili görüşlerinin incelenmesi ve ilgili kavramların beden eğitimi dersleri yoluyla kazandırılması konusunda yapılacak çalışmalara dikkat çekilmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle “Ortaokullarda Görev Yapan Beden Eğitimi ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Ahlak, Karakter ve Değerler Eğitime İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi” adlı çalışma hazırlanarak uygulanmıştır.

1.1. Araştırmanın Önemi

Araştırmalar ilkokuldan ortaokula geçen öğrencilerde dürüst olmayan davranış sergileme eğiliminin yüksek olduğunu ve bu olumsuz davranışların önlenmesinde okulların gerekli olduğunu göstermektedir (Seider, Novick ve Gomez, 2013). Bu nedenle bütün dünyada hızlı bir şekilde kişiye ulaşılacak ilk noktadan yani okullardan özellikle de ortaokullara geçiş aşamasından başlanması, okul müfredatları içerisine karakter geliştirici faaliyetler veya eğitim programlarının yerleştirilmesi gittikçe önem kazanmaktadır.

Etik davranış olarak değerlendirilen benlik ya da ego boyutu ile düşünülen üst düzey karakter, toplumu bir arada tutan birleştirici güç olan erdemlere veya değerlere eşittir (Moscardo ve Murphy, 2011). Bu değerlerin öğretimi teorik derslerin yanı sıra okullarda spor yoluyla ahlak, karakter ve değerler eğitimi kavramını da karşımıza çıkarmakta ve beden eğitimi derslerinin önemini bir kez daha göstermektedir. Beden eğitimi dersleri çocuklarda iletişim becerileri, işbirliği, dayanışma, bilişsel, duyuşsal ve psikomotor özellikler, kişilik ve karakter gibi insani alanların gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Karakter geçiş aşaması olan ortaokullarda görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin ahlak, karakter ve değerler eğitime yönelik görüşlerinden elde edilecek bulgular öğretmen yetiştirme programları için bilimsel veriler sunmuş olacaktır. Öğretmen adaylarının daha lisans eğitimleri esnasında bu kavramlarla ilgili dersler almalarına ağırlık vermeleri sağlanabilir. Ayrıca beden eğitimi öğretmenlerinin diğer branş öğretmenlerine

göre varsa eksikliklerinin tespiti sağlanmış olacağından eğitim yöneticileri tarafından kurs veya hizmet içi eğitim şeklinde geliştirici faaliyetler düzenlenebilir.

Beden eğitimi öğretmenlerinin ahlak, karakter ve değerler eğitimine ilişkin bilgi düzeyleri doğrultusunda derslerin etkinliği denetlenebilir ve ders müfredatlarında değişikliğe gidilmesi önerilebilir. Derslerde teorik anlatımdan ziyade uygulama etkinliklerine yer verilmesi ve bu sayede çağın gerekleri doğrultusunda milli eğitim amaçlarına uygun etkinlik örnekleri geliştirilebilir. Beden eğitimi derslerinin ahlak ve karakter eğitiminde öneminin anlaşılması, diğer derslere oranla uygulamalı bir ders olması sebebiyle ön plana çıkması sağlanabilir. Böylece Milli Eğitim Bakanlığı'nın ders saatleri ve sportif etkinliklere ağırlık oranlarında değişikliğe gitmesi tavsiye edilebilir.

Bu çalışmanın bir diğer getirisi ise araştırma sonucunda elde edilen veriler ve var ise giderilen eksikler sonucunda beden eğitimi yoluyla ahlak, karakter ve değer geliştirmeyi amaçlayan araştırmacılar için esin kaynağı oluşturulmuş ve nitelikli çalışmaların artması için alana dikkat çekilmiş olacaktır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Beden eğitimi derslerinin uygulamalı dersler olmaları sebebiyle bireyin bütünsel gelişiminde diğer derslere oranla daha etkili olduğu düşünülmektedir. Öğrenci karakteri üzerinde ailenin dışında en büyük etkiye öğretmenlerin sahip olduklarını destekleyen araştırmalar (Arthur, 2011) ahlak, karakter ve değerler eğitiminin kişisel gelişimde taşıdığı hayati önem, beden eğitimi yoluyla karakter oluşturmak faaliyetinin başında bulunan beden eğitimi öğretmenlerinin etkinliğini de arttırmaktadır. Dolayısıyla beden eğitimi öğretmenlerinin bilgi, beceri ve yeterlilikleri oldukça önemlidir. Bu araştırma ile beden eğitimi öğretmenlerin ahlak ve karakter eğitimi ile ilgili görüşleri, öğretmenlerimizin insanlık için önemli olan değerleri derecelendirdiğinde hangi değerlerin daha fazla önemsendiğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca çalışma öğretmen görüşlerinin cinsiyet, yaş, medeni durum, il, branş, eğitim verdikleri sınıf kademesi, kıdem, aylık gelir, ahlak ve karakter kazandırmada önemli olan mekan ile hangi branşın ahlak ve karakter kazandırmada etkili olduğu gibi değişkenler açısından farklılık gösterip göstermediğinin ve gösteriyorsa ne oranda farklılık gösterdiğinin belirlenmesi amacıyla hazırlanmıştır.

1.3. Problem Cümlesi

Türkiye'nin değişik illerinde ortaokullarda görev yapan beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin (Matematik, Türkçe ve Görsel Sanatlar/Müzik) ahlak, karakter ve değerler eğitimine ilişkin görüşlerinde bazı değişkenler açısından farklılık var mıdır?

1.4. Alt Problemler

1.4.1. Birinci Düzey Alt Problemler

1. Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin ahlak ve karakter eğitimine ilişkin görüşlerinde cinsiyetlerine göre farklılık var mıdır?
2. Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin ahlak ve karakter eğitimine ilişkin görüşlerinde medeni durumlarına göre farklılık var mıdır?
3. Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin ahlak ve karakter eğitimine ilişkin görüşlerinde yaşlarına göre farklılık var mıdır?
4. Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin ahlak ve karakter eğitimine ilişkin görüşlerinde il değişkenine göre farklılık var mıdır?
5. Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin ahlak ve karakter eğitimine ilişkin görüşlerinde branş değişkenine göre farklılık var mıdır?
6. Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin ahlak ve karakter eğitimine ilişkin görüşlerinde eğitim verdikleri sınıf kademesine göre farklılık var mıdır?
7. Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin ahlak ve karakter eğitimine ilişkin görüşlerinde hizmet sürelerine göre farklılık var mıdır?
8. Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin ahlak ve karakter eğitimine ilişkin görüşlerinde aylık gelirlerine göre farklılık var mıdır?
9. Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin ahlak ve karakter eğitimine ilişkin görüşlerinde ahlak ve karakter kazandırmada önemli olduklarını düşündükleri faktör değişkenine göre farklılık var mıdır?
10. Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin ahlak ve karakter eğitimine ilişkin görüşlerinde ahlak ve karakter kazandırmada önemli olduklarını düşündükleri branş değişkenine göre farklılık var mıdır?

1.4.2. İkinci Düzey Alt Problemler

1. Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin değer sınıflamasına ilişkin görüşlerinde cinsiyetlerine göre farklılık var mıdır?
2. Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin değer sınıflamasına ilişkin görüşlerinde medeni durumlarına göre farklılık var mıdır?

3. Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin değer sınıflamasına ilişkin görüşlerinde yaşlarına göre farklılık var mıdır?

4. Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin değer sınıflamasına ilişkin görüşlerinde il değişkenine göre farklılık var mıdır?

5. Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin değer sınıflamasına ilişkin görüşlerinde branş değişkenine göre farklılık var mıdır?

6. Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin değer sınıflamasına ilişkin görüşlerinde eğitim verdikleri sınıf kademesine göre farklılık var mıdır?

7. Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin değer sınıflamasına ilişkin görüşlerinde hizmet sürelerine göre farklılık var mıdır?

8. Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin değer sınıflamasına ilişkin görüşlerinde aylık gelirlerine göre farklılık var mıdır?

9. Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin değer sınıflamasına ilişkin görüşlerinde ahlak ve karakter kazandırmada önemli olduğunu düşündükleri faktör değişkenine göre farklılık var mıdır?

10. Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin değer sınıflamasına ilişkin görüşlerinde ahlak ve karakter kazandırmada önemli olduğunu düşündükleri branş değişkenine göre farklılık var mıdır?

1.4.3. Üçüncü Düzey Alt Problemler

Beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin (Matematik, Türkçe ve Görsel Sanatlar/Müzik) ahlak ve karakter eğitimine ilişkin görüşleri ile değer sınıflamaları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.5. Sayıtlar

1. Araştırmada kullanılan örneklemin büyüklüğü evreni temsil edici nitelikte olduğu varsayılmaktadır.

2. Araştırmada kullanılan “Ahlak ve Karakter Eğitimi Ölçeği” ve “Yaşayan Değerler Tablosu” araştırma değişkenlerini yeterli düzeyde ölçtüğü varsayılmaktadır.

3. Verilere uygulanan istatistiksel teknikler araştırmaya uygun olarak seçilmiştir.

4. Örnekleme meydana getiren öğretmenler, ölçek formunda yer alan soruları samimiyetle, doğru, yansız ve herhangi bir etkiye maruz kalmadan yanıtlamışlardır.

1.6. Sınırlılıklar

1.6.1. Bu araştırma 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılında, Marmara Bölgesinden İstanbul, Bursa; Akdeniz Bölgesinden Adana; Ege Bölgesinden; Kütahya, İzmir;

İç Anadolu Bölgesinden Eskişehir, Kayseri; Karadeniz Bölgesinden Rize; Doğu Anadolu Bölgesinden Elazığ, Malatya; G. Doğu Anadolu Bölgesinden Diyarbakır illeri ile sınırlandırılmıştır.

1.6.2. Araştırma ortaokullarda eğitim-öğretim faaliyetlerine devam eden beden eğitimi öğretmenleri ve diğer branş öğretmenlerinden (Matematik, Türkçe ve Görsel Sanatlar/Müzik) seçilmiş örneklem grubuyla sınırlıdır.

1.6.3. Çalışma Bakdemir (2010) tarafından geliştirilen “Ahlak ve Karakter Eğitimi” ölçeği ve Aslan (2011) tarafından geliştirilen “Yaşayan Değerler Tablosu” nun belirleyip test ettiği niteliklerle sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Eğitim: Bireyin yaşadığı toplumda yetenek, tutum ve olumlu değerdeki diğer davranış biçimlerini geliştirdiği süreçler toplamıdır (Tezcan, 1985, s. 4). Başka bir tanıma göre ise bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla, kasıtlı olarak istendik yönde değişiklikler meydana getirme sürecidir (Komisyon, 2014, s. 5). Eğitim yaşam boyu devam eden bir süreçtir bebeklik döneminden yaşlılığa yani beşikten mezara kadar devam etmektedir. Dolayısıyla insanlığın kültürel, yerel, ekonomik, coğrafik, politik, bölgesel ve sosyal bütün yönlerini içeren eğitim ve yaşam birbirinden ayıramayan (Ravi, 2011), yaşamın idealleri ile toplumun mevcut yetişkinleri üzerine gerçekleştirilen bir gelecek nesilleri şekillendirme girişimi ve bireyselliğin tamamen geliştiği şartları herkes için sağlama gayretidir (Taneja, 2008, s. 4).

Öğretim: Öğretim kurumlarında yapılan kontrollü ve örgütlenmiş (planlı) öğretme faaliyetleridir. Ayrıca eğitimin formal biçimidir. Her öğretimin, içerisinde öğretmenin olduğu eğitimin, öğretim ve öğretme kavramlarını kapsadığı unutulmamalıdır (Komisyon, 2014, s. 5). Dolayısıyla öğretim; öğrenen (öğrenci), öğrenilen (öğrenme içeriği) ve öğretmen (öğretmen) unsurlarından oluşan, belirli bir içerik için belirli bir ortamda öğrenmenin gerçekleşmesine rehberlik eden ve planlı olarak gerçekleştirilen etkinliklerden oluşan bir süreçtir (Fer, 2011, s. 5). Bruner’e göre öğretim öğrencinin gelişimine yardım eden bir süreç, Mouly’ e göre öğrenci gelişimini teşvik etme stratejisi iken Saylor, Alexander ve Lewis’e göre ise öğrencilerin planlı öğrenme yaşantılarına katılması olarak ele alınmaktadır (Gürses, 2011).

Öğretmen: İnsan davranışlarını ve yeteneklerini geliştiren bir meslek adamı, öğretmenlik ise bireysel, sosyal, kültürel, bilimsel ve teknolojik boyutlu, profesyonel statüde bir eğitim

mesleğidir (Eroğlu, 2011). 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre öğretmenlik; devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir (MEB, 1973). Günümüzde öğretmenlik mesleği, eğitim sektörü ile ilgili olan sosyal, kültürel, ekonomik, bilimsel ve teknolojik boyutlara sahip, alanda özel uzmanlık bilgi ve becerisini temel alan, akademik çalışma ve mesleki formasyonu gerektiren, profesyonel statüde uğraşı alanı ve insan davranışının mimarı, insan mühendisi, insanın kişiliğini biçimlendiren bir sanatkâr olarak tanımlanmaktadır (Gürses, 2011).

Beden Eğitimi Öğretmeni: Alan bilgisi, konuşma, yazma ve işbirliği becerileri, motor ve espri yeteneği konusunda yeterli düzeye sahip, fiziksel, zihinsel ve duygusal yönden sağlıklı olarak tanımlanan kişidir (Komisyon, 2011, s. 104). Beden Eğitimi öğretmeni, öğrencileri sağlıklı bir şekilde uygun müfredat ve yapılandırılmış okul ortamında fitnes ve spor yapmalarını sağlamakta, onların beden eğitimi dersleri yoluyla sağlıklı ve fiziksel olarak aktif bir yaşam sürmeleri için gerekli olan beceri, güven ve bilgi düzeylerini geliştirmeleri için yardımcı olmaktadır (PE Teacher, 2014).

Ahlak: Belirli bir dönemde belli insan topluluklarınca benimsenmiş olan, bireylerin birbirleri ile olan ilişkilerini düzenleyen törel davranış kurallarının, yasalarının toplamı, kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kurallarına denir (Ekşi & Katılmış, 2011, s. 1). Ahlak, kısmen doğal, kısmen uzlaşım ve kısmen de gelenekleri benimseme yoluyla oluşan, düzen ve anlam yapılarını kapsayan, bağlayıcı olduğu kabul edilerek belirlenen norm ve değerlerin soyutlamasıdır (Gündüz, 2010, s. 9).

Karakter: “Oymak, işlemek” olarak ifade edilen yunanca “charassein” kökünden gelmektedir. İnsanlık için gerekli görülen kavram kelime anlamı olarak doğruluk, koşulsuz kabul şeklinde anlaşılmaktadır (Jakubowski, 2013). Yani ahlaki olarak doğru olan bir şeyi söyleyip yapmak ve ahlaki olarak kabul edilmeyen bir şeyi söylemeyip yapmamak şeklinde ifade edilmektedir (Teo, 2010).

Değer: Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet ya da bir şeyin istenip istenmemesi konusunda gösterilen inançtır (Eser, 2012; TDK, 2014c). İnsanı değerli kılan sahip olduğu üstün nitelikler ve donanımlar (Yaman, 2012, s. 18) olarak da ifade edilen değer kavramı, bir toplum, inanç ve ideoloji içinde ya da insanlar arasında kabul edilen, benimsenen ve yaşatılan toplumsal kural veya kıymetler olarak tanımlanmaktadır (Gül, 2013).

BÖLÜM II

GENEL BİLGİLER

2.1. Ahlak Kavramı ve Tanımı

Yunanca “ethos”, Latince moral, İngilizce ethics, moral, Fransızca éthique, morale ve Almanca ethik anlamlarına gelen ahlak, Türkçe huy, mizaç, karakter sözcüklerinin karşılığı olan “hulk” kelimesi ile ifade edilmektedir (Gündüz, 2010, s. 3). Kohlberg ahlakı kademeli farklılaşma ve sosyal bilginin entegrasyonu yoluyla karakter değişim süreci altındaki genel ya da evrensel bilişsel sistem olarak tanımlamıştır (Passini, 2014). Ahlak, bir dizi erdem veya kişisel niteliğe sahip olmak ya da kişisel, sosyal davranışlar için ortak kural ve prensipler olarak belirtilirken bir toplum içinde kişilerin uyması gereken olumlu ve olumsuz davranışlar, kurallar bütünü biçiminde tanımlanmıştır (Onat, 2011; TDK, 2014a; Yüksel, 2012).

Ahlak, kişinin doğuştan getirdiği ya da deneyimler sonucu kazandığı tutum ve davranışlar toplamı, hak-haksızlık, doğru-yanlış, iyi-kötü gibi konularda bilinçli bir şekilde muhakeme yapma, yapılacaklar ile ilgili kişisel kararı verip bu yönde eylemde bulunmayı kapsayan bilişsel bir yapıdır (Çitemel, 2010). Ayrıca kişinin başkaları ile olan ilişkilerini belirleyip biçimlendiren ilke, kural ve değerler bütünü ifade eden, kişilerin yaşam ortamlarında deneyimleri sonucu oluşan ve olduğu ortamda genel geçer olan bir yaşam biçimidir (Kesgin, 2010).

Bireylerin belirli bir ahlaki niteliğe sahip olup olmadığını gösteren yargı formları, bu yargılar içerisinde nedenler ortaya koymanın uygun ve mümkün olduğu düşüncesidir. Düşünce temelindeki kural, ilke, ideal ve erdemler, doğal his ya da duygular, sorumlu tutulma, övülme, yerilme, onaylama, ayıplama, ödül veya cezanın olması ve bunlara karşı belirli bir bakış açısı taşımak ahlakı belirleyen etmenlerdir (Gündüz, 2010, s. 24).

Candee ve Kohlberg ahlakın haklar, görevler ya da her iki tarafın da refahını içeren kişilerarası davranışa sahip olmakla bağlantılı olduğunu savunmaktadır (Sılay, 2014).

Bireyler arasında uyulması gereken manevi kuralları içeren ve söz konusu insan olunca en büyük yaptırım gücü yani ahlakın etkisini arttırıcı güç kişinin kendi vicdanıdır. Yüksel (2012)'ye göre kişi eylemlerini vicdanından alacağı cevaba göre değerlendirip öyle hareket etmekte, bu şekilde birey kendisi ve diğerleri arasındaki dengeyi sağlamaktadır.

Toplumsal davranışlar, normlar çerçevesinde sergilenen davranışlar, töre bilimi ve ahlak felsefesi yani etik olmak üzere dört farklı alanda anlam bulan ahlak, antropologlara göre, bir toplum tarafından kabul edilen, öne sürülen davranışlar toplamı ve belli bir toplumun belli bir döneminde gerçekleşen kişisel veya toplumsal davranış kurallarının tümüdür (Gündüz, 2010, s. 6). Ayrıca insanlığın onayladığı ve kesinlik kabul etmeyen eylemlere ilişkin değerler toplamına da ahlak denilmektedir (Kesgin, 2010).

Topluluk yaklaşımı üzerine yapılan ahlak eğitimi araştırmaları, ahlaki davranış değişikliğinin ahlaki muhakeme gelişiminden ziyade demokratik bir toplumun üyesi olunmasından dolayı gelişen ahlaki sorumluluk duygusuna dayandığını göstermektedir (Power ve Khmelkov, 1998). Kısacası ahlak yanlış ve doğru, iyi ve kötü, erdem ve kusur ile yaptıklarımızı ve bunların sonuçlarını değerlendirme ile ilgili iken ahlaki muhakemelerimizi analiz eden etik, takındığımız ahlaki tutumların arkasındaki yargılar ile ilgilidir. Yani etik iyi olanı değil de o hükme nasıl varıldığını söyler kısacası ahlak üretmez onun üzerine konuşur (Gündüz, 2010, s. 10).

Shweder, Much, Mahapatra ve Park (1997) özerkliğin etiği, grup ve maneviyattan oluşan büyük üçlü ahlaki teoriyi geliştirmişler. Ahlaki özerklik ifadesi; davranışının başkalarına zarar verip vermeyeceğini düşünen ya da haklarını kısıtlayarak kendi kararlarını veren özgür insanlar olarak ifade edilmiştir. Grup etiği, sosyal bir gruba ait olmak olarak açıklanırken maneviyatın etiği ise ahlaki saflığı başarmak için manevi konuları takip etmek olarak tanımlanmaktadır (Vauclair, Wilson ve Fischer, 2014).

Rest, Narvaez, Bebeau ve Thoma (1999) ise, ahlakın dört boyutu olduğundan bahsetmektedirler. Birinci boyut durumlara uygun tepki vermeyi gerektiren *ahlaki hassaslık*; ikinci boyut neyin ortaya çıkabileceğini ve neyin ahlaki olarak doğru olduğunu düşünmeyi gerektiren *ahlaki muhakeme*, üçüncü boyut kişisel değerlere karşı ahlaki değerleri tarttıktan sonra doğru olanı yapmayı gerektiren *ahlaki motivasyon* ve sonuncu boyut ise kişinin ahlaki niyet ve eylemlerini içeren *ahlaki karakterdir* (Tichy, Johnson, Johnson, ve Roseth, 2010).

Ahlak kısmen doğal, kısmen uzlaşım ve kısmen de gelenekleri benimseme yoluyla oluşan, düzen ve anlam yapılarını kapsayan, bağlayıcı olduğu kabul edilerek belirlenen norm ve değerlerin soyutlamasıdır (Gündüz, 2010, s. 9). Yine Damon (1988), sosyal alanda çalışma yapan bilimcilerin ahlakı tanımlamada aşağıdaki gibi altı yol izlediklerini ifade etmiştir (Vessels ve Huitt, 2005). Bunlar;

- 1) İyi ve kötüyü ayıran ve iyi reçete yazan değerlendirici bir yönlendirme,
- 2) Kollektif toplum standartlarına karşı sorumluluk duygusu,
- 3) Başkalarının ilgilerine göre hareket etme sorumluluğu,
- 4) Diğerlerinin haklarına yönelik bir ilgi,
- 5) Kişilerarası ilişkilerde dürüstlük taahhüdü,
- 6) Ahlaki olmayan eylemlere olumsuz tepki vermedir.

2.2. Ahlak Eğitimi

Ahlaki gelişim; çocukluğun en önemli yönü, aile ve toplumun en önemli sorumluluğu olduğu kadar toplum normlarını içselleştirme olarak da tanımlamıştır (Tichy vd., 2010). Kohlberg'e göre ahlaki gelişim daha az benmerkezcilik ve daha karmaşık konularda tarafsız muhakeme halidir (Musschenga, 2009). Mouratidou, Goutza ve Chatzopoulos (2007) ise ahlaki gelişimi karar verme ve yargılama yapabilme kapasitesi olarak ifade etmişlerdir (Jacobs, Knoppers ve Webb, 2013).

Ahlaki gelişim ile birlikte ahlaki olgunluk düzeyine erişmenin kişiliğe yansıtacağı ve kişilik gelişimini destekleyeceğinin, çoğu zaman kullanılan bir ifade olduğu görülmektedir (Kesgin, 2010). Bu nedenle etki alanlarını göz önünde bulundurursak daha etkin ve daha başarılı bir ahlaki gelişime ulaşmak için ahlak eğitimi gerekli bir kavramdır.

Ahlak eğitimi kavramları eski yunan medeniyetinden günümüze kadar güncelliğini koruyan bir konudur (Xiao, 2012). Amacı, ahlaki ikilemler ile çocuğun gelişiminde bir evreden diğerine geçerken cesaretlendirilmesi ve topluma uyum sağlamayı öğrenmesi için desteklenmesidir (Musschenga, 2009). Bununla bağlantılı olarak Durkheim ahlak eğitimi iki genel grupta toplamaktadır. Bunlar; ahlaki unsurlar (*Disiplin anlayışı, sosyal gruplara bağlılık ve irade özerkliği*) ve ahlaki unsurların çocukta oluşturulmasıdır (*Disiplin anlayışının ve sosyal gruplara bağlılığın çocukta oluşturulması*). Bireyin hareketlerini kısıtlama imkânı veren *disiplinli olma* ve kişisel çıkarlarının üstüne çıkıp geneli düşünebildiği *sosyal gruplara bağlılık* ve bunları algılayarak *bilinçli olma* durumları gereklidir (Gündüz, 2010, s. 271).

Ahlaki olarak eğitilmek; koşullandırma, çalışma ya da doktrinleşmenin de ötesinde bir anlayış türünü içermektedir. İnsanlar eylemler kadar uygun bir şekilde uygun neden ve kavramlar ışığında da düşünmek ve öğrenmek zorundadırlar (Wilson, 1998). Bu zorunluluk ile ahlak eğitimi, insanların yaptıkları eylemlerin iyi ya da kötü olmalarına göre farkındalık yaratıp yaşamdaki gerçekleri öğrenmelerini içermektedir (Wang, Chia ve Chang, 2013). Dolayısıyla ahlak eğitiminin temel amaçları arasında kişinin kendini denetlemesi ya da kontrol mekanizması elde etmesi yani davranışlarının iyi veya kötü olup olmadığına ilişkin değerlendirme yapma becerisi kazandırması vardır. Bu yolla olgun davranışlarda alışkanlık kazandırma, üstün ahlaka ulaşip bireyin ahlaklı bir kişilik geliştirmesi kendine ve başkalarına mutluluk getirici hareketlerde bulunması sağlanmaya çalışılmaktadır (Kesgin, 2010). Düzgün karakteri olan ve toplum tarafından saygı gören bireylerin yetiştirilmesi bir bütün olarak ailenin, okulun ve toplumun en önemli ortak hedeflerindendir. Bu hedeflere ulaşma sadece bireye değil diğer aktörlere de huzur ve mutluluk getirecektir (Yüksel, 2012). İnsan yaşayışının temelinde yer alan, birbirini var eden ahlak ve eğitiminden birbirini eksikliği hem diğerini hem de toplumu oldukça şiddetli etkiler hatta dünyadaki sorunların temelinde başarılı bir ahlak eğitiminin gerçekleştirilmemiş olmasının yattığı iddia edilmektedir (Gündüz, 2010, s. 248).

Durkheim ve Dewey'e göre eğitim, sosyal bağlılık için ahlaki bir gündeme sahip olmalıdır. Ayrıca toplum ihtiyaçlarındaki derin değişikliklerin okullar aracılığıyla ele alınması gerektiği ve okulların bütün öğeleri ile birlikte bu değişiklikler arkasındaki büyük güç olan ve kendini sosyal bir çaba olarak tanımlayan ahlak ile ilişkilendirilmesi gerektiğini savunmaktadır (LePage vd., 2011). Yine Nucci ve Narvaez (2008) değer etikleri, ahlaki muhakeme ve ahlaki duygu temelli eğitim olmak üzere ahlak eğitiminin üç temel iskeletinin olduğunu ileri sürmektedir (Han, 2014). Bu tanımlar da ahlaki değerlerin aktarılmasında yani kişiliğin şekillenmesinde eğitimin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Sukhomlinsky kişilik etrafındaki bütün gelişmelerin merkezinde ahlak eğitiminin olması ile ilgili birçok çalışmaya yer vermiş ve ahlakın evrensel değerleri ya da ABC'si olarak adlandırdığı beş temel prensibi belirlemiştir (Cockerill, 2011). Bu prensipler;

1. Diğer insanlarla yaşadığını asla unutma. Başkalarının yararına olacak şekilde hareket et. Tüm arzuların tatmin olmayabilir.
2. Başkalarının çabaları sonucu memnun olduğun bütün iyi şeyler için minnettar ol.
3. Kişi çalışmadan dürüst bir şekilde yaşayamaz.

4. İyi yürekli ol ve ihtiyacı olanlara yardım et. Annene ve babana saygı göster ve onları onurlandır.

5. Kötülüğe kayıtsız kalma. Aktif bir şekilde karşı çık

2.3. Karakter Kavramı ve Tanımı

Karakter, öncelikle bir şeyi başka şeyden ayıran özellik, ana niteliktir. Genelleme yoluyla da bir insanın, bir kişinin, davranış, alışkanlık, güç ve beceriler, değer ve düşünce tarzı türünde temel öğelerden meydana gelen özelliklerinin onu başka insanlardan farklılaştıran bütünüdür (Destebaşı, 2011). Kişiyi diğerlerinden ayıran kendine has yapısı, kendini kontrol edebilmesi ve kişinin kendi ile barışık olması durumudur (TDK, 2014e). İnsanlık için gerekli görülen karakter kavramına yıllardır farklı ifadeler yüklenmesine rağmen temel anlamını karşılığı “oymak, işlemek” olan yunanca “charassein” kökünden almakta ve doğruluk, koşulsuz kabul şeklinde tanımlanmaktadır (Jakubowski, 2013).

Karakter çok yüzlü, karmaşık ve günlük yaşamdaki olaylar karşısında birinin iyi ahlaki hal göstermesine imkân tanıyan psikolojik ve davranışsal kaliteyi içeren, başkalarının iyiliği için yaşanan ahlaki bilgiye, ahlaki sevgiye ve ahlaki davranışlara uygun erdemlere sahip olmaktır (Teo, 2010). Başkalarına gösterdiğimiz tepkiye göre anlam kazanan karakter Fromm’a göre kişinin aklına ve topluma uygun olan davranışları sergilemesine yardımcı olmaktır (Gündoğdu, 2010). Bu tanımdan yola çıkarak karakterin başka biri tarafından izlenen bireyin göstermiş olduğu davranış (Graff, 2012, s. 5), insanın zihinsel, duygusal ve bedensel etkinlikleri ile ortaya çıkan davranışlarına çevrenin verdiği değer olduğu (Ekşi ve Katılmış, 2011, s. 37) sonucuna ulaşılmaktadır.

Bireyin karakteri ve çevre ile ilişkini göstermesi bakımından Köknel (1982)’nin yaptığı tanıma göre ferdin karakteri, kişisel özellikler ve içinde yaşanan çevrenin değer yargılarından oluşmaktadır ve karakter kişiye özgü davranışların bütünüdür (Destebaşı, 2011). İnsan karakterinin merkezinde kişinin kendisi ve dış dünya arasındaki ilişkisi, karakterini kazanma ve sosyalleşme süreci içerisinde enerjisini yönlendirdiği bir kalıp olduğu savunulmaktadır (Gündoğdu, 2010). Yine Çağlayan (2005), bireyin karakterinin oluşmasında çevre ve ailenin büyük bir etkisinden, karakterin doğuştan değil sonradan sosyal çevreyle birlikte kazanıldığından, karakterin, kişinin sahip olması gereken ahlaki ve akli değerler bütünü olduğundan bahsetmektedir (Aytan, 2012).

Adler (1994) karakteri, ruhsal bir tavır; bir insanın içerisinde yaşadığı çevreye yaklaşımının özelliği ve ayırt edici niteliğinin oluşturduğunu ve önemli kişi olmak için bir

insanın gösterdiği çabaların o insanın sosyal duygu yönünden gelişmesini mümkün kılan davranış kalıbı olduğunu savunmaktadır (Destebeşi, 2011).

Karakterin ruhsal boyutu ile ilgili bir diğel ifadede Scheler karakteri; kişinin ruhsal alanındaki yatkınlıkları, hafıza, istem yatkınlıkları, zihinsel yatkınlıklarından doğan eylemlerini açıklamak için bizim koyduğumuz az çok değışmeden kalan varsayımsal özellikler, tasavvurlar olarak açıklamaktadır (Kaymakcan ve Meydan, 2012).

Herbart ise karakteri, insanın dış âlemle olan münasebetlerinde sabit ve istikrarlı hali olarak tanımlamasının yanı sıra Kerschensteiner karakteri, ruhta iyice yerleşen prensipler vasıtasıyla gösterilecek davranışın kesin ve belli olması üzerine ruhun istikrar kazanmış hâli şeklinde ifade etmektedir (Uysal, 2008). Kısacası elinden gelenin en iyisini yapma ve başkalarının iyiliğini arzulama gibi tutumlar, eleştirel düşünce ve akıl yürütme gibi düşünsel kapasitelerdir. Dürüst ve sorumlu olma, adil olmayan uygulamalar karşısında karşı durabilme gibi davranışlar, başkalarıyla etkili bir şekilde iletişim kurmaya yardımcı olacak kişilerarası ve duyuşsal beceriler ve topluma katkı sağlama duyarlılığıdır (Yıldırım, 2007).

Karakter, doğuştan kazanılmayan ve sosyal olarak insanların çok yönlü özelliklerini tanımaya yarayan davranışlar bütünlüğüdür. İyi bilme, iyiyi sevmeye ve iyiyi ulaşma olarak bilinen karakter, düşünce, hissetme ve davranış olarak da tanımlanır (Destebeşi, 2011). Wayne ve Walberg (1984) karakteri, ahlaki olarak doğru olan bir şeyi söyleyip yapmak ve ahlaki olarak kabul edilmeyen bir şeyi söylemeyip yapmamak şeklinde ifade etmiş, karakteri sözler ve eylemler yoluyla kişinin davranışları olarak değerlendirmiştir (Teo, 2010). Berkowitz (2000) ise bir eylemde bulunurken doğru olan ile doğru olmayan eylem arasındaki karar verme süreci olarak ifade etmektedir (Yuvacı, 2013).

2.4. Karakter Eğitimi

“Okullarımız ingilizce, matematik ve fen tuğlalarından inşa edilebilir ama karakter eğitimi kesinlikle harcıdır.” diyen Christopher Dodd, okullardaki programlara karakter eğitiminin de eklenmesinin bir ihtiyaç olduğunu ifade etmektedir (Üstünyer, 2009). Yukarıdaki ifade bireyin gelişimindeki önemi sebebiyle karakter eğitiminin okul müfredatları içerisinde olması gerekliliğini göstermektedir.

Karakter eğitimi; çocuklukta oluşmaya başlayan kişilik için karakter oluşumuna katkıda bulunan, ailenin yanı sıra eğitim kurumlarında da sistemli olarak verilerek sağlıklı bir toplum oluşması açısından gerekli olan eğitimsel bir çalışmadır (Bakdemir, 2010).

En genel anlamı ile örtük veya açık program aracılığıyla yetişen yeni nesile temel insani değerleri kazandırma, değerlere karşı duyarlılık oluşturma ve onları davranışa dönüştürme konusunda yardımcı olma gayretinin ortak adı (Ekşi ve Katılmış, 2011, s. 40), onları eğitmek için zor koşullar altında bile olgunluk gösterme çabasıdır (Agboola ve Tsai, 2012).

Kanger (2007) karakter eğitimini, çocukların hem içten gelen fitri dinamiklerini hem içinde yetiştiği aile ortamını hem de okul ve diğer sosyal çevresini kuşatan bir eğitim olduğunu ifade etmektedir (Destebaşı, 2011). Battistich (2003) ise karakter eğitiminde okul hayatının tüm boyutlarının dikkatlice kullanılarak en uygun karakter gelişiminin sağlanmasının, eğitimdeki müfredat içeriğinin, eğitim şeklinin, disiplin anlayışının ve yönetiminin karakter eğitime fayda sağlayacağını ileri sürmektedir (Üstünyer, 2009).

Lickona'ya göre toplumda giderek artan şiddet, baskı ve yıkıcı davranışların önlenmesi iyi bir karakter eğitime bağlıdır (Bakdemir, 2010). Bu nedenle karakter eğitiminin sosyal yeterliliği koruma, olumsuz sosyal davranışları azaltmak için yardımseverliği, şefkati, doğruluğu ve sorumluluk gibi olumlu özellikleri artırma amacıyla olduğunu belirtmektedir (Üstünyer, 2009). Karakter eğitimi, çocukların okuldaki davranışları ve başarıları için hazırlanmasının ötesinde toplum içerisindeki özel konuların ve sorunların çözümü yoluyla güvenli bir atmosfer sağlanarak ahlaki değerlerin aşılmasıdır (Graff, 2012). Bu duruma Hoge (2002) geleceğin iyi yurttaşları olmaları için öğrencilerin davranışlarının ayarlanması olarak yaklaşmaktadır (Agboola ve Tsai, 2012). Dolayısıyla karakter eğitiminin, çocuk ve gençlerin karakterlerini üzerine inşa edecekleri kendine saygı duygusunu desteklemesi gerekmektedir (Power ve Khmelkov, 1998).

Character Education Partnership (CEP) yapmış olduğu tanımda karakter eğitimini herkesin paylaştığı evrensel değerlerin vurgulandığı genç yetişkinlere model olan ve iyi karakteri öğretme yoluyla ilgilenen, etik ve sorumluluğu teşvik edici okul ortamını oluşturan, ulusal bir hareket olarak ifade etmektedir (Character Education Partnership, 2014). Tapper (2007)'ye göre karakter eğitimi, tanımlanmış temel ahlaki değerler bütününe ya da öğrenciler için iyi olduğu düşünülen karakter özelliklerini, insanların anlaması, önemsemesi, bunlara göre davranması ve bu süreçte yardım için tasarlanan çeşitli stratejilerden oluşan bilinçli ve resmi müfredat çabalarıdır (Destebaşı, 2011). Kısacası genel kanının karakter eğitiminin psikolojik ve felsefi açıdan uygun pedagoji yoluyla öğrenilebilecek ve öğretilbilecek değerler olduğu anlaşılmaktadır (Agboola ve Tsai, 2012).

CEP okullara daha etkin karakter eğitim programları uygulamada yardımcı olmak amacıyla etkili karakter eğitiminin on bir prensibini belirlemiştir (Character Education Partnership, 2014). Bu prensiplere göre okul;

1. Temel etik değerleri teşvik eder.
2. Öğrencilere anlama, ilgilenme ve bu temel etik değerlerle hareket etmeyi öğretir.
3. Kültürünün tüm yönlerini kapsar.
4. İlgili bir okul ortamını teşvik eder.
5. Ahlaki eylemler için fırsatlar sunar.
6. Akademik başarıyı destekler
7. İçsel motivasyonu geliştirir.
8. Bütün personelin katılımını içerir.
9. Personel ve öğrencilerin olumlu liderliğini gerektirir.
10. Aile ve topluluk üyelerini içerir.
11. Sonuçları değerlendirir ve geliştirmek için çaba gösterir

Ahlak kavramı çok boyutlu olması sebebiyle birçok kavramın ya merkezinde olmuş ya da onu destekleyici olmuştur. Ahlak kavramının ilişkili olduğu bir başka kavram ise değer ve değerler eğitimi kavramıdır. Gündüz'e göre ahlak ile değerler arasında yakın bir ilişki vardır. Ahlak değerler dünyasının bir parçasıdır ve değerler insan eylemlerinin özellikle de ahlaki eylemlerin belirleyicisidir. Ancak ahlak kendisine yöneldiğimiz bir değer değil ne tür değerlere yöneleceğimizi belirleyen bir kurallar bütünüdür (Gündüz, 2010, s. 20). Yani ahlak ve değerler eğitimi erişmeye çalıştıkları hedef noktasında birbiriyle kesişen kavramlardır. İkisi de iyi olana ulaşmaya çalışmaktadır. Ahlak daha çok davranışın 'iyi' veya 'kötü' olmasıyla ilgilenirken değer ise, bireyin arzuladığı şeyin iyi olup olmamasıyla ilgilenmektedir (Kesgin, 2010).

2.5. Değer Kavramı ve Tanımı

Osmanlıca; kıymet, İngilizce; value, Fransızca; valuer ve Almanca werth kelimelerinin karşılığı olan (Gündüz, 2010, s. 48) değer kavramı Latince kökenli olup, kıymetli veya güçlü olmak anlamına gelen “valere” kökünden türetilmiştir. Genellikle benimsenen, özenilen, önemsenen, üstün tutulan şey veya insan için önem taşıyanı, geçerli olanı ifade etmektedir (Aslan, 2011). Ayrıca bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet ya da bir şeyin istenip istenmemesi konusunda gösterilen inanç olarak tanımlanmaktadır (Eser, 2012; TDK, 2014c).

Değer, birbirine benzer şeyler arasında onlara verdiğimiz önem derecesine göre gruplar oluşturmamızdır (Yüksel, 2012). Lönnqvist ve ark. (2009) değer, bir insanın veya grubun hayatındaki önceliklerini düzenlemede onlara rehberlik eden bir arzu ve duruma göre değişiklik gösteren bir hedef olduğunu belirtmektedir (Ergün, 2013). Duruma göre değişiklik gösterme ifadesinden değerlerin bireyin içinde bulunduğu çevreye ve ortama uyumunu sağladığını, yaşam boyu değiştiğini ve geliştiğini anlamaktayız (Bolat, 2011).

Değer, insan yaşamına rehberlik eden prensipler ve önem durumu değişebilen durum ötesi, beğenilen, kalıcı amaç (Trommsdorff ve Chen, 2012, s. 8), bireylerin ahlaki, kültürel, ruhsal, toplumsal ve evrensel boyutlarda oluşabilecek herhangi bir kişi, varlık, olay, durum vb. karşısında ortaya koydukları duyarlılıktır (Yaman, 2012, s. 17). Dürüst, saygılı, adil ve özgür olmak gibi değerlerin ahlaklı kişi değerleri olarak gösterildiği ve bu değerlerin yalnızca eylemde bulunan kişiyi bağladığı, eylemde bulunduğu kişinin ahlaki durumunu nitilemediği belirtilmektedir (Gündüz, 2010, s. 51).

Hofstede değer kavramını, belli bir durumu diğerine tercih etme eğilimi şeklinde yorumlarken, Schwartz; insanların toplumsal veya bireysel bir eylemi seçerken, yapılan bir eylemin doğruluğunu savunurken, diğer insanları ve kendini değerlendirirken, başvurduğu düşünsel ve duygusal nitelikleri olan ilkeler olarak görmektedir (Bolat, 2011). Max Scheler ve Hartmann ise değer, isteyen, gereksinim duyan ve kural koyan insan ile nesneler arasındaki ilişkisi, kendini ön plana çıkardığı, yaşamını ve geleceğini anlamlandırıp şekillendirdiği, genellikle başkaları tarafından algılanmayan zihinsel, duyuşsal durumları olduğunu savunmaktadır (Gül, 2013).

Claxton değerlerin bireyin kimliğinde önemli bir yere sahip olduğunu, bilişsel süreçler ve kişisel farklılıklarla ilgili olduğunu belirtmektedir. Bireysel kimlik ve kişisel farklılık kavramları değerlerin doğuştan gelip gelmediği sorusunu akıllara getirmektedir. Kahle (1983)'ün değerlerin genlerden geldiğini ve insanların deneyimleri sonucu şekillendiği iddiası ve Hanssona (2010)'un, insanların farkında olmadıkları ancak özünde sahip oldukları değerleri doğuştan getirdikleri ifadesi (Ergün, 2013) değerlerin doğuştan gelme ihtimalini desteklemektedir. Değer kavramının kişileri etkilemesi dolaylı olarak toplumları da etkilemesi anlamına gelmektedir.

Akbaş (2008)'e göre değer, toplumu meydana getiren bireylerin nelerin önemli ve tercih önceliğine sahip olduğuna, nasıl yaşanması gerektiğine karar vermesi ve bir varlık, eylem ya da durum karşısında gösterilen değer veya soyut nitelik olarak belirtmektedir (Yuvacı, 2013).

Taşpınar ise; eğitim, sosyal, ekonomik, dinsel, ahlaki ve psikolojik kaynaklardan beslenen toplumu şekillendiren ve toplumun çoğunluğu tarafından kabul gören davranış sistemi olarak tanımlamaktadır (Çakıroğlu, 2013). Ayrıca Avcı (2007) değeri bir toplum içerisinde veya bir inanç ve ideoloji içerisinde ya da insanlar arasında kabul edilmiş, benimsenmiş ve yaşatılmakta olan toplumsal, insani, ideolojik veya ilahi kaynaklı her türlü görüş, düşünüş, davranış, kural ve kıymetler olarak belirtmektedir. Değerlerin toplumsal ilkeler, kurallar davranış, tutum, eylem ve inançlar açısından kendi üyelerini yöneten yazılı olmayan şemalar sunduğunu savunmuştur (Bolat, 2011).

Değer kavramı ile karıştırılan diğer bir kavram erdem hakkında da açıklama yapmak gerekmektedir. Toplamlar tarafından doğruluğu benimsenmiş, genel kabul görmüş değerlere erdem denir. Değer, istediğimiz şey yani insanı değerli kılan sahip olduğu üstün nitelikler ve donanımlar iken erdem bizi daha iyi yapacak şeydir (Yaman, 2012, s. 18). Yani erdem, kişinin varlığını destekleyen ahlaki nitelikleri yansıtanın ötesinde kişinin duygusunu, ruhanîyetini ve doğasını amaçlamaktadır (Barsky, 2010).

Aktepe ve Yel (2009) hayata bakış açımızı ve amaçlarımız belirleyen aldığımız kararları etkileyen, inançlarımızı yansıtan ve prensiplerimizi oluşturan bir tercih olarak tanımladığı değer (Bolat, 2011), canlılar içinde insanı üstün kılan düşünme yetisinin ürettiği inançtır (Eser, 2012). Kişiliğin şekillenmesindeki bu kritik rolü nedeniyle erken yaşta çocuklara ulaşılması ve ahlaki yönde katkı sağlanması amacıyla son yıllarda eğitim-öğretim programları içerisinde yerini almış bir kavramdır. Thornberg ve Oguz (2013)'e göre değer açısında öğretim, öğretmenlerin çocuklar üzerindeki ahlaki etkilerini ve öğretimin karmaşık etiğini göz önünde bulundurdıkları ahlaki bir aktivitedir. Çocukların okul aktiviteleri içerisinde öğrendikleri ya da geliştirdikleri değerler ve ahlak her zaman değerler eğitimi olarak adlandırılmaktadır.

2.6. Değerler Eğitimi

Değerler eğitimi ile ilgili bilgileri organize edebilmek için öncelikle değerler eğitimi nedir? sorusunun cevabını vermek gerekmektedir. Değerler eğitimi, değerleri açıklama, din ve ahlak eğitimi, ahlak eğitimi, kişisel ve sosyal eğitim, kişisel, sosyal ve ahlaki eğitim, kişisel, sosyal ve sağlık eğitimi, adalet muhakeme, vatandaşlık eğitimi, karakter gibi kavramları içerisinde barındırmaktadır (Bailey, 2013). Ayrıca yurttaşlık eğitimi, karakter eğitimi, ahlak eğitimi ve çevre eğitimi gibi birçok genel konu ve topluma hizmet gibi özel konuları bünyesinde barındıran (Moscardo ve Murphy, 2011) yaşam boyu devam eden değer kazanma/kazandırma sürecine denilmektedir (Yaman, 2012, s. 18).

Silver (1976) ise insanlara değerler ve ahlaki konularda duyarlılık kazanmak, rekabetçi değerler arasında seçim yapmak için fırsatlar sunmak ve ahlaki muhakeme kapasitelerini sınamak için yardım etmek olduğunu varsaymaktadır (Robb, 1998). Başka bir ifadeyle, doğuştan gelen iyi özelliklerin ortaya çıkarılması, geliştirilmesi ve ahlaklı toplum için ideal insana ulaşılması yani bireyin hızla gelişen dünyada kültürel, toplumsal ve evrensel yargıları kazanıp oluşabilecek durumlara karşı hazırlıklı olmasıdır (Gül, 2013).

Taylor (1994)'e göre değerler eğitimi içindeki birçok formuyla birlikte, tercihleri yansıtmak, cesaretlendirmek, fırsatlar ve sorumluluklara bağlılığı keşfetmek, toplumdaki bireyler için değerler tercihini geliştirmek, davranış ve tutumlara rehberlik yapmak için bir oryantasyondur (Thornberg, 2008). Slater (2002)'ye göre ise bireylerin manevi, ahlaki, sosyo-kültürel, vatandaşlık, çevre ve sağlık gibi konularda deneyim yaşaması ve kendini geliştirmesi için kapsayıcı bir kavramdır (Yüksel, 2012).

Değerler eğitimi söyleyerek, manipüle ederek ya da doktrinleştirerek değil neyin doğru eylem olduğunu açığa çıkaracak gerçek tartışmalarla bir davranış değiştirme yoludur (Robb, 1998). Aynı şekilde Ferrari ve Cowman (2004) de değerler eğitiminin insan değerleriyle ilgili olduğunu, psikolojik ve ahlaki alanlardaki eleştirel düşünceyi kapsadığını belirtmektedir (Ergün, 2013).

Aspin (2000) değerler eğitiminin insanlar arasındaki ilişkilere, bu ilişkilerin etki alanı ile ilgili bilgilere, değerleri ve kuralları birlikte akıllıca uygulama yeteneği ve bunu yapması için yerleşmiş bir eğilime sahip olmayı kapsayan ahlak ve değerlere bir giriş mahiyetinde olduğunu savunmaktadır (Thornberg, 2008). Dolayısıyla insanların sevdikleri veya sevmedikleri şeyler arasında seçim yapabilmeleri için eğitilmesidir (Ergün, 2013). Bu eğitimin amacı ise Farmer (1987)'ye göre insanın akıllıca ve anlayarak yaşamdaki değerlerin rolünü, değer, tutum ve düşüncelerinin daha bilinçli bir şekilde farkında olduğunu yansıtmaya yeteneğini geliştirmektir (Robb, 1998).

Değerler eğitimi ahlak, karakter, vatandaşlık ya da sivil eğitimin farklı formlarının altında, cinsiyet, uyuşturucu, alkol, esneklik eğitimi ve benzeri gibi sosyal sorunları çözmek için tasarlanmış hizmet odaklı öğrenme ve programlarla son zamanlarda dünya çapında yeni bir ilgi odağı ve enerji kaynağı olmuştur (T. J. Lovat ve Clement, 2008). Bu durum okulda değerler eğitimi kavramının giderek popülerleşmesindeki en büyük etmendir. Ancak buradan değerler eğitimi ile okul müfredatlarının kopuk olduğu anlamı çıkmamaktadır. Çünkü okullarda kazandırılmaya çalışılan değerler bir bakıma değer eğitiminin de faaliyet kapsamına girmektedir. Yani değerler eğitiminde okulların amaçları temel değerleri

benimseyen ve akademik olarak gelişmiş bireyler yetiştirme yoluyla toplum değerlerinin oluşmasına katkı sağlamaktır (Yüksel, 2012). Değerler eğitimi uygun nitelikli yetişkinler tarafından kendi tutumları altında yatan değerleri açıklama, kendisi ve başkalarının uzun vadeli refahı için bu değerlerin etkinliğini değerlendirme, kısa ve uzun vadeli iyi oluşları için gerekli değerleri yansıtma ve elde etme amacıyla okullarda, evlerde, kulüplerde, dini ve diğer gençlik organizasyonlarında insanlara yardım etme aktivitesidir (Robb, 1998). Okul temelli herhangi bir açık ya da örtük program aktiviteleriyle öğrencilerin değerleri anlamaları ve bilgilerini arttırmaları, geniş bir topluluğun üyesi olarak uygun değerleri sahnelemelerini sağlayacak yetenek ve eğilimleri aşılama için teşvik etmektir (T. Lovat ve Toomey, 2009).

Nazareth ve Waples (1980)'e göre değerler eğitimi, genç bireylere karakterlerini zenginleştirecek bir değer pozitif yöndeki katkısını ve karakterini fakirleştiren, alenen aşağılayan negatif-olumsuz bir değer dezavantajını öğrenmesine imkân tanımaktır (Robb, 1998). Dolayısıyla gençlerin akademik ilgi ve başarılarını güçlendirmeyi içeren; etik ve olumlu sosyal eğilimlerin teşviki için yapıların ve pedagojik becerilerin desteklenmesini kapsayan okul içindeki girişimdir (Berkowitz, 2011). Temel fikir, değerleri okulun merkezine yerleştirmek, ardından bu değerlerin okul toplumu içerisinde yaşaması için son derece etik ve bu değerlere yaşamlarında, yerel ve küresel topluluklarında ve çevrelerinde önem veren çocuklar yetiştirmektir. Ayrıca değerleri okul tarafından yetiştirilen, entellektüel derinlik, iletişimsel yeterlilik, öz-yönetim ve öz-bilgiyi yansıtma kapasitesi tarafından kanıtlanmış öğrenme niteliklerinin merkezine koymaktır (T. J. Lovat ve Clement, 2008).

2.7. Ahlak, Karakter ve Değerler Eğitimi İle İlgili Yapılmış Çalışmalar

Gibbons ve Ebbeck (1997), sosyal öğrenme ve yapısal-gelişimsel öğretim yöntemleri ile farklı öğretim yöntemlerinin beden eğitimi öğrencilerinin ahlaki gelişimine etkilerini sınıamış ve elde edilen bulguların bu öğretim yöntemlerinin beden eğitimi öğrencilerinin ahlaki gelişimlerine etkilerini destekler nitelikte olduğunu savunmuşlardır (Gibbons ve Ebbecks, 1997).

Yıldırım (2007), ilköğretim düzeyinde bir karakter eğitimi programı model önerisi ve uygulanabilirliğini tasarlamak amacıyla ülke genelinde geniş kapsamlı bir çalışma yürütmüştür. Çalışmada karakter eğitimi modelinin ilkeleri, yapılanması, işleyişi ve örnek etkinliklerin araştırmaya katılanlar tarafından yüksek düzeyde uygulanabilir bulunduğunu ifade etmiştir (Yıldırım, 2007).

Şengün (2008), lise öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerini incelediği araştırmasında biyolojik, psikolojik ve sosyal etmenlerin ahlaki olgunluğun nitelik ve niceliğini belirlediğini; cinsiyet, akademik durum, gelir düzeyi, ebeveyn ve eğitim durumları gibi değişkenlerin de ahlaki olgunluk düzeyini etkilediğini belirlemiştir (Şengün, 2008).

Uysal (2008), karakter eğitim programlarını değerlendirmek maksatlı uyguladığı çalışmada karakter eğitimi programlarının büyük bir çoğunluğunun öğrencilerin davranışı ve akademik başarısı üzerinde pozitif anlamlı bir etkiye sahip olduğu sonucuna varmıştır (Uysal, 2008).

Balakrishnan (2009), öğrencilerin özerklik, öz ve ortak saygı, güven, özgürlük ve hoşgörü gibi konuları gerçek ahlaki ikilemlerinde temel çelişki temaları olarak adlandırdığı ortaokullarda, gerçek yaşam ikilemleri ile ahlak eğitim konulu bir araştırma uygulamıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin destek noktasında akranlarını yararlı bulduklarını, süreci ilginç, interaktif / işbirlikçi, anlamlı ve yansıtıcı gördüklerini ve ahlaki tercihlerini anne-babalarının, kültür, din, faydacılık, işbirliği ve dostluk gibi etmenlerin etkilediğini ifade etmiştir (Balakrishnan, 2009).

Üstünyer (2009), karakter eğitimi ile ilgili eğitimcilerin görüşleri hakkında gerçekleştirdiği nitel çalışmada karakter eğitiminin çok acil bir ihtiyaç olduğunu, ailelerin çocuklarına evrensel değerleri vermede yetersiz kaldıklarını, öğretmenlerin de iş yükleri ve yeterlikleri nedeniyle başarılı olamadıklarını belirlemiştir (Üstünyer, 2009).

Çitemel (2010), lisansüstü öğrencilerinin ahlaki olgunlukları ve psikolojik belirtilerini tespit etmeye yönelik çalışmada lisansüstü öğrenim gören öğrencilerin ahlaki yargı yetenek düzeylerinin gelenek sonrası düzeyde olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca ahlaki yargı yeteneğinin psikolojik belirtiler için bir faktör olduğunu ve ahlaki yargı yeteneği ile fobik anksiyete ve psikotizm arasında anlamlı bir ilişki bulunduğunu belirlemiştir (Çitemel, 2010).

Gündoğdu (2010), ortaöğretim kurumlarında karakter eğitimi sorununu belirlemek amacıyla yaptığı çalışma sonucunda öğretmenlerin ders esnasında karakter eğitimiyle ilgili konuları çok önemsedikleri ancak bu tutum ve davranışların öğrencilerde ortaya çıkma düzeyinin orta düzeyde kaldığı sonucuna ulaşmıştır (Gündoğdu, 2010).

Thompson (2010), okul atmosferi ve karakter eğitim programı ilişkisine yönelik araştırması ve araştırma sonucunda elde edilen veriler ışığında olumlu bir okul ortamı oluşturma ve bunu sürdürmek için öğrencilere direkt bir karakter eğitimi sağlanması gerektiğini savunmaktadır (Thompson, 2010).

Sılay (2010), yükseköğretimdeki karakter eğitimini incelemiş ve yaş değişkeni bağlamında 16 ile 18 yaşta fakülte değişkeni açısından eğitim fakültelerinde, cinsiyet değişkeni bazında kız öğrencilerde, sınıf değişkeni bakımından birinci sınıf öğrencilerinde karakter eğitiminin daha fazla gerçekleştiğini tespit etmiştir (Sılay, 2010).

Soriano, Franco ve Sleeter (2011), değer eğitim programlarının İspanya'nın güneyinde yaşayan Romanya uyruklu gençlerin kendini gerçekleştirme, benlik kavramı ve benlik saygıları üzerine etkilerini incelediği çalışması sonucunda deney grubu ile kontrol grubun arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Kültürel olarak uyarlanmış değer eğitim programlarının kenara itilmiş toplum fertlerinin kendini gerçekleştirmeleri üzerinde olumlu etkileri olduğu saptanmıştır (Soriano, Franco ve Sleeter, 2011).

Onat (2011), genç yetişkinlerin ahlaki kimliklerini ve bu ikilemleri oluşturan etmenleri araştırmış ve sonuç olarak da genç yetişkinlerin sahip oldukları ahlaki kimliklerinin arkadaş ve diğer bireyler, toplum, inanç, yaşanılan yer, üniversite, eğitim, kültür ve yasadan etkilendiğini belirlemiştir (Onat, 2011).

Bolat (2011), meslek yüksekokulu öğrencilerinin sosyal değerlere bakışlarının nasıl olduğunu belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada öğrencilerin önceliklerinin Dini Değerler, Geleneksel Değerler, Aile Değerleri, Bilimsel Değerler, Çalışma-İş Değerleri ve Siyasi Değerler şeklinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca meslek yüksekokulu öğrencilerinin “aileye büyük önem verdikleri”, “sorumluluk sahibi oldukları”, “dini ve geleneksel değerlerinin yüksek olduğu” ve “devlete güven duydukları” göze çarpan diğer önemli sonuçlar olarak tespit edilmiştir (Bolat, 2011).

Graff (2012), ortaokul ve liselerde karakter eğitimi programlarının etkinliğini izlemiştir. Araştırma bulgularına göre öğretmenler sınıf ortamına uygun olacak birçok çekirdek değer belirlemelerine rağmen en önemli değer olarak dürüstlük, sorumluluk ve saygıyı gördüklerini savunmuştur (Graff, 2012).

Agboola ve Tsai (2012), sınıf ortamındaki karakter eğitim modeli ile ilgili yaptıkları araştırma sonucunda, eğitim politikasının okullarda ahlak eğitiminin güncellenmesine liderlik yapması gerektiği, aile, öğretmen ve idareci olmak üzere bütün paydaşların öğrencileri bu iyi değerleri yaşamda uygulamaları için desteklemeleri gerektiğini ifade etmişlerdir (Agboola ve Tsai, 2012).

Yüksel (2012), ilköğretim öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinlik inançları ile ahlaki olgunluk düzeyleri hakkındaki çalışmasında ilköğretim öğretmenlerinin karakter eğitimi

yetkinlik inançlarına ilişkin yüksek yeterlikte oldukları sonucuna ulaşmıştır (Yüksel, 2012).

Çokdolu (2013), ilköğretim 2. kademe öğrencilerinin çatışma çözme ve saldırganlık düzeylerine karakter eğitimi programının etkisini araştırmış ve karakter eğitim programının, öğrencilerin çatışma ve saldırganlık düzeylerine olumlu bir şekilde değişim sağladığı bulgularına ulaşmıştır (Çokdolu, 2013).

Wang vd. (2013), kolej sporcularının ahlaki benlik kavramlarına ve spor ile ilişkili ahlaki gelişimlerine yönelik gerçekleştirdiği çalışma neticesinde cinsiyet ve yarışma türünün ahlaki benlik kavramları ve spor ile ilişkili ahlaki gelişim düzeylerinde anlamlı farklılıklara yol açmadığını ifade etmektedir (Wang vd., 2013).

Thornberg ve Oguz (2013), Türk ve İsveçli öğretmenlerin değer eğitimine yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada öğretmenlerin eleştirel bir yaklaşım takınmadıkları öğretmenler için önemli olanın öğrencilerle sürekli etkileşim içerisinde iyi rol model olmak olduğunu belirlemişlerdir. Araştırmacılara göre öğretmenlerde değer eğitiminin genellikle günlük sosyal aktivite içerisinde cereyan ettiği fikrinin yaygın olduğu ve öğretmenlerin değer, değerler eğitimi kavramlarını tanımladıkları, dile bakıldığında ise bu alan ile ilgili profesyonel bilgi eskikliği varlığının göze çarptığı savunulmaktadır (Thornberg ve Oguz, 2013).

Skinner (2013), öğretmenlerin karakter eğitim programlarına katılımını incelediği araştırmasında öğretmenlerin sınıflarına hangi karakter eğitimi programının uygun olduğu veya uygulanması gerektiği konusunda sessiz kaldıklarını belirtmiştir (Skinner, 2013).

Ergün (2013), ergenlere verilen değerler eğitiminin öz düzenleme stratejileri üzerindeki etkisinin olup olmadığının sınanması için gerçekleştirdiği çalışma bulgularında, ergenlere verilen değer eğitiminin öğrencilerin öz düzenlemesini, bilişsel strateji kullanımını, öz yeterliliğini, içsel değerini arttırdığı ve sınav kaygısını azalttığı görülmüştür (Ergün, 2013).

Sılay (2014), bir ahlak eğitiminin karakter eğitimi ile olan ilişkisini incelediği çalışmasında ahlak ve karakter eğitimlerinin birbirinden ayrılamayacağı ortak karakteristik özellikler ve ortak amaçlara sahip olduklarını ifade etmiştir. Ayrıca yükseköğretimin, eğitim son basamağı olduğu ve ahlaki gelişimin üniversitenin ilk yılları da devam ettiği bu nedenle bu kurumların araştırma ve öğretimin yanı sıra öğrencilerin pozitif karakterli, sorumlu ve erdemli vatandaşlar olarak yetişmeleri için bütün güçlerini kullanmaları gerektiğini savunmuştur (Sılay, 2014).

2.8. Eğitim ve Öğretim İle İlgili Tanımlar

2.8.1. Eğitim

Türk Dil Kurumu tarafından eğitim, çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında doğrudan ya da dolaylı yardım etme, terbiye etme olarak tanımlanmıştır (TDK, 2014d). İngiliz dilinde ise eğitim, biçimlendirmek ve şekillendirmek anlamlarına gelen Latince “educō” ve “educare” köklerinden gelmektedir. (Kumar & Ahmad, 2007). Başka bir tanıma göre, kişinin zihni, bedeni, duygusal ve toplumsal yeteneklerinin, davranışlarının en uygun şekilde ya da istenilen bir doğrultuda geliştirilmesi, ona bir takım amaçlara yeni yetenekler, davranışlar, bilgiler kazandırma yolundaki çalışmaların tümü olan eğitim (Akyüz, 2013, s. 2), hem bilgi verip öğretmeyi hem de verilen bilgileri davranışa dönüştürmeyi amaçlamaktadır (Yaman, 2012, s. 33).

İnsanların bilgi, beceri, tutum ve değerler yoluyla belli amaçlar doğrultusunda kişiliklerinde farklılaşma oluşturma ya da kişileri yetiştirme sürecidir (Fidan, 2012, s. 4). Eğitim; insanlığın istekli bir şekilde kendini şekillendirmek ve belirli bir kalıba sokmak amacıyla keşfettiği en önemli ve etkili araç, insan yaşamı ile bağlantısı sebebiyle tek bir anlam atfetmenin uygun olmayacağı dinamik ve bir o kadar da kapsamlı bir süreçtir (Ravi, 2011). Dewey; eğitimin yaşama hazırlık değil yaşamın kendisi olduğunu ve sürekli deneyimler yoluyla yapılandırılan bir yaşam süreci olduğunu ifade etmiştir (Kumar & Ahmad, 2007). Bu nedenle eğitimin temel görevi öğrenme için istek ve imkân yaratırken öğrenmiş değil öğrenen bireyler yetiştirilmesidir. Gerçek insanlık toplumu çocuk, anne ve baba ile büyük anne ve babanın birlikte öğrenci oldukları öğrenen toplumdur (Yero, 2001).

Plato eğitimin, beden ve ruhun sahip olduğu bütün güzellik ve mükemmellikleri geliştirdiğini ifade etmiştir. Ayrıca Aristoteles eğitimin, kişinin yeteneklerini özellikle de aklını geliştirdiğini bu sayede kişinin gerçek mutluluğun yer aldığı yüce hakikat, iyilik ve güzelliğin tadını alabileceğini savunmaktadır (Taneja, 2008, s. 5).

Eğitim bireyin, toplumsal yeteneğinin ve en elverişli düzeyde kişisel gelişmesinin elde edilmesi için seçilmiş ve denetimli bir çevreyi (özellikle okulu) içine alan toplumsal bir süreçtir (Tezcan, 1985, s. 4). Ayrıca bireyin toplumda maksimum gelişim ve maksimum mutluluk elde etmek için geliştirilmesini sağlayan maksatlı, bilinçli ya da bilinçsiz, psikolojik, sosyolojik, bilimsel ve felsefi bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Kumar ve Ahmad, 2007).

2.8.2. Öğretim

Öğretim, belli bir amaca göre gereken bilgileri verme işi, tedris, tedrisat, talim ve öğrenmeyi kolaylaştıracak etkinlikleri düzenleme, gereçleri sağlama ve kılavuzluk etme işine denilmektedir (TDK, 2014f). Öğretme faaliyetlerinin önceden belirlenen hedefler doğrultusunda, planlı ve kontrollü olarak düzenlenmesi ve uygulanmasına öğretim denilmektedir. Birçok unsurun birbiriyle etkileşim içinde olduğu bir süreçtir ve temel amaç öğrencilere önceden belirlenen bilgi, beceri ve tutumları kazandırmaktır. Hedefler genellikle bilişsel, duyuşsal ve psikomotor olmaktadır (Fidan ve Erden, 1998, s. 180). Yani öğretim, öğretmenler tarafından öğrencilere araç-gereç kullanarak bilgi aktarma ve öğretme çalışmasıdır (Akyüz, 2013, s. 2). Ayrıca başka bir tanımda da öğrenci gelişimini amaçlayan, öğrenmenin başlatılması, sürdürülmesi ve gerçekleştirilebilmesi için düzenlenen planlı etkinlikler süreci olarak ifade edilmektedir (Gürses, 2011).

Öğretim bir dersin eğitim programında belirtilen esaslara uygun bir öğrenme-öğretme süreci için gerekli hazırlıkların yapılması, sürecin gerçekleştirilmesi ve bu sürecin ürün olarak ortaya çıkması, beklenen davranışların tümü görülünceye kadar etkili ve verimli bir biçimde sürdürülmesi hizmetidir (Tan, 2012, s. 8). Bilgi, beceri, tavır ve ideallerin öğrenciye kazandırılması faaliyetlerinin okullarda gerçekleştirilmesine öğretim, bu faaliyetler sonucu düşünüş, değerlendirme ve davranışlarda meydana gelen değişmelere eğitim denir ve kısacası öğretim bir eğitim aracıdır (Çöndü, 2004, s. 60).

2.8.3. Öğretmenlik

Öğretmen gerekli öğrenme ortamını hazırlayan, öğrenciyi öğrenme yollarına yönelten, onun aktif olarak öğrenmesine rehberlik eden, öğretimin vazgeçilmez ve önemli ögesidir (Eroğlu, 2011). Öğretmen öğrenmeyi kılavuzlayan ve sağlayan kişidir. Öğretmenin görevi çeşitli öğretim yöntem ve tekniklerinden yararlanarak öğrenme yaşantıları düzenlemek ve istedik davranışların öğrenci tarafından kazanıp kazanılmadığını değerlendirmektir (Fidan ve Erden, 1998, s. 60).

Öğretmen öğrenme aracıdır, sınav yapan, disiplini sağlayan, orta sınıf ahlakının savunucusu ve vekildir. Öğretmen güvenilir kişidir, yedek velidir, öğrenci danışmanı, meslektaş ve toplumsal katılımcıdır (Çelikten, Şanal ve Yeni, 2005). Öğretmen, öğretim sürecine giren öğrenciye çeşitli yöntem ve tekniklerden yararlanarak öğrenme yaşantıları düzenlemekte, onun öğrenmelerinin ne düzeyde gerçekleştiğini değerlendirmesine yardım etmektedir (Tan, 2012, s. 8).

Yeni kuşakların yetiştirilmesinde öğretmenlerin önemini göstermesi açısından Henry Ward'ın “Öğretmenler sonsuzluğu etkiler; bu etkilerinin nerede son bulacağını da asla bilemezler” sözü (Çöndü, 2004, s. 16) oldukça etkileyicidir ve bu öğretmenin sadece okul sınırları içerisine tıklmış etkiye sahip olmadığını kanıttır. Öğretmen okul dışında da yani yakın çevre ve ailede de öğrenciyi kontrol etmek, yönlendirmek zorunda olması sebebiyle öğrenci velileriyle işbirliği yapabilmeli ve aile içindeki eğitim ile okuldaki eğitimin birbirini destekler nitelikte olmasını sağlamaya çalışmalıdır (Fidan ve Erden, 1998, s. 60). Kullandığı renkli, sihirli dil ile şair, evrendeki etkileşimler, değişikliklere akıl, mantık ve merak kattığı için fizikçi, yeri geldiğinde orkestra şefi, mimar, beden eğitimi, diplomat veya filozof olarak karşımıza çıkan bir meslek ve fark yaratma işidir öğretmenlik (Ö. Demirel ve Kaya, 2013, s. 346).

2.8.4. Beden Eğitimi Öğretmenliği

Beden eğitimi öğretmeni, çocuk ve gençlerin öğrenme deneyimleriyle gelişim ve fiziksel olarak aktif bir yaşam sürmek için bilgi, motivasyon ve mücadele sağlama görevleri ile fiziksel, ahlaki, entelektüel ve sosyal bir eğitim kapsamında öğrencilerin değerlendirilmesi ve öğrencilerle ilgilenilmesi (Edinburgh University, 2014) faaliyetlerinin yürütücüsüdür. Bu özel görevi yürütme yetkisi öncelikle beden eğitimi öğretmenlerine aittir. Öğrencilerin psikomotor, bilişsel ve duyuşsal temellerine dayanan öğrenmelerinde eğitsel hedeflere ulaşmalarını sağlarlar (Grineski, 1996, s. 7). Esnek davranma, örgütlü davranış gösterme, eşit davranma, dürüst, saygılı, itibarlı, kararlı, düzgün mizaçlı, diplomatik ve disiplinli, sevimli, yardımsever, teşvik eden, algılayan, şefkatli, sabırlı vs. niteliklere sahip olmalıdırlar (Komisyon, 2011, s. 104).

Bucher (1997) bir beden eğitimi öğretmenin özelliklerini; alan bilgisi, konuşma ve yazma becerisi, fiziksel, zihinsel ve duygusal yönden sağlık, öğretmenliğe uygun kişilik, yeterli düzeyde motor yetenek, işbirliği yapma becerisi, espri yeteneği olarak sıralamıştır (Başer, 2009). Bu tanımlardan da anlaşılacağı gibi her alanda kendini geliştirmiş beden eğitimi öğretmenleri öğrenme ortamının yani beden eğitimi derslerinin daha etkin ve de verimli kullanılmasının en temel koşuludur.

2.8.5. Beden Eğitimi Derslerinin Önemi ve Gelişim Alanlarıyla İlişkisi

Vücudu güçlendirmek ve sağlığı korumak amacıyla araçlı veya araçsız hareketler yapma olarak açıklanan beden terbiyesi (TDK, 2014b) tüm eğitim sürecinin, ferden istemli ve amaçlı hareket kabiliyetlerinin gelişimi, onların yararlı kılınması ile ilgili bir parçasıdır ve

ferdin zihinsel, duygusal ve toplumsal tepkilerini doğrudan etkilemektedir (Erkal, Güven ve Ayan, 1998, s. 120). Beden eğitiminde hedef, öğrenme sürecinde öğrencinin yaşlıları veya öğretmeniyle birlikte etkinliklere fiziksel ve eylemsel katılımı olarak açıklanmaktadır (Grineski, 1996, s. 11). Demirhan (1997) okul öncesi çağdan okul kariyerinin bitimine kadar ki dönemde insanın fiziksel gelişimine eğitimsel olarak yaklaşma durumu için beden eğitimi tanımını yapmaktadır (Komisyon, 2011, s. 79). Darst ve Pangrazi (2006)'ya göre beden eğitimi bir öğrenme sürecidir ve ilgilerin, tutumların ya da becerilerin bir kişiden diğerine geçmesidir. Kısacası egzersiz, spor, oyun, dans, su aktiviteleri, doğa ve macera aktiviteleri gibi bedensel etkinliklerle ilgili davranışları, tutumları ve bilgiyi geliştirmeyi temel almaktadır (Çelen, 2012).

Beden eğitimi çocukları psikolojik, fiziksel ve fizyolojik olarak aktif hale getirmektedir. Karakter inşası, kaballığı azaltma, grup birlik ve dayanışması temelinde hizmet etme gibi kavramların gelişmesine yardımcı olmakta, gençlere takım çalışması, öz disiplin, sportmenlik, liderlik ve sosyalleşmeyi öğretmektedir. Düzenli fiziksel aktivite çok sayıda sağlıklı ve bilişsel fonksiyon sağlamaktadır (Ajay Kr., 2011). Okul çağındaki çocukların günlük 60 dakika veya daha fazla fiziksel aktivitede bulunmasını öneren Minnesota Sağlık Birimi, düzenli aktivitelerin çocukların normal büyümesini, sağlıklı kemik, kas ve eklemlerin inşasını, sürekliliği ile de gelişimini sağladığını belirtmektedir. Yine fiziksel aktivite diyabet, kalp rahatsızlıkları ve obezite riskini azaltırken psikolojik iyi oluşu desteklemektedir (Minnesota Health Department, 2008).

Ülkelerin eğitim kurumlarında günlük kaliteli beden eğitimi, öğrencilerin kapsamlı ve çok yönlü eğitimi, programlarda önemli bir yere sahiptir ve yaşam boyu sağlığı ve iyi oluşu olumlu bir şekilde etkileyeceği anlamına gelmektedir. Uygun beden eğitimi programı fiziksel aktiviteye sağlıklı bir yaşam tarzının parçası olarak bir ömür boyu bağlılığı teşvik etmektedir. Son olarak beden eğitiminin temel alındığı okul sağlık programları sayesinde yıllardır bir tehdit unsuru olan kardiovasküler rahatsızlıklar ve giderek büyüyen obezite salgınının tersine çevrilmesi ve diğer önlem çabalarının arttırılmasını sağlayacaktır (American Cancer Society, Diabetes and Heart, 2008). Beden eğitimi fiziksel, zihinsel, sosyal-duygusal, dil gelişimi vb. gibi yaşamın hemen her alanında insana katkısı olan sağlıklı ve düzenli hayatın en büyük destekçisi konumundadır. Bu katkıları daha iyi anlayabilmemiz için beden eğitimi ve diğer alanlar arasındaki ilişkilere göz atmanın faydalı olacağı düşünülmektedir.

2.8.5.1. Bilişsel Gelişim ve Beden Eğitimi

Beden eğitimi, etkinlikler yoluyla yaparak öğrenme dolayısıyla algılama, düşünme, akıl yürütme ve kıyaslama gibi öğrenme için gerekli temel kavramların gelişmesini sağlamaktadır (Komisyon, 2011). Başka bir tanıma göre ise kişinin dünyayı keşfetmesi, gerekli bilgileri edinmesi, merak duygusunu tatmin etmesi, mantık yürütme, seçim yapma, sebep sonuç ilişkisi kurma, dikkatini toplama ve kendini bir amaca yöneltme spor (Çelik ve Şahin, 2013) yani beden eğitimi etkinlikleri sayesinde gerçekleşmektedir. Öğrenme ve motor becerilerin uyum süreci beden eğitiminin önemli bir diğer işlevidir. Bu konuda Chomitz vd. (2009) motor ve zihin performansı arasındaki ilişkinin gelişimin ilk evrelerinde oldukça güçlü olduğunu, bir beden eğitimi programının çocukların akademik başarıları üzerinde derin sonuçlar sağlayan gelişimsel olarak uygun çok çeşitli aktivite ve deneyimler sunduğunu belirtmektedirler (Philip, 2009). Araştırmalar günlük beden eğitimi aktivitesinde yer alan çocukların, akranları olan ancak beden eğitimi aktivitelerinde yer alamayan çocuklara göre daha üstün motor uygunluk, akademik performans ve okula karşı tutum geliştirdiklerini göstermektedir (Naspe, 2001).

Beden eğitiminin yararlarının fiziksel uygunluğun da ötesinde olduğunu savunan bazı araştırmalar beden eğitimi etkinlikleri sırasında öğrencilerin akademik performansı ve bilişsel yeteneğinde artışlara, temel konular ve standartlaştırılmış test puanları notlarına göre aerobik fitness ve akademik başarı arasında güçlü bir ilişkiye rastlanmaktadır. İlaveten sınıf ortamında beden eğitimi etkinlikleri ile vakit geçiren çocukların beden eğitimi ortamında bulunmayan çocuklardan akademik olarak daha kötü olmadıkları, beden eğitiminin tütün kullanımı, uykusuzluk, depresyon ve anksiyete üzerinde olumlu etkilere sahip olduğu görülmektedir (American Cancer Society vd., 2008).

2.8.5.2. Sosyal-Duygusal Gelişim ve Beden Eğitimi

Beden eğitimi diğer alanları olduğu gibi sosyal, duyuşsal alandaki gelişmeleri de olumlu yönde etkilemektedir. İnsan yaşamının her alanında kendini gösteren sosyal, kültürel, duyuşsal vb. birçok niteliğin gelişmesi beden eğitiminin temel görevleri arasındadır. Aracı (1999)'a göre her beden eğitimi etkinliği toplumsal bir deneyimdir ve çoğunlukla duyguları içermektedir. Bu etkinliklere katılan birey hareketler aracılığıyla duygularını ifade etme olanağı bulmaktadır. Saldırganlık, öfke, utangaçlık, kıskançlık vb. duygularında boşalım sağlamak ve bunları kontrol etmesini öğrenmektedir (Komisyon, 2011, s. 112). Yine beden eğitimi öğretim deneyimleri problem çözme, kendini ifade etme ve çatışma çözümünde eşsiz fırsatlar sunmaktadır (Naspe, 2001).

Morgan ve Hansen, (2007) fiziksel olarak aktif olmanın benlik saygısı, özgüven, fiziksel görünüm ve kaygı düzeylerini düşürürken akademik performansı arttırdığını iddia etmektedir (Philip, 2009). Beden eğitimi, ahlak ve kişiliğin gelişimi, liderlik eğitimi, kurallara uyma, başkalarının haklarına saygı, yenme ve yenilme duygularını olgunlukla karşılama, işbirliği ve yardımlaşma gibi davranışların kazanılmasında bireye yardımcı olmaktadır. İlaveten bireyin kendine uyum sağlamasına bir başka deyişle kendini kabul etmesine, daha sonra gruba uyarak sosyal bir çevre kazanmasına, kendini gerçekleştirmesine, sosyal sorumluluk almasına, saldırgan davranışlar yerine yararlı işler yaparak topluma faydalı birer vatandaş olmasına katkıda bulunmaktadır (Kalemoğlu, 2011). Ayrıca Amerikan Spor ve Beden Eğitimi Derneğine (NASPE) göre fiziksel yeterlilik özsaygıyı inşa etmektedir. Kaliteli beden eğitim programları da hem yetkinlik hem de motor beceri sergilemekte, güven gelişimini arttırmaktadır. Tutumlar, alışkanlıklar ve algılar fiziksel aktivitede süreklilik için kritik bir ön koşul olmakla beraber uygun düzeyde sağlıklı fitness, iyi oluş hissini ve tesirini arttırmaktadır (Naspe, 2001).

2.8.5.3. Fiziksel, Psikomotor Gelişim ve Beden Eğitimi

Beden Eğitimi etkinlikleri düzenli yapıldığında organizmanın fiziksel uygunluk ve dayanıklılığını buna bağlı olarak iç organların fonksiyonlarını geliştirmekte, kemik özgül ağırlığını ve bağ dokusu esnekliğini arttırmakta, baskı ve gerginliklere karşı güçlendirmektedir (Komisyon, 2011, s. 110). Kısacası fiziksel uygunluk günlük işlerimizi verimli veya bir spor etkinliğini istendik düzeyde yapabilmek için gereklidir ve hem sağlık ile ilgili hem de beceri ile ilgilidir. Sağlık ve beceri ile ilgili olarak kalp dolaşım sistemi dayanıklılığı, kuvvet, dayanıklılık, esneklik, vücut kompozisyonu, çeviklik, denge, koordinasyon, güç ve sürat belirlenmektedir (Gülüm, 2008). Ayrıca fiziksel gelişime en fazla etki ise becerilerin gelişmesi, kas hareketinde verimliliğin artması dolayısıyla kas güç ve dayanıklılığının artmasında görülmektedir (Erkal vd., 1998).

Motor gelişim, beceri performansının giderek artmasını sağlayan sinir kas mekanizmasının olgunlaşma biçimi, psiko-motor gelişim ise fiziksel büyüme ve gelişme ile birlikte beyin omurilik gelişimi sonucu organizmanın isteme bağlı olarak hareketlilik kazanması olarak ifade edilmektedir (Çelik ve Şahin, 2013).

Öğrencilere motor becerileri öğrenme, fiziksel uygunluğu geliştirme ve fiziksel aktivite hakkında fikir sahibi olma konusunda sağladığı olanaklar nedeniyle beden eğitimi, okul müfredatları için eşsiz bir fırsattır. Fiziksel aktiviteden sağlanan fayda hastalık önleme, güvenlik ve yaralanmadan kaçınma, hastalıklı-ölü doğum oranında azalma ve ruh

sağlığında yükselmedir. Ayrıca Beden Eğitimi programları öğrencilerin, güvenlik için gerekli bilgi ve becerinin, yaşamdaki fiziksel aktiviteden memnuniyetinin yanı sıra fiziksel aktiviteden kaynaklı bütün yararları öğrendikleri yerlerdir. (Naspe, 2001).

Bucher (1989) yavaş öğrenenlerin motor beceride iyi gelişim gösterdiklerinden ilaveten el-göz koordinasyonu, mekânsal farkındalık ve yatay görüntüleme vb. algısal motor beceriler gibi beden eğitimi ile ilgili aktiviteler ile motor gelişim ve performans arasında bir ilişkinin varlığından söz etmektedir. Çoğu öğrenci öğrenme güçlükleri yaşamakta ve bazı durumlarda reçete olarak yararlı sonuçlar ortaya çıkaracak, algı ve hareketi arttıracak aktiviteler yazılmakta, sinir-kas sistemleri koordinasyonunun geliştirilmesini desteklemesi beden eğitiminin temel görevleri arasında görülmektedir (Komisyon, 2011, s. 111).

Açak (1997)'ye göre beden eğitimi, vücudun yapı fonksiyonlarının geliştirilebilmesi, eklem ve kasların kontrolünü ve dengeli gelişimlerini sağlayan, boş zamanları değerlendirmeyi, fizik gücü ekonomik tarzda kullanmayı, dolayısıyla organların kontrolünü, metotlu bir şekilde hareket etmeyi öğreten bir faaliyet sistemidir (Başer, 2009). Fiziksel becerilerin ağırlıkta olduğu davranışları, bir beceriyi taklit etme, bir beceriyi istenilen hassasiyette yapma gibi davranışları kapsamaktadır (Çöndü, 2004, s. 39).

2.9. Beden Eğitiminin Ahlak, Karakter ve Değerler Eğitimi İle Olan İlişkisi

Karakter eğitimi konusu popülerliğini yitirmesinin ardından tekrar toparlanmış ve tartışmacıların son kırk yıldır okul seviyesinin öğrencilerde karakter gelişimini teşvik etmesi fikriyle birlikte yoğunlaştığı özel bir alan haline gelmiştir ve Amerikalılar bugünlerde okulların genç bireylerin karakterlerini şekillendirmede ve değerler öğretiminde önemli bir role sahip olduğuna inanmaktadırlar (N. Jones, Ryan ve Bohlin, 1999).

Davidson ve Moran-Miller (2005) karakter eğitimi, ahlak gelişimi, yurttaşlık gelişimi ve sosyal gelişimin beden eğitimi ve spor yoluyla ortaya çıkarıldığını belirtmektedirler (Pehlivan ve Ada, 2011). Bu durumla ilgili olarak Bailey (1975) spor tercihimizi olduğumuz kişiliklere göre yaptığımızı, sporun karakterimizin ortaya çıktığı aşamalardan birini oluşturduğunu, kişinin nazik, şefkatli, zalim ya da kindar olabileceğini bunun belirleyicisinin karakterimizi kısmen tanımlayıcı derin ahlaki yatkınlıklarımız, değerlerimiz ve kötü alışkanlıklarımız olduğunu ifade etmektedir (C. Jones, 2005). Tercihler kişinin kendi eğilimleri sonucu aldıkları kararlar olması sebebiyle Arnold (1984) sporun özgürlük ve eşitliği içerdiğini, kuralları olan ve herkes için geçerli olan spora

kişilerin kendi istekleri ile girdiklerini bu sayede spor yoluyla sorumluluk ve özsaygı kabulünü oluşturdıklarını ifade etmektedir. Ayrıca kişiler spora katılım ile engelleri aşmak, kendi kontrolünü geliştirmek, takım arkadaşları ile işbirliği ve saygı, dürüstlük, fair play, şefkat gibi erdemlerle davranmayı öğrenirler (Jang, 2013).

Ahlak, insanların bir arada yaşamalarının bir gereği olmakla kalmayıp aynı zamanda bunu temin eden sosyal bir olgudur (Gündüz, 2010, s. 193). Beden eğitimi içsel motivasyon ve ahlak eğitimi arasında bir ilişki kurarak ahlak eğitiminin gelişimi için benzersiz bir fırsat, beden eğitimi sınıfları ise ahlaki davranışları uygulamak için eşsiz bir ortam sağlamaktadır. Bu durum aslında öğretim ve pratik bilgi edinimi olarak beden eğitiminin amaçlarını algılamının mantıksal sonucudur. Öğrenciler açısından da bu pratik bilgiyi edinip edinmediklerini bilmeleri için bazı standartlar altında ne yapabileceklerini karşılaştırmaları gerekmektedir. Bu karşılaştırma sürecinde mücadele aktiviteleri öğrencilere rakibe saygı göstermeyi geliştirmelerine yardımcı olan önemli bir faktördür (Drewe, 2000).

Spor ahlakı araştırmaları, sporun ahlaki boş verme ile anti-sosyal davranışlar arasında olumlu bir etki yarattığını belirlemiştir (Alerding, 2011). Spor ahlakı çocukların spor ortamında davranışlarını şekillendirmek için önemli derecede kritik olmasıyla beraber beden eğitimi öğretmenlerinin öğretmen standartları, beklentileri ve karakterleri de bu ahlakın önemli bir parçasıdır. Etkinlik, adalet, işbirliği, çaba, beceri, disiplin ve daha başka birçok dâhili getirilerin beden eğitimi öğretmenlerinin bakış açılarına göre herhangi bir yapmacık ahlaki ikilemlerle ön plana çıkmaması gerektiğini aksine öğretmenin karakteri; ders, uygulama ve oyun ahlakı ile somutlaması gerektiğini belirtmektedir (C. Jones, 2005). Benzer şekilde bazı araştırmalarda da elde edilen bulgular sporcu öğrencilerin antrenörlerinin kendi ahlaki karakterlerini samimi ve yapıcı iletişim, iyi model olma, doğruluk ve ilgi arasında iletişim kurarak etkilediklerine inanmaktadırlar (Roth, 2013). Bu nedenle gerek beden eğitimi öğretmenleri gerekse antrenörler ahlaki karakterlerin şekillenmesi üzerinde titizlikle durmalı, uygun rol model olarak ahlaki gelişimde olumsuz etki yaratmamaya dikkat etmelidir.

Beden eğitimi ve sporun ya da sportif/fiziksel etkinliğin karakter ve ahlak kavramları dışında etkilediği bir diğer kavram da değer kavramıdır. Değerler ulaşılmak istenen hedef nokta olması önemini bir kez daha gözler önüne sermektedir. Çünkü ahlak ve karakter inşa ederken asıl kazandırılmak istenen veya ulaşılmak istenen değerlerdir.

Beden eğitiminin pozitif değer inşa etme de önemli katkılarını duymaktayız. Öğretmenler bu derslerin meslektaşlarıyla işbirliği yapan, saygı gösteren bireylerin uyum içinde

yaşayarak yetiştirilebilmelerini teşvik ettiğini ve spora katılımın istenilen etkiyi yaratmaktan uzak bireycilik, düşmanlarına karşı saygısızlık ve her koşulda zafer kazanma gibi değerlerin asimile olmasına yol açtığını belirtmektedirler (Freire ve Miranda, 2014). Kleiber ve Roberts (1981)'e göre ise spor takım arkadaşları ile işbirliği müzakere ve ahlaki çatışmalara çözümler sunmayı öğrenmek, adalet, sportmenlik, takım sadakat, takım çalışması, sorumluluk ve itaat gibi erdemleri öğretmek için bir araç olarak kabul edilmektedir (Jang, 2013).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evren-örneklem, verilerin toplanması ve verilerin analizi konularına yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Ortaokullarda görev yapan beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin ahlak, karakter ve değer kavramlarına yönelik durumlarının belirlenmeye çalışıldığı bu araştırmada yaşanmış bir olayı ya da etkisi devam eden bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımı olan tarama modeli benimsenmiştir. Bu modelde araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışmakta ve onları değiştirme veya etkileme çabası sergilenmemektedir (Karasar, 2013).

3.2. Evren-Örneklem

Bu araştırmada iki farklı uygulama gerçekleştirilmiştir. Birinci uygulama beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin ahlak ve karakter eğitimine yönelik durumlarına, ikinci uygulama ise önem verdikleri değerlerin sınıflandırılmasına yöneliktir. Araştırmanın çalışma evrenini Türkiye'nin yedi bölgesinden nüfus, ekonomik gelişmişlik ve ulaşım faktörleri göz önüne alınarak seçilen Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı *Marmara Bölgesinden* İstanbul, Bursa; *Akdeniz Bölgesinden* Adana; *Ege Bölgesinden*; Kütahya, İzmir; *İç Anadolu Bölgesinden* Kayseri, Eskişehir; *Karadeniz Bölgesinden* Rize; *Doğu Anadolu Bölgesinden* Elazığ, Malatya; *G. Doğu Anadolu Bölgesinden* Diyarbakır illerinde 2014-2015 Eğitim-Öğretim döneminde ortaokullarda görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklem grubu ise ilgili bölgelerden rastgele seçilen 862 Matematik, 858 Türkçe, 842 Beden Eğitimi ve 838 Görsel Sanatlar/Müzik öğretmenini kapsamaktadır. Araştırmada yer alan öğretmenlerin evren ve örneklem ilişkili bilgilerine Tablo 1'de, demografik bilgilerine ise Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 1. Branşlara Göre Öğretmenlerin Evren ve Örneklem Sayıları

	EVREN				ÖRNEKLEM			
	Matematik	Türkçe	Beden Eğitimi	G. Sanatlar Müzik	Matematik	Türkçe	Beden Eğitimi	G. Sanatlar Müzik
Diyarbakır Sur, Bağlar	187	283	156	148	78	77	78	77
Elazığ Merkez	290	242	112	110	80	80	79	78
Malatya Yeşilyurt Battalgazi	310	334	141	170	77	76	77	78
Kayseri Melikgazi	273	312	121	101	79	77	80	78
Eskişehir Tepebaşı Odunpazarı	258	270	110	128	78	79	78	77
Rize Merkez	120	134	80	82	78	77	71	70
İstanbul Zeytinburnu Fatih	184	194	93	96	79	80	78	77
Bursa Osmangazi	269	305	157	173	80	78	76	78
Kütahya Merkez	125	130	77	79	77	76	70	70
İzmir Konak Karabağlar	230	256	125	143	78	82	80	79
Adana Seyhan	280	339	159	154	78	76	75	76
Toplam	2526	2799	1331	1384	862 %34,12	858 %30,65	842 %63,26	838 % 60,54
Genel Toplam	8040				Genel Toplam 3400 (%42,28)			

Tablo1'e göre araştırmada, matematik branşı için 2526, Türkçe branşı için 2799, Beden Eğitimi branşı için 1331, Görsel Sanatlar/Müzik branşı için ise 1384 toplamda da 8040 kişilik öğretmen grubundan Matematik branşının % 34,12'sine, Türkçe branşını %30,65'ine, Beden Eğitimi branşının % 63,26'sına, Görsel Sanatlar/Müzik branşının % 60,54'üne toplamda da evrenin % 42,28'ine ulaşılmıştır.

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Bilgilerine İlişkin Dağılımları

Değişkenler	Matematik		Türkçe		Beden Eğitimi		G. Sanatlar Müzik		Genel Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Cinsiyet										
Bayan	423	12,4	447	13,1	341	10,0	458	13,5	1669	49,1
Erkek	439	12,9	411	12,1	501	14,7	380	11,2	1731	50,9
Toplam	862	25,4	858	25,2	842	24,8	838	24,6	3400	100
Medeni Durum										
Evli	603	17,7	607	17,9	549	16,1	535	15,7	2294	67,5
Bekar	259	7,6	251	7,4	293	8,6	303	8,9	1106	32,5
Toplam	862	25,4	858	25,2	842	24,8	838	24,6	3400	100
Yaş										
20-24 Yaş	66	1,9	58	1,7	38	1,1	45	1,3	207	6,1
25-29 Yaş	217	6,4	196	5,8	212	6,2	223	6,6	848	24,9
30-34 Yaş	194	5,7	204	6,0	181	5,3	203	6,0	782	23,0
35-39 Yaş	187	5,5	175	5,1	208	6,1	158	4,6	728	21,4
40-44 Yaş	92	2,7	136	4,0	129	3,8	136	4,0	493	14,5
45 Yaş ve +	106	3,1	89	2,6	74	2,2	73	2,1	342	10,1
Toplam	862	25,4	858	25,2	842	24,8	838	24,6	3400	100
Eğitim Kademesi										
5. Sınıf	84	2,5	96	2,8	57	1,7	62	1,8	299	8,8
6. Sınıf	64	1,9	76	2,2	51	1,5	63	1,9	254	7,5
7. Sınıf	49	1,4	53	1,6	50	1,5	64	1,9	216	6,4
8. Sınıf	86	2,5	63	1,9	56	1,6	70	2,1	275	8,1
5-6. Sınıf	143	4,2	144	4,2	107	3,1	94	2,8	488	14,4
7-8. Sınıf	121	3,6	115	3,4	139	4,1	140	4,1	515	15,1
5-6-7-8.Sınıf	315	9,3	311	9,1	382	11,2	345	10,1	1353	39,8
Toplam	862	25,4	858	25,2	842	24,8	838	24,6	3400	100
Kıdem										
1-5 yıl	253	7,4	241	7,1	254	7,5	249	7,3	997	29,3
6-10 yıl	235	6,9	221	6,5	240	7,1	236	6,9	932	27,4
11-15 yıl	195	5,7	187	5,5	162	4,8	190	5,6	734	21,6
16-20 yıl	104	3,1	127	3,7	135	4,0	110	3,2	476	14,0
21 Yıl ve +	75	2,2	82	2,4	51	1,5	53	1,6	261	7,7
Toplam	862	25,4	858	25,2	842	24,8	838	24,6	3400	100

Tablo 2. (Devam) Katılımcıların Demografik Bilgilerine İlişkin Dağılımları

Değişkenler	Matematik		Türkçe		Beden Eğitimi		G. Sanatlar Müzik		Genel Toplam	
	n	%	n	%	n	n	n	%	n	%
İl										
Diyarbakır	78	2,3	77	2,3	78	2,3	77	2,3	310	9,1
Elazığ	80	2,4	80	2,4	79	2,3	78	2,4	317	9,3
Malatya	77	2,3	76	2,2	77	2,3	78	2,3	308	9,1
Kayseri	79	2,3	77	2,3	80	2,4	78	2,3	314	9,2
Eskişehir	78	2,3	79	2,3	78	2,3	77	2,3	312	9,2
Rize	78	2,3	77	2,3	71	2,1	70	2,1	296	8,7
İstanbul	79	2,3	80	2,4	78	2,3	77	2,3	314	9,2
Bursa	80	2,4	78	2,3	76	2,2	78	2,3	312	9,2
Kütahya	77	2,3	76	2,2	70	2,1	70	2,1	293	8,6
İzmir	78	2,3	82	2,4	80	2,4	79	2,3	319	9,4
Adana	78	2,3	76	2,2	75	2,2	76	2,2	305	9,0
Toplam	862	25,4	858	25,2	842	24,8	838	24,6	3400	100
Gelir										
1500 TL ve altı	28	0,8	30	0,9	11	0,3	22	0,6	91	2,7
1501-2000 TL	46	1,4	59	1,7	37	1,1	69	2,0	211	6,2
2001-2500 TL	495	14,6	495	14,6	482	14,2	468	13,8	1940	57,1
2501 TL ve +	293	8,6	274	8,1	312	9,2	279	8,2	1158	34,1
Toplam	862	25,4	858	25,2	842	24,8	838	24,6	3400	100
Önemli Branş										
Matematik	132	3,9	14	0,4	6	0,2	13	0,4	165	4,9
Türkçe	224	6,6	493	14,5	75	2,2	160	4,7	952	28,0
Beden Eğitimi	223	6,6	172	5,1	608	17,9	228	6,7	1231	36,2
G. Sanatlar Müzik	56	1,6	31	0,9	50	1,5	193	5,7	330	9,7
Diğer	227	6,7	148	4,4	103	3,0	244	7,2	722	21,2
Toplam	862	25,4	858	25,2	842	24,8	838	24,6	3400	100
Önemli Faktör										
Arkadaş Çevresi	92	2,7	66	1,9	62	1,8	64	1,9	284	8,4
Aile	552	16,2	569	16,7	476	14,0	522	15,4	2119	62,3
Öğretmen	136	4,0	149	4,4	176	5,2	124	3,6	585	17,2
Okul Ortamı	49	1,4	37	1,1	72	2,1	67	2,0	225	6,6
Yaşanılan Mekân	33	1,0	37	1,1	56	1,6	61	1,8	187	5,5
Toplam	862	25,4	858	25,2	842	24,8	838	24,6	3400	100

Tablo 2'ye göre araştırmaya katılan öğretmenlerin % 25,4'ü Matematik (862), % 25,2'si Türkçe (858), % 24,8'i Beden Eğitimi (842), % 24,6'sı Görsel Sanatlar, Müzik öğretmenidir. Katılımcıların % 49,1 kadın (1669), % 50,9' u erkektir (1731) ve % 67,5'i evli (2294), % 32,5'i bekardır (1106).

Araştırmaya katılanların yaş değişkenine göre dağılımları % 6,1'i 20-24 yaş (207), % 24,9'u 25-29 yaş (848), % 23'ü 30-34 yaş (782), % 21,4'ü 35-39 yaş (728), % 14,5'i 40-44 yaş (493), % 10,1'i 45 yaş ve üzeri (342) grubundadır.

Araştırmada yer alan öğretmenlerin % 8,8'i 5. sınıfta (299), % 7,5'i 6. sınıfta (254), % 6,4'ü 7. sınıfta (216), % 8,1'i 8. Sınıfta (275), % 14,4'ü 5-6. sınıfta (488), % 15,1'i 7-8. sınıfta (515), % 39,8'i 5-6-7-8. sınıfta (1353) eğitim-öğretim faaliyetlerine devam etmektedir. Ayrıca öğretmenlerin hizmet sürelerine baktığımızda % 29,3'ü 1-5 yıl (997), % 27,4'ü 6-10 yıl (932), % 21,6'sı 11-15 yıl (734), % 14'ü 16-20 yıl (476), % 7,7'si 21 yıl ve üzeri (261) süredir öğretmenlik mesleğini devam ettirmektedirler.

Öğretmenlerin % 9,1'i Diyarbakır ilinden (310), % 9,3'ü Elazığ (317) ilinden, % 9,1'i Malatya (308) ilinden, % 9,2'si Kayseri (314) ilinden % 9,2'si Eskişehir (312) ilinden, % 8,7'si Rize (296) ilinden, % 9,2'si İstanbul (314) ilinden, % 9,2'si Bursa (312) ilinden, % 8,6'sı Kütahya (293) ilinden, % 9,4'ü İzmir (319) ilinden, % 9'u Adana (305) ilinden araştırmaya dâhil olmuştur. Yine katılımcı öğretmenlerin % 2,7'sinin 1500 TL ve altı (91), % 6,2'sinin 1501-2000 TL (211), % 57,1 2001-2500 TL (1940), % 34,1'inin 2501 TL ve üzeri (1158) gelire sahip oldukları görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 4,9'u Matematik branşını (165), 28'i Türkçe branşını (952), 36,2'si Beden Eğitimi branşını (1231), % 9,7'si G. Sanatlar/Müzik branşını (330), % 21,2'si Diğer (Din kültürü ve Ahlak Bilgisi, Sınıf öğretmenliği vb.) branşını (722) önemli branş olarak ifade ederken, öğrencilere ahlak ve karakter kazandırmada % 8,4'ü Arkadaş Çevresini (284), % 62,3'ü Aileyi (2119), % 17,2'si Öğretmeni (585), % 6,6'sı Okul Ortamını (225) ve % 5,5'i Yaşanılan Mekânı (187) en önemli faktör olarak ifade etmektedirler.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak Bakdemir (2010) tarafından geliştirilen “Ahlak ve Karakter Eğitimi Ölçeği”, Aslan (2011) tarafından geliştirilen “Yaşayan Değerler Tablosu” ve demografik bilgiler için ise kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu (EK 1)

Araştırmanın bağımsız değişkenleriyle ilgili verileri toplamak için araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” ile çalışmaya katılan öğretmenlerin “cinsiyet, yaş, medeni durum, il, branş, kıdem, aylık gelir, eğitim verdikleri sınıf kademesi, ahlak ve karakter kazandırmada önemli olan faktör ve hangi branşın ahlak ve karakter kazandırmada etkili olduğunu belirlemeye yönelik sorulara yer verilmiştir.

3.3.2. Ahlak ve Karakter Eğitim Ölçeği (EK 2)

Beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin ahlak, karakter ve değerler eğitimine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla Bakdemir (2010) tarafından geliştirilen ve üç kısımdan oluşan “Ahlak ve Karakter Eğitimi” ölçeği kullanılmıştır. Ölçek maddeleri ilgili literatürden doğrudan alındıktan ve bazı maddeleri araştırmacı tarafından geliştirildikten sonra Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğretim üyelerinden uzman görüşü alınmış ve içerik geçerliliği sağlanmaya çalışılmıştır. Sonuç olarak üç bölümden oluşan beşli likert tipinde hazırlanmış 68 maddelik bir ölçek elde edilmiştir.

1. Bölüm: Karakter Eğitimi Etkinlikleri (KEE): 1-16. maddelerin yer aldığı bu bölümde, sınıf içi ve sınıf dışı öğretmenlik etkinlikleri göz önünde bulundurularak katılımcılardan “*aşağıdaki etkinlikleri ne sıklıkta yaparsınız?*” sorusuna cevap vermeleri istenmiştir. Bölümdeki maddelerin bir kısmı Dykes (2007) ve bir kısmı ise ilgili literatür taraması sonucu hazırlanmıştır. Bölüm Cronbach’s Alpha güvenirlik katsayısı 0,877 bulunmuştur.

2. Bölüm: Karakter Eğitimi Tutum Ölçeği (KETÖ): 17-42. Maddeleri kapsayan ikinci bölümde katılımcılardan “*Aşağıdaki ifadeler ne derece katılıyorsunuz?*” sorusuna cevap vermeleri istenmiştir. Bölümdeki maddeler Dykes (2007), Milson (1999) ve Yazıcı, Yazıcı ve Mazman (2008)’den yararlanılarak geliştirilmiştir. Bölüm Cronbach’s Alpha güvenirlik katsayısı 0,788 bulunmuştur.

3. Bölüm: Etik Durum Ölçeği (EDU): 43-68. Maddeleri içeren üçüncü bölümde katılımcıların “*Aşağıdaki ifadeler ne derece katılıyorsunuz?*” sorusunu cevaplamaları istenmektedir. Bölümdeki maddeler Forsyth (1980, 1991), Yazıcı ve Yazıcı (2009) ve Yazıcı ve Yazıcı (2010)’dan alınmıştır. Bölüm Cronbach’s Alpha güvenirlik katsayısı 0,787 bulunmuştur.

3.3.3. Yaşayan Değerler Tablosu (EK 3)

Araştırmada kullanılan ikinci veri toplama aracı Aslan (2011) tarafından oluşturulmuş olan “Yaşayan Değerler Tablosu” dur. Bu tablonun oluşturulması için ilgili araştırmacılar tarafından karakter eğitimi ile ilgili literatürden, çeşitli şekillerde yapılan değer sınıflandırmalarından ve yurtdışında faaliyet gösteren çok sayıdaki karakter eğitimi kuruluşunun vurgulamış oldukları karakter özelliklerinden faydalanılmıştır. İlaveten Türkiye için uygun olduğuna inanılan bazı değerler de tabloya eklenmiş, ön uygulaması da başarıyla gerçekleştirildikten sonra tabloya son hali verilmiştir. “Yaşayan Değerler Tablosu”nda yer alan değerler 5 alt boyutta toplanmıştır. Bunlar *Muhafazakâr-Geleneksel Değerler*, *Ulusal-Milli Değerler*, *Öze Dönük-Kişisel Değerler*, *Sosyal-Toplumsal Değerler* ve *Bilimsel-Yenilikçi Değerler*dir.

Katılımcıların değerleri önem derecelerine göre sıralayabilmeleri için değerlerin yazılı olduğu kısımların önüne boşluklar bırakılmıştır. Katılımcılar tarafından değerlere verilen puanlar önem dereceleriyle ters orantılı olacak şekilde puanlanmıştır. Birinci sırada tercih edilen değerlere 6, ikinci sırada tercih edilen değerlere 5, üçüncü sırada tercih edilen değerlere 4, dördüncü sırada tercih edilen değerlere 3, beşinci sırada tercih edilen değerlere 2 ve altıncı sırada tercih edilen değerlere 1 puan verilmiştir.

1.Muhafazakâr-Geleneksel Değerler: Sorumluluk, dürüstlük, Allah’a inanma, büyüklere saygı, dindar, güvenilir, iffetli/namuslu olma, aileye bağlı olma, sabırlı, vicdanlı, insanları ve doğayı sevmek, cesur, kurallara ve düzene saygı, yardımsever, adaletli ve bakımlı/temiz olma değerlerini içermektedir.

2.Ulusal-Milli Değerler: Vatansever, laiklik, milliyetçilik, Türk kültürüne sahip çıkma, ulusal simgelere duyarlı olma ve inkılapçılık/devrimcilik değerlerini içermektedir.

3.Öze Dönük-Kişisel Değerler: Farklı olabilme, özsaygı, öz kontrol, tefekkür etme, bağımsız olma, açık fikirli ve lider olma değerlerini kapsamaktadır.

4.Sosyal-Toplumsal Değerler: Titiz, misafirperver, samimi, tutumlu, esnek, bağışlayıcı olma, alçak gönüllü, minnettarlık, kibar, ağırbaşlı olma, duygusal, merhametli ve cömert olma değerlerini kapsamaktadır.

5.Bilimsel-Yenilikçi Değerler: Azimli, eleştiriye açık olma, akılcı, disiplinli, kararlı, çalışkan, yaratıcı, yenilikçi, işbirliğine açık olma, araştırmacı olma, mükemmeliyetçi, kuralları, empati kurma ve hırslı olma değerlerini içermektedir.

2.4. Verilerin Analizi

Beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin ahlak, karakter ve değerler eğitimine ilişkin ilgi, tutum ve eğitimsel uygulamalarının incelenmesi için hazırlanan bu çalışmada verilerin analizinde SPSS istatistik paket programı kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni; ahlak ve karakter eğitimi alt boyut puanları il değer sınıflaması alt boyut puanları iken bağımsız değişkenler ise cinsiyet, medeni durum, yaş, il, branş, eğitim verilen sınıf kademesi, kıdem, aylık gelir, ahlak ve karakter kazandırmada önemli olan faktör ve ahlak ve karakter kazandırmada önemli olan branştır.

Anket formundan elde edilen ham verilerin SPSS for Windows Version 16.0 paket programı kullanılarak veri analizleri yapılmıştır. Nicel değişkenlere ilişkin veriler ortalama ($\bar{X}$) $\pm$ standart sapma (SS) ile sunulmuştur. Nicel değişkenlerin normal dağılım gösterip göstermedikleri Kolmogorov-Smirnov testi ile sınanmış ve bu sınama sonucunda verilerin normal dağılım göstermedikleri görülmüş bu nedenle araştırmada nonparametrik testler kullanılmıştır.

Araştırmada ikili karşılaştırmalar için Mann Whitney U testi, ikiden fazla grupların karşılaştırılmasında Kruskal Wallis varyans analizi, grupların ikili karşılaştırılmalarında ise Bonferroni Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin ahlak ve karakter eğitimine ilişkin görüşleri ile değer sınıflamaları arasındaki ilişki düzeyini belirlemek için ise Spearman Korelasyon analizi yapılmıştır ve $p < 0,05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Tablo 3. Ahlak ve Karakter One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test Sonucu

Ahlak ve Karakter Eğitimi				
		Karakter Eğitim Etkinlikleri	Karakter Eğitim Tutumu	Etik Durum
N		3400	3400	3400
Normal Parametreler ^a	Ortalama	61,9788	106,5706	107,6974
	Standart Sapma	4,04493	10,27665	11,27406
Uç Farklar	Mutlak	,308	,056	,058
	Pozitif	,308	,037	,035
	Negatif	-,283	-,056	-,058
Kolmogorov-Smirnov Z		17,980	3,259	3,406
Anlamlılık		,000	,000	,000

Tablo 4. Yaşayan Değerler Tablosu (Değer Sınıflaması) One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test Sonucu

		Muhafazakâr Geleneksel Değerler	Ulusal Milli Değerler	Öze Dönük Kişisel Değerler	Sosyal Toplumsal Değerler	Bilimsel Yenilikçi Değerler
N		2871	2871	2871	2871	2871
Normal Parametreler ^a	Ortalama	39,3891	9,3058	19,7370	48,3615	50,2184
	Standart Sapma	7,35682	3,70128	4,49787	7,23707	7,32449
Uç Farklar	Mutlak	,037	,081	,051	,033	,036
	Pozitif	,037	,081	,051	,030	,032
	Negatif	-,037	-,051	-,049	-,033	-,036
Kolmogorov-Smirnov Z		1,979	4,330	2,745	1,773	1,951
Anlamlılık		,001	,000	,000	,004	,001

Tablo 3'te ahlak ve karakter eğitimi ölçeği ve 4'te yaşayan değerler tablosu (Değer Sınıflaması) için istatistiksel analiz yönteminin belirlenmesi amacıyla Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmış ve sonuç olarak normal dağılım görülmediğinden ($p < 0,05$) nonparametrik testler seçilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

1.4. Alt Problemler

1.4.1. Birinci Düzey Alt Problemler

Tablo 5. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Cinsiyete Göre Ahlak ve Karakter Eğitimi Alt Boyut Puanlarının Dağılımları

	Cinsiyet	N	X±SS	Sıra Ortalamaları	Sıra Toplamları	Mann-Whitney U Testi
Karakter Eğitimi Etkinlikleri	Kadın	1669	62,22±3,77	1767,66	2950227,00	1332427,000 (p=0,000)*
	Erkek	1731	61,73±4,27	1635,74	2831473,00	
	Toplam	3400	61,97±4,04			
Karakter Eğitimi Tutumu	Kadın	1669	106,75±9,99	1716,32	2864539,50	1418114,50 (p=0,356)
	Erkek	1731	106,38±10,53	1685,25	2917160,50	
	Toplam	3400	106,57±10,27			
Etik Durum	Kadın	1669	107,56±11,33	1684,98	2812237,50	1,419E6 (p=0,365)
	Erkek	1731	107,82±11,18	1715,46	2969462,50	
	Toplam	3400	107,69±11,27			

*p<0,05

Tablo 5'te beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin cinsiyete göre ahlak ve karakter eğitimi alt boyutlarındaki puanları incelendiğinde; kadınların karakter eğitimi etkinlikleri (62,22±3,77) ve karakter eğitimi tutumu (106,75±9,99), erkeklerin ise etik durum (107,82±11,18) alt boyut puanlarında en yüksek değerleri aldıkları görülmektedir. Cinsiyetlere göre ahlak ve karakter eğitimi alt boyutları arasında anlamlı düzeyde fark olup olmadığı Mann-Whitney U testi ile test edilmiş ve alt boyutlardan sadece "Karakter Eğitimi Etkinlikleri" alt boyutuna ilişkin anlamlı düzeyde bir fark olduğu görülmüştür (p<0,05).

Tablo 6. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Medeni Duruma Göre Ahlak ve Karakter Eğitimi Alt Boyut Puanlarının Dağılımları

	Durum	N	X±SS	Sıra Ortalamaları	Sıra Toplamları	Mann-Whitney U Testi
Karakter Eğitimi Etkinlikleri	Evli	2294	62,12±3,85	1737,28	3985319,50	1184209,500 (p=0,001)*
	Bekâr	1106	61,67±4,40	1624,21	1796380,50	
	Toplam	3400	61,97±4,04			
Karakter Eğitimi Tutumu	Evli	2294	106,70±10,13	1710,61	3924135,00	1245394,000 (p=0,387)
	Bekâr	1106	106,29±10,56	1679,53	1857565,00	
	Toplam	3400	106,57±10,27			
Etik Durum	Evli	2294	107,72±11,21	1702,88	3906395,50	1,263E6 (p=0,839)
	Bekâr	1106	107,64±11,39	1695,57	1875304,50	
	Toplam	3400	107,69±11,27			

*p<0,05

Tablo 6’da beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin medeni duruma göre ahlak ve karakter eğitimi alt boyutlarındaki puanları incelendiğinde; karakter eğitimi etkinlikleri (62,12±3,85), karakter eğitimi tutumu (106,70±10,13) ve etik durum (107,72±11,21) alt boyut puanlarında evli olanların en yüksek değerleri aldıkları görülmektedir. Medeni duruma göre ahlak ve karakter eğitimi alt boyutları arasında anlamlı düzeyde fark olup olmadığı Mann-Whitney U testi ile test edilmiş ve alt boyutlardan sadece “Karakter Eğitimi Etkinlikleri” alt boyutuna ilişkin anlamlı düzeyde bir fark olduğu görülmüştür (p<0,05).

Tablo 7. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Yaşa Göre Ahlak ve Karakter Eğitimi Alt Boyut Puanlarının Dağılımları

	Yaş	N	X±SS	Sıra Ortalamaları	sd	Kruskal Wallis H Testi
Karakter Eğitim Etkinlikleri	20-24 Yaş	207	61,79±3,74	1535,38	5	59,108 (p=0,000)*
	25-29 Yaş	848	61,32±4,72	1560,17		
	30-34 Yaş	782	61,88±3,94	1672,02		
	35-39 Yaş	728	62,21±3,73	1764,96		
	40-44 Yaş	493	62,50±3,26	1815,17		
	45 yaş ve +	342	62,66±4,03	1911,00		
	Toplam	3400	61,97±4,04			
Karakter Eğitim Tutumu	20-24 Yaş	207	105,99±10,71	1667,09	5	14,458 (p=0,013)*
	25-29 Yaş	848	105,61±10,41	1611,99		
	30-34 Yaş	782	106,57±10,50	1701,66		
	35-39 Yaş	728	106,75±9,61	1709,16		
	40-44 Yaş	493	107,57±10,10	1774,43		
	45 yaş ve +	342	107,43±10,59	1812,53		
	Toplam	3400	106,57±10,27			
Etik Durum	20-24 Yaş	207	107,00±11,02	1615,07	5	17,825 (p=0,003)*
	25-29 Yaş	848	106,93±11,42	1635,92		
	30-34 Yaş	782	107,49±11,38	1675,56		
	35-39 Yaş	728	107,74±11,19	1704,47		
	40-44 Yaş	493	108,58±10,50	1765,22		
	45 yaş ve +	342	109,08±11,88	1867,61		
	Toplam	3400	107,69±11,27			

*p<0,05

Tablo 7’de beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin yaşa göre ahlak ve karakter eğitimi alt boyutlarındaki puanları incelendiğinde; 45 yaş ve üzeri grubun karakter eğitimi etkinlikleri (62,66±4,03) ve etik durum (109,08±11,88), 40-44 yaş grubunun ise karakter eğitimi tutumu (107,57±10,10) alt boyutunda en yüksek değerleri aldıkları görülmektedir. Ayrıca alt boyutların tamamında anlamlı farklılık bulunmuş ve bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için Bonferroni Mann Whitney U testi kullanılmıştır. İstatistiksel olarak p<0,0083 ($\alpha=0,05/6$) anlamlı kabul edilmiştir.

Karakter eğitim etkinlikleri alt boyutunda; 20-24 ile 35-39 yaş, 40-44 yaş, 45 yaş üzeri gruplarında, 25-29 ile 35-39 yaş, 40-44 yaş, 45 yaş üzeri gruplarında, **30-34 yaş** ile 40-44 yaş, 45 yaş üzeri gruplarında farklılıklar görülmüştür (p<0,0083).

Karakter eğitim tutumu alt boyutunda; 20-24 yaş ile 45 yaş ve üzeri grup arasında farklılık görülmüştür (p<0,0083).

Etik Durum alt boyutunda; 20-24 yaş ile 45 yaş ve üzeri, 25-29 yaş ile 45 yaş ve üzeri, 35-39 yaş ile 45 yaş ve üzeri gruplarında farklılıklar görülmüştür (p<0,0083).

Tablo 8. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin İllere Göre Ahlak ve Karakter Eğitimi Alt Boyut Puanlarının Dağılımları

	İl	N	X±SS	Sıra Ortalamaları	sd	Kruskal Wallis H Testi
Karakter Eğitim Etkinlikleri	Diyarbakır	310	59,69±5,36	1150,66	10	432,470 (p=0,000)*
	Elazığ	317	61,14±5,02	1568,77		
	Malatya	308	62,09±3,34	1696,33		
	Kayseri	314	62,44±3,53	1813,06		
	Eskişehir	312	63,04±3,14	1997,96		
	Rize	296	62,95±2,24	1887,27		
	İstanbul	314	62,05±4,20	1704,12		
	Bursa	312	61,68±3,70	1522,61		
	Kütahya	293	60,57±5,73	1339,23		
	İzmir	319	63,87±0,72	2399,36		
	Adana	305	62,12±3,11	1593,41		
	Toplam	3400	61,97±4,04			
Karakter Eğitim Tutumu	Diyarbakır	310	103,63±11,30	1435,31	10	166,722 (p=0,000)*
	Elazığ	317	107,88±10,33	1881,54		
	Malatya	308	109,13±10,67	1988,48		
	Kayseri	314	107,21±9,43	1733,86		
	Eskişehir	312	110,52±10,01	2104,50		
	Rize	296	105,74±7,53	1558,54		
	İstanbul	314	106,61±10,43	1709,14		
	Bursa	312	104,42±9,63	1459,65		
	Kütahya	293	105,45±12,31	1689,47		
	İzmir	319	104,73±6,71	1409,46		
	Adana	305	106,83±11,47	1733,69		
	Toplam	3400	106,57±10,27			
Etik Durum	Diyarbakır	310	103,86±12,10	1352,76	10	106,113 (p=0,000)*
	Elazığ	317	108,58±10,20	1800,71		
	Malatya	308	109,71±11,46	1940,42		
	Kayseri	314	106,07±11,53	1523,15		
	Eskişehir	312	109,15±10,67	1825,63		
	Rize	296	109,69±10,06	1859,69		
	İstanbul	314	108,16±11,90	1741,40		
	Bursa	312	105,94±10,50	1507,55		
	Kütahya	293	108,45±13,93	1860,38		
	İzmir	319	108,31±5,79	1686,92		
	Adana	305	106,81±12,85	1623,48		
	Toplam	3400	107,69±11,27			

*p<0,05

Tablo 8’de beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin illere göre ahlak ve karakter eğitimi alt boyutlarındaki puanları incelendiğinde; İzmir’in karakter eğitimi etkinlikleri (63,87±0,72), Eskişehir’in karakter eğitimi tutumu (110,52±10,01) ve Malatya’nın etik durum (109,71±11,46) alt boyutunda en yüksek değerleri aldıkları görülmektedir. Ayrıca üç alt boyutta da anlamlı farklılık bulunmuş ve bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için Bonferroni Mann Whitney U testi kullanılmıştır. İstatistiksel olarak p<0,0045 ($\alpha=0,05/11$) anlamlı kabul edilmiştir.

Karakter eğitim etkinlikleri alt boyutunda;

Diyarbakır ile Elazığ, Malatya, Kayseri, Eskişehir, Rize, İstanbul, Bursa, Kütahya, İzmir, Adana

Elazığ ile Kayseri, Eskişehir, Rize, Kütahya, İzmir

Malatya ile Eskişehir, Rize, İzmir

Kayseri ile Eskişehir, Bursa, Kütahya, İzmir, Adana

Eskişehir ile İstanbul, Bursa, Kütahya, İzmir, Adana

Rize ile İstanbul, Bursa, Kütahya, İzmir, Adana

İstanbul ile Kütahya, İzmir, **Bursa** ile İzmir

Kütahya ile İzmir, Adana **İzmir** ile Adana gruplarında farklılıklar görülmüştür ($p<0,0045$)

Karakter eğitim tutumu alt boyutunda;

Diyarbakır ile Elazığ, Malatya, Kayseri, Eskişehir, İstanbul, Kütahya, Adana

Elazığ ile Eskişehir, Rize, Kütahya, İzmir,

Malatya ile Kayseri, Rize, İstanbul, Bursa, Kütahya, İzmir, Adana

Kayseri ile Eskişehir, Bursa, İzmir,

Eskişehir ile Rize, İstanbul, Bursa, Kütahya, İzmir, Adana

İstanbul ile Bursa, İzmir, **Bursa** ile Kütahya, İzmir

Kütahya ile İzmir, **İzmir** ile Adana gruplarında farklılıklar görülmüştür ($p<0,0045$)

Etik Durum alt boyutunda;

Diyarbakır ile Elazığ, Malatya, Kayseri, Eskişehir, Rize, İstanbul, Kütahya, İzmir, Adana

Elazığ ile Kayseri, Kütahya,

Malatya ile Kayseri, Bursa, İzmir, Adana

Kayseri ile Eskişehir, Rize, İstanbul, Kütahya, İzmir **Eskişehir** ile Bursa

Rize ile Bursa, Adana

İstanbul ile Bursa, **Bursa** ile Kütahya, İzmir

Kütahya ile İzmir gruplarında farklılıklar görülmüştür ($p<0,0045$)

Tablo 9. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Branşa Göre Ahlak ve Karakter Eğitimi Alt Boyut Puanlarının Dağılımları

	Branş	N	X±SS	Sıra Ortalamaları	sd	Kruskal Wallis H Testi
Karakter Eğitim Etkinlikleri	Matematik	862	61,78±3,96	1610,06	3	14,743 (p= 0,002)*
	Türkçe	858	62,30±3,48	1772,48		
	Beden Eğitimi	842	61,98±4,05	1721,84		
	Görsel Sanatlar/Müzik	838	61,97±4,59	1698,40		
	Toplam	3400	61,97±4,04			
Karakter Eğitim Tutumu	Matematik	862	106,40±10,34	1686,48	3	4,951 (p= 0,175)
	Türkçe	858	107,17±10,24	1759,97		
	Beden Eğitimi	842	106,21±10,25	1657,56		
	Görsel Sanatlar/Müzik	838	106,48±10,25	1697,18		
	Toplam	3400	106,57±10,27			
Etik Durum	Matematik	862	106,68±11,41	1613,07	3	11,011 (p= 0,012)*
	Türkçe	858	108,32±11,09	1751,13		
	Beden Eğitimi	842	107,71±11,09	1692,77		
	Görsel Sanatlar/Müzik	838	108,08±11,44	1746,36		
	Toplam	3400	107,69±11,27			

*p<0,05

Tablo 9’da beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin branşlarına göre ahlak ve karakter eğitimi alt boyutlarındaki puanları incelendiğinde; üç alt boyutta da karakter eğitimi etkinlikleri (62,30±3,48), karakter eğitimi tutumu (107,17±10,24) ve etik durum (108,32±11,09), en yüksek ortalamaları Türkçe branşının aldığı görülmektedir. Ayrıca alt boyutların tamamında anlamlı farklılık bulunmuş ve bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için Bonferroni Mann Whitney U testi kullanılmıştır. İstatistiksel olarak p<0,0125 ($\alpha= 0,05/4$) anlamlı kabul edilmiştir.

Karakter eğitim etkinlikleri alt boyutunda; Matematik-Türkçe, Matematik-Beden eğitimi gruplarında farklılıklar görülmüştür (p<0,0125).

Etik Durum alt boyutunda; Matematik- Türkçe, Matematik-Görsel Sanatlar/Müzik gruplarında farklılıklar görülmüştür (p<0,0125).

Tablo 10. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Eğitim Kademesine Göre Ahlak ve Karakter Eğitimi Alt Boyut Puanlarının Dağılımları

	Sınıf	N	X±SS	Sıra Ortalamaları	sd	Kruskal Wallis H Testi
Karakter Eğitim Etkinlikleri	5. Sınıf	299	61,41±3,98	1506,80	6	97,321 (p=0,000)*
	6. Sınıf	254	61,42±4,39	1512,66		
	7. Sınıf	216	61,82±3,93	1648,99		
	8. Sınıf	275	61,30±4,32	1505,47		
	5-6. Sınıf	488	62,78±2,93	1951,05		
	7-8. Sınıf	515	62,52±3,73	1873,19		
	5-6-7-8. Sınıf	1353	61,86±4,33	1670,33		
	Toplam	3400	61,97±4,04			
Karakter Eğitim Tutumu	5. Sınıf	299	105,70±10,69	1613,78	6	8,364 (p=0,213)
	6. Sınıf	254	107,44±10,37	1818,25		
	7. Sınıf	216	106,12±10,95	1713,70		
	8. Sınıf	275	107,13±10,35	1755,59		
	5-6. Sınıf	488	106,41±9,48	1668,54		
	7-8. Sınıf	515	106,89±10,83	1732,43		
	5-6-7-8. Sınıf	1353	106,48±10,09	1683,63		
	Toplam	3400	106,57±10,27			
Etik Durum	5. Sınıf	299	106,96±11,78	1617,74	6	17,329 (p=0,008)*
	6. Sınıf	254	108,40±11,68	1790,11		
	7. Sınıf	216	107,63±12,07	1743,18		
	8. Sınıf	275	107,47±11,48	1681,98		
	5-6. Sınıf	488	107,91±9,50	1677,93		
	7-8. Sınıf	515	109,02±11,73	1834,17		
	5-6-7-8. Sınıf	1353	107,19±11,28	1656,18		
	Toplam	3400	107,69±11,27			

*p<0,05

Tablo 10’da beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin eğitim-öğretim verdikleri sınıflara göre ahlak ve karakter eğitimi alt boyutlarındaki puanları incelendiğinde; 5-6. sınıfın karakter eğitimi etkinlikleri (62,78±2,93), 6. sınıfın karakter eğitimi tutumu (107,44±10,37) ve 7-8.sınıfın etik durum (109,02±11,73) alt boyutunda en yüksek değerleri aldıkları görülmektedir. Ayrıca anlamlılık bulunan alt boyutlarda gruplar arasındaki farklılığın belirlenmesi için Bonferroni Mann Whitney U testi kullanılmıştır. İstatistiksel olarak p<0,0071 ($\alpha= 0,05/7$) anlamlı kabul edilmiştir.

Karakter eğitim etkinlikleri alt boyutunda; 5.sınıf ile 5-6. sınıf, 7-8. sınıf, 5-6-7-8. Sınıf, **6. sınıf** ile 5-6. sınıf, 7-8. Sınıf, **7. sınıf** ile 5-6. sınıf, 7-8. Sınıf, **8. sınıf** ile 5-6. sınıf, 7-8. sınıf, 5-6-7-8. Sınıf, **5-6. sınıf** ile 5-6-7-8. Sınıf, **7-8. sınıf** ile 5-6-7-8. sınıf gruplarında farklılıklar görülmüştür (p<0,0071).

Etik durum alt boyutunda; 5.sınıf ile 7-8. Sınıf, 5-6. sınıf ile 7-8. Sınıf, **7-8. sınıf** ile 5-6-7-8. sınıf gruplarında farklılıklar görülmüştür (p<0,0071).

Tablo 11. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Hizmet Süresine Göre Ahlak ve Karakter Eğitimi Alt Boyut Puanlarının Dağılımları

	Kıdem	N	X±SS	Sıra Ortalamaları	sd	Kruskal Wallis H Testi
Karakter Eğitim Etkinlikleri	1-5 Yıl	997	61,50±4,46	1562,36	4	81,932 (p=0,000)*
	6-10 Yıl	932	61,52±4,37	1598,84		
	11-15 Yıl	734	62,61±3,12	1839,26		
	16-20 Yıl	476	62,51±3,53	1869,62		
	21 Yıl ve +	261	62,62±3,83	1892,57		
	Toplam	3400	61,97±4,04			
Karakter Eğitim Tutumu	1-5 Yıl	997	105,20±10,21	1561,20	4	29,568 (p=0,000)*
	6-10 Yıl	932	106,80±10,81	1752,93		
	11-15 Yıl	734	107,68±9,36	1784,43		
	16-20 Yıl	476	106,99±10,08	1724,45		
	21 Yıl ve +	261	107,03±10,87	1765,70		
	Toplam	3400	106,57±10,27			
Etik Durum	1-5 Yıl	997	106,30±11,43	1564,49	4	27,226 (p=0,000)*
	6-10 Yıl	932	108,15±11,38	1756,07		
	11-15 Yıl	734	108,42±10,60	1758,00		
	16-20 Yıl	476	108,46±10,86	1766,20		
	21 Yıl ve +	261	107,90±12,18	1740,10		
	Toplam	3400	107,69±11,27			

*p<0,05

Tablo 11’de beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin kıdemlerine göre ahlak ve karakter eğitimi alt boyutlarındaki puanları incelendiğinde; 21 yıl ve üzeri çalışanların karakter eğitimi etkinlikleri (62,62±3,83), 11-15 yıl kıdeme sahip olanların karakter eğitimi tutumu (107,68±9,36) ve 16-20 yıl kıdeme sahip olanların etik durum (108,46±10,86), alt boyut puanlarında en yüksek ortalamaları aldığı görülmektedir. Ayrıca alt boyutların tamamında anlamlı farklılık bulunmuş ve bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun tespit edilebilmesi için Bonferroni Mann Whitney U testi kullanılmıştır. İstatistiksel olarak p<0,01 ($\alpha=0,05/5$) anlamlı kabul edilmiştir.

Karakter Eğitim Etkinlikleri alt boyutunda; 1-5 yıl ile 11-15 yıl, 16-20 yıl, 21 yıl ve üzeri gruplarında, 6-10 yıl ile 11-15 yıl, 16-20 yıl ile 21 yıl ve üzeri gruplarında farklılıklar görülmüştür (p<0,01).

Karakter Eğitim Tutumu alt boyutunda; 1-5 yıl ile 6-10 yıl, 11-15 yıl, 16-20 yıl, 21 yıl ve üzeri gruplarında farklılıklar görülmüştür (p<0,01).

Etik Durum alt boyutunda 1-5 yıl ile 6-10 yıl, 11-15 yıl, 16-20 yıl gruplarında farklılıklar görülmüştür (p<0,01).

Tablo 12. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Aylık Gelire Göre Ahlak ve Karakter Eğitimi Alt Boyut Puanlarının Dağılımları

	Gelir	N	X±SS	Sıra Ortalamaları	sd	Kruskal Wallis H Testi
Karakter Eğitim Etkinlikleri	1500 TL ve altı	91	61,07±5,92	1545,13	3	9,483 (p=0,024)*
	1501-2000 TL	211	61,01±5,23	1551,25		
	2001-2500 TL	1940	61,95±4,12	1711,46		
	2501 TL ve +	1158	62,25±3,39	1721,54		
	Toplam	3400	61,97±4,04			
Karakter Eğitim Tutumu	1500 TL ve altı	91	103,36±10,55	1416,90	3	25,911 (p=0,000)*
	1501-2000 TL	211	105,23±10,90	1612,82		
	2001-2500 TL	1940	106,27±10,35	1660,39		
	2501 TL ve +	1158	107,55±9,89	1805,96		
	Toplam	3400	106,57±10,27			
Etik Durum	1500 TL ve altı	91	105,46±10,48	1468,06	3	29,016 (p=0,000)*
	1501-2000 TL	211	106,60±11,43	1602,51		
	2001-2500 TL	1940	107,27±11,03	1651,26		
	2501 TL ve +	1158	108,77±11,61	1819,11		
	Toplam	3400	107,69±11,27			

*p<0,05

Tablo 12’de beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin gelirlerine göre ahlak ve karakter eğitimi alt boyutlarındaki puanları incelendiğinde; üç alt boyutta da karakter eğitimi etkinlikleri (62,25±3,39), karakter eğitimi tutumu (107,55±9,89) ve etik durum (108,77±11,61) en yüksek ortalamaları 2501 TL ve üzeri geliri olanların sahip oldukları görülmektedir. Ayrıca tüm alt boyutlarda anlamlı farklılık bulunmuş ve bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için Bonferroni Mann Whitney U testi kullanılmıştır. İstatistiksel olarak p<0,0125 ($\alpha=0,05/4$) anlamlı kabul edilmiştir.

Karakter Eğitim Etkinlikleri alt boyutunda; 1500 TL ve altı ile 2501 TL ve üzeri, 1501-2000 TL ile 2501 TL ve üzeri, 2001-2500 TL-2501 TL ve üzeri gruplarında farklılıklar görülmüştür (p<0,0125).

Karakter Eğitim Tutumu alt boyutunda; 1500 TL ve altı ile 2501 TL ve üzeri, 1501-2000 TL ile 2501 TL ve üzeri, 2001-2500 TL-2501 TL ve üzeri gruplarında farklılıklar görülmüştür (p<0,0125).

Etik Durum alt boyutunda; 1500 TL ve altı ile 2501 TL ve üzeri, 1501-2000 TL ile 2501 TL ve üzeri, 2001-2500 TL-2501 TL ve üzeri gruplarında farklılıklar görülmüştür (p<0,0125).

Tablo 13. Beden Eğitimi ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Ahlak ve Karakter Kazandırma Önemli Olduğunu Düşündükleri Faktöre Göre Ahlak ve Karakter Eğitimi Alt Boyut Puanlarının Dağılımları

	Faktör	N	X±SS	Sıra Ortalamaları	sd	Kruskal Wallis H Testi
Karakter Eğitim Etkinlikleri	Arkadaş Çevresi	284	61,24±4,40	1622,62	4	21,801 (p=0,000)*
	Aile	2119	61,88±4,25	1669,20		
	Öğretmen	585	62,42±3,40	1842,66		
	Okul Ortamı	225	62,20±3,61	1774,92		
	Yaşanılan Yer	187	61,72±4,31	1639,19		
	Toplam	3400	61,97±4,04			
Karakter Eğitim Tutumu	Arkadaş Çevresi	284	106,68±10,15	1708,64	4	15,931 (p=0,003)*
	Aile	2119	106,14±10,28	1654,07		
	Öğretmen	585	107,36±9,54	1765,07		
	Okul Ortamı	225	107,84±10,94	1852,90		
	Yaşanılan Yer	187	107,22±11,51	1828,92		
	Toplam	3400	106,57±10,27			
Etik Durum	Arkadaş Çevresi	284	108,22±12,47	1785,24	4	33,931 (p=0,000)*
	Aile	2119	107,00±11,22	1627,35		
	Öğretmen	585	108,93±9,95	1793,83		
	Okul Ortamı	225	109,15±12,30	1896,00		
	Yaşanılan Yer	187	109,06±11,92	1873,47		
	Toplam	3400	107,69±11,27			

*p<0,05

Tablo 13'te beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin ahlak ve karakter kazandırma önemli faktöre göre ahlak ve karakter eğitimi alt boyutlarındaki puanları incelendiğinde; Öğretmenin karakter eğitimi etkinlikleri (62,42±3,40), Okul ortamının karakter eğitimi tutumu (107,84±10,94) ve etik durum (109,15±12,30) alt boyut puanlarında en yüksek ortalamaları aldıkları görülmektedir. Ayrıca üç alt boyutta da anlamlı farklılık bulunmuş ve bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için Bonferroni Mann Whitney U testi kullanılmıştır. İstatistiksel olarak p<0,01 ($\alpha = 0,05/5$) anlamlı kabul edilmiştir.

Karakter Eğitim Etkinlikleri alt boyutunda Arkadaş çevresi ile Okul ortamı, Aile ile Öğretmen, Öğretmen ile Yaşanılan Yer gruplarında farklılıklar görülmüştür (p<0,01).

Karakter Eğitim Tutumu alt boyutunda; Aile ile Okul ortamı grubunda farklılık görülmüştür (p<0,01).

Etik Durum alt boyutunda; Aile ile Öğretmen, Aile ile Okul ortamı, Aile-Yaşanılan Yer gruplarında farklılıklar görülmüştür (p<0,01).

Tablo 14. Beden Eğitimi ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Ahlak ve Karakter Kazandırmada Önemli Olduğunu Düşündükleri Branşa Göre Ahlak ve Karakter Eğitimi Alt Boyut Puanlarının Dağılımları

	Önemli Branş	N	X±SS	Sıra Ortalamaları	sd	Kruskal Wallis H Testi
Karakter Eğitimi Etkinlikleri	Matematik	165	61,24±4,40	1519,54	4	19,267 (p=0,001)*
	Türkçe	952	62,20±3,63	1738,52		
	Beden Eğitimi	1231	62,02±3,93	1740,51		
	G. Sanatlar/Müzik	330	61,70±5,29	1737,04		
	Diğer	722	61,88±3,98	1606,80		
	Toplam	3400	61,97±4,04			
Karakter Eğitimi Tutumu	Matematik	165	108,55±10,57	1923,71	4	21,971 (p=0,000)*
	Türkçe	952	107,40±10,13	1782,37		
	Beden Eğitimi	1231	106,21±10,34	1658,27		
	G. Sanatlar/Müzik	330	105,72±10,54	1605,32		
	Diğer	722	106,00±10,05	1657,04		
	Toplam	3400	106,57±10,27			
Etik Durum	Matematik	165	109,53±11,85	1887,75	4	31,816 (p=0,000)*
	Türkçe	952	108,89±11,03	1803,42		
	Beden Eğitimi	1231	107,68±11,18	1696,95		
	G. Sanatlar/Müzik	330	106,15±11,80	1576,82		
	Diğer	722	106,42±11,15	1584,60		
	Toplam	3400	107,69±11,27			

*p<0,05

Tablo 14'te beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin ahlak ve karakter kazandırma önemli branşa göre ahlak ve karakter eğitimi alt boyutlarındaki puanları incelendiğinde; Türkçe branşının karakter eğitimi etkinlikleri (62,20±3,63), Matematik branşının da karakter eğitimi tutumu (108,55±10,57) ve etik durum (109,53±11,85) alt boyut puanlarında en yüksek ortalamaları aldıkları görülmektedir. Ayrıca üç alt boyutta da anlamlı farklılık bulunmuş ve bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için Bonferroni Mann Whitney U testi kullanılmıştır. İstatistiksel olarak p<0,01 ($\alpha = 0,05/5$) anlamlı kabul edilmiştir.

Karakter Eğitimi Etkinlikleri alt boyutunda Matematik-Türkçe, Beden Eğitimi, Türkçe- Diğer, Beden Eğitimi-Diğer gruplarında farklılıklar görülmüştür (p<0,01).

Karakter Eğitimi Tutumu alt boyutunda; Matematik-Beden Eğitimi, Görsel Sanatlar/Müzik, Diğer, Türkçe-Beden Eğitimi, G. Sanatlar/Müzik, Diğer gruplarında farklılıklar görülmüştür (p<0,01).

Etik Durum alt boyutunda; Matematik-G. Sanatlar/Müzik, Diğer, Türkçe-G. Sanatlar/Müzik, Diğer gruplarında farklılıklar görülmüştür (p<0,01).

Tablo 15. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Okullarda Değerler Eğitiminin Gerekli Olup Olmadığına Yönelik Cevaplarının Dağılımları

	Evet		Hayır		Genel Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Cinsiyet						
Bayan	1430	85,7	239	14,3	1669	100
Erkek	1441	83,2	290	16,8	1731	100
Toplam	2871	84,4	529	15,6	3400	100
Medeni Durum						
Evli	1962	85,5	332	14,5	2294	100
Bekâr	909	82,2	197	17,8	1106	100
Toplam	2871	84,4	529	15,6	3400	100
Yaş						
20-24 Yaş	169	81,6	38	18,4	207	100
25-29 Yaş	706	83,3	142	16,7	848	100
30-34 Yaş	661	84,5	121	15,5	782	100
35-39 Yaş	625	85,9	103	14,1	728	100
40-44 Yaş	419	85,0	74	15,0	493	100
45 Yaş ve +	291	85,1	51	14,9	342	100
Toplam	2871	84,4	529	15,6	3400	100
Eğitim Kademesi						
5. Sınıf	245	81,9	54	18,1	299	100
6. Sınıf	214	84,3	40	15,7	254	100
7. Sınıf	184	85,2	32	14,8	216	100
8. Sınıf	231	84,0	44	16,0	275	100
5-6. Sınıf	417	85,5	71	14,5	488	100
7-8. Sınıf	442	85,8	73	14,2	515	100
5-6-7-8.Sınıf	1138	84,1	215	15,9	1353	100
Toplam	2871	84,4	529	15,6	3400	100
Gelir						
1500 TL ve altı	77	84,6	14	15,4	91	100
1501-2000 TL	175	82,9	36	17,1	211	100
2001-2500 TL	1654	85,3	286	14,7	1940	100
2501 TL ve +	965	83,3	193	16,7	1158	100
Toplam	2871	84,4	529	15,6	3400	100
Kıdem						
1-5 yıl	779	78,1	218	21,9	997	100
6-10 yıl	819	87,9	113	12,1	932	100
11-15 yıl	661	90,1	73	9,9	734	100
16-20 yıl	401	84,2	75	15,8	476	100
21 Yıl ve +	211	80,8	50	19,2	261	100
Toplam	2871	84,4	529	15,6	3400	100

Tablo 15 (Devam). Beden Eğitimi ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Okullarda Değerler Eğitiminin Gerekli Olup Olmadığına Yönelik Cevaplarının Dağılımları

	Evet		Hayır		Genel Toplam	
	n	%	n	%	n	%
İl						
Diyarbakır	238	75,8	75	24,2	310	100
Elazığ	306	96,5	11	3,5	317	100
Malatya	258	83,8	50	16,2	308	100
Kayseri	254	80,9	60	19,1	314	100
Eskişehir	265	84,9	47	15,1	312	100
Rize	229	77,4	67	22,6	296	100
İstanbul	229	72,9	85	27,1	314	100
Bursa	281	90,1	31	9,9	312	100
Kütahya	264	90,1	29	9,9	293	100
İzmir	308	96,6	11	3,4	319	100
Adana	242	79,3	63	20,7	305	100
Toplam	2871	84,4	529	15,6	3400	100
Önemli Branş						
Matematik	133	80,6	32	19,4	165	100
Türkçe	846	88,9	106	11,1	952	100
Beden Eğitimi	999	81,2	232	18,8	1231	100
G. Sanatlar Müzik	276	83,6	54	16,4	330	100
Diğer	617	85,5	105	14,5	722	100
Toplam	2871	84,4	529	15,6	3400	100
Önemli Faktör						
Arkadaş Çevresi	242	85,2	42	14,8	284	100
Aile	1793	84,6	326	15,4	2119	100
Öğretmen	494	84,4	91	15,6	585	100
Okul Ortamı	196	87,1	29	12,9	225	100
Yaşanılan Mekân	146	78,1	41	21,9	187	100
Toplam	2871	84,4	529	15,6	3400	100

Tablo 15’te beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin değer eğitiminin gerekli olup olmadığına yönelik verdikleri cevaplar incelendiğinde erkekler 1441 evet/290 hayır ile bayanlardan, evli olanlar 1962 evet/332 hayır ile bekarlardan, 25-29 Yaş grubunun 706 evet/142 hayır ile diğer gruplardan, 5-6-7-8.Sınıfta eğitim verenlerin 1138 evet/215 hayır ile diğer sınıf kademelerinde eğitim verenlerden, 6-10 yıldır çalışan grubun 819 evet/113 hayır ile diğer gruplardan, İzmir’in 308 evet/11 hayır ile diğer illerden, 2001-2500 TL gelir grubunun 1654 evet/286 hayır ile diğer gelir gruplarından, Beden Eğitimi branşını önemli branş olarak görenlerin 999 evet/232 hayır ile diğer gruplardan ve aileyi önemli görenlerin 1793 evet/326 hayır ile diğer gruplardan daha fazla değer eğitiminin gerekli olduğuna inandıkları görülmektedir.

Tablo 16. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Cinsiyete Göre Değer Sınıflaması Alt Boyut Puanlarının Dağılımları

	Cinsiyet	N	X±SS	Sıra Ortalamaları	Sıra Toplamları	Mann-Whitney U Testi
Muhafazakâr	Kadın	1430	38,80±7,36	1371,52	1961276,00	938111,000 (p=0,000)*
Geleneksel	Erkek	1441	39,96±7,30	1499,99	2161480,00	
Değerler	Toplam	2871	39,38±7,35			
Ulusal-Milli	Kadın	1430	9,30±3,79	1436,35	2053982,50	1029812,500 (p=0,982)
Değerler	Erkek	1441	9,30±3,60	1435,65	2068773,50	
	Toplam	2871	9,30±3,70			
Öze Dönük-	Kadın	1430	19,67±4,55	1428,73	2043083,00	1019918,000 (p=0,639)
Kişisel	Erkek	1441	19,79±4,43	1443,22	2079673,00	
Değerler	Toplam	2871	19,73±4,49			
Sosyal	Kadın	1430	48,88±7,59	1499,45	2144206,50	939588,500 (p=0,000)*
Toplumsal	Erkek	1441	47,84±6,82	1373,04	1978549,50	
Değerler	Toplam	2871	48,36±7,23			
Bilimsel	Kadın	1430	49,72±7,26	1388,94	1986185,00	963020,000 (p=0,002)*
Yenilikçi	Erkek	1441	50,70±7,35	1482,70	2136571,00	
Değerler	Toplam	2871	50,21±7,32			

*p<0,05

Tablo 16’da beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin cinsiyete göre değer sınıflaması alt boyutlarındaki puanları incelendiğinde; kadınların sadece Sosyal-Toplumsal Değerler (48,88±7,59), erkeklerin ise Muhafazakâr-Geleneksel Değerler (39,96±7,30), Ulusal-Milli Değerler (9,30±3,60), Öze Dönük-Kişisel Değerler (19,79±4,43), Bilimsel-Yenilikçi Değerler (50,70±7,35) alt boyut puanlarında en yüksek ortalamaları aldıkları görülmektedir. Cinsiyetlere göre değer sınıflaması alt boyutları arasında anlamlı düzeyde fark olup olmadığı Mann-Whitney U testi ile test edilmiş ve alt boyutlarda Muhafazakâr-Geleneksel Değerler, Sosyal-Toplumsal Değerler ve Bilimsel-Yenilikçi Değerler ’de anlamlı düzeyde bir fark olduğu görülmüştür (p<0,05).

Tablo 17. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Medeni Duruma Göre Değer Sınıflaması Alt Boyut Puanlarının Dağılımları

	Durum	N	X±SS	Sıra Ortalamaları	Sıra Toplamları	Mann-Whitney U Testi
Muhafazakâr Geleneksel Değerler	Evli	1960	39,21±7,43	1418,38	2780015,00	858235,000 (p=0,094)
	Bekâr	911	39,75±7,18	1473,92	1342741,00	
	Toplam	2871	39,38±7,35			
Ulusal-Milli Değerler	Evli	1960	9,13±3,72	1396,94	2738008,00	816228,000 (p=0,000)*
	Bekâr	911	9,67±3,62	1520,03	1384748,00	
	Toplam	2871	9,30±3,70			
Öze Dönük-Kişisel Değerler	Evli	1960	19,80±4,44	1449,03	2840095,50	867244,500 (p=0,216)
	Bekâr	911	19,59±4,59	1407,97	1282660,50	
	Toplam	2871	19,73±4,49			
Sosyal Toplumsal Değerler	Evli	1960	48,50±7,34	1450,33	2842651,50	864688,500 (p=0,174)
	Bekâr	911	48,06±6,98	1405,16	1280104,50	
	Toplam	2871	48,36±7,23			
Bilimsel Yenilikçi Değerler	Evli	1960	50,33±7,31	1449,58	2841174,00	866166,000 (p=0,198)
	Bekâr	911	49,95±7,33	1406,79	1281582,00	
	Toplam	2871	50,21±7,32			

*p<0,05

Tablo 17’de beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin medeni duruma göre değer sınıflaması alt boyutlarındaki puanları incelendiğinde; evli olanların Öze Dönük-Kişisel Değerler (19,80±4,44), Sosyal-Toplumsal Değerler (48,50±7,34), Bilimsel-Yenilikçi Değerler (50,33±7,31), bekarların ise Muhafazakâr-Geleneksel Değerler (39,75±7,18) ve Ulusal-Milli Değerler (9,67±3,62) alt boyut puanlarında en yüksek ortalamaları aldıkları görülmektedir. Medeni duruma göre değer sınıflaması alt boyutları arasında anlamlı düzeyde fark olup olmadığı Mann-Whitney U testi ile test edilmiş ve sadece Ulusal-Milli Değerler alt boyutunda anlamlı düzeyde bir fark olduğu görülmüştür (p<0,05).

Tablo 18. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Yaşa Göre Değer Sınıflaması Alt Boyut Puanlarının Dağılımları

	Yaş	N	X±SS	Sıra Ortalamaları	sd	Kruskal Wallis H Testi
Muhafazakâr Geleneksel Değerler	20-24 Yaş	170	39,60±7,45	1447,52	5	4,383 (p=0,496)
	25-29 Yaş	707	39,69±7,04	1476,60		
	30-34 Yaş	661	39,43±7,46	1435,53		
	35-39 Yaş	625	38,97±7,63	1393,06		
	40-44 Yaş	417	39,06±7,35	1405,75		
	45 yaş ve +	291	39,75±7,35	1467,28		
	Toplam	2871	39,38±7,35			
Ulusal-Milli Değerler	20-24 Yaş	170	10,17±3,60	1637,87	5	29,181 (p=0,000)*
	25-29 Yaş	707	9,72±3,59	1530,17		
	30-34 Yaş	661	9,30±3,84	1425,54		
	35-39 Yaş	625	9,00±3,73	1368,68		
	40-44 Yaş	417	8,93±3,63	1358,54		
	45 yaş ve +	291	8,97±3,52	1368,62		
	Toplam	2871	9,30±3,70			
Öze Dönük Kişisel Değerler	20-24 Yaş	170	19,33±4,67	1353,19	5	10,138 (p=0,071)
	25-29 Yaş	707	19,48±4,63	1390,22		
	30-34 Yaş	661	19,65±4,46	1422,52		
	35-39 Yaş	625	19,96±4,56	1474,14		
	40-44 Yaş	417	19,69±4,23	1437,76		
	45 yaş ve +	291	20,36±4,29	1541,80		
	Toplam	2871	19,73±4,49			
Sosyal Toplumsal Değerler	20-24 Yaş	170	48,18±7,15	1414,62	5	6,787 (p=0,237)
	25-29 Yaş	707	47,85±7,34	1387,94		
	30-34 Yaş	661	48,45±7,02	1453,62		
	35-39 Yaş	625	48,81±7,35	1491,22		
	40-44 Yaş	417	48,68±7,33	1450,77		
	45 yaş ve +	291	48,05±7,09	1385,48		
	Toplam	2871	48,36±7,23			
Bilimsel Yenilikçi Değerler	20-24 Yaş	170	49,00±7,44	1312,61	5	7,794 (p=0,168)
	25-29 Yaş	707	50,29±7,55	1455,22		
	30-34 Yaş	661	50,68±7,22	1486,20		
	35-39 Yaş	625	50,20±7,34	1431,12		
	40-44 Yaş	417	50,12±7,10	1412,99		
	45 yaş ve +	291	49,84±7,11	1390,80		
	Toplam	2871	50,21±7,32			

*p<0,05

Tablo 18’de beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin yaşa göre değer sınıflaması alt boyutlarındaki puanları incelendiğinde; 45 yaş ve üzeri grubun Muhafazakâr-Geleneksel (39,75±7,35) ve Öze Dönük-Kişisel (20,36±4,29), 20-24 yaş grubu Ulusal-Milli (10,17±3,60), 30-34 yaş grubu Bilimsel-Yenilikçi (50,68±7,22), 35-39 yaş grubu Sosyal-Toplumsal Değerler (48,81±7,35) alt boyutunda en yüksek değerleri almışlardır.

Ayrıca Ulusal-Milli Değerler alt boyutundaki farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için Bonferroni Mann Whitney U testi kullanılmıştır. İstatistiksel olarak $p < 0,0083$ ($\alpha = 0,05/6$) anlamlı kabul edilmiştir.

Ulusal-Milli Değerler alt boyutunda; 20-24 yaş ile 30-34 yaş, 35-39 yaş, 40-44 yaş, 45 yaş ve üzeri, 25-29 yaş ile 35-39 yaş, 40-44 yaş, 45 yaş ve üzeri gruplarında farklılıklar görülmüştür ($p < 0,0083$).

Tablo 19. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin İllere Göre Değer Sınıflaması Alt Boyut Puanlarının Dağılımları

	İl	N	X±SS	Sıra Ortalamaları	sd	Kruskal Wallis H Testi
Muhafazakâr Geleneksel Değerler	Diyarbakır	237	41,41±6,95	1659,42	10	418,162 ($p=0,000$)*
	Elazığ	306	40,59±6,71	1571,73		
	Malatya	258	40,57±6,75	1567,81		
	Kayseri	254	34,85±6,95	912,16		
	Eskişehir	265	38,55±6,66	1327,16		
	Rize	229	38,10±7,23	1309,66		
	İstanbul	228	37,43±7,48	1211,34		
	Bursa	281	37,43±7,90	1207,27		
	Kütahya	264	39,71±6,59	1462,46		
	İzmir	308	45,34±5,22	2141,08		
	Adana	241	37,68±6,87	1243,81		
	Toplam	2871	39,38±7,35			
Ulusal-Milli Değerler	Diyarbakır	237	10,93±3,26	1807,46	10	303,235 ($p=0,000$)*
	Elazığ	306	10,13±3,22	1625,45		
	Malatya	258	11,25±3,35	1875,42		
	Kayseri	254	8,14±3,44	1175,53		
	Eskişehir	265	7,22±3,47	977,43		
	Rize	229	9,34±2,97	1459,00		
	İstanbul	228	9,70±3,71	1515,19		
	Bursa	281	8,62±3,89	1278,48		
	Kütahya	264	9,49±3,41	1488,67		
	İzmir	308	7,99±3,40	1134,38		
	Adana	241	9,92±4,28	1553,18		
	Toplam	2871	9,30±3,70			
Öze Dönük Kişisel Değerler	Diyarbakır	237	19,05±4,50	1307,41	10	77,156 ($p=0,000$)*
	Elazığ	306	19,08±4,63	1309,08		
	Malatya	258	19,43±4,50	1371,91		
	Kayseri	254	20,48±4,37	1575,80		
	Eskişehir	265	19,73±4,46	1419,68		
	Rize	229	21,64±4,57	1773,71		
	İstanbul	228	19,42±4,36	1394,11		
	Bursa	281	19,40±4,75	1389,43		
	Kütahya	264	20,35±4,27	1557,38		
	İzmir	308	19,89±4,05	1461,53		
	Adana	241	18,77±4,31	1270,27		
	Toplam	2871	19,73±4,49			

* $p < 0,05$

Tablo 19 (Devam). Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin İllere Göre Değer Sınıflaması Alt Boyut Puanlarının Dağılımları

	İl	N	X±SS	Sıra Ortalamaları	sd	Kruskal Wallis H Testi
Sosyal Toplumsal Değerler	Diyarbakır	237	45,89±6,12	1147,65	10	280,666 (p=0,000)*
	Elazığ	306	45,04±6,43	1056,94		
	Malatya	258	45,87±6,44	1139,80		
	Kayseri	254	50,16±7,20	1645,47		
	Eskişehir	265	50,45±7,17	1685,50		
	Rize	229	48,86±5,99	1501,33		
	İstanbul	228	51,02±7,33	1756,35		
	Bursa	281	50,61±8,30	1713,17		
	Kütahya	264	48,09±6,37	1399,76		
	İzmir	308	46,51±5,65	1195,82		
	Adana	241	50,48±8,54	1681,18		
	Toplam	2871	48,36±7,23			
Bilimsel Yenilikçi Değerler	Diyarbakır	237	50,56±7,50	1460,88	10	176,185 (p=0,000)*
	Elazığ	306	52,68±7,30	1721,00		
	Malatya	258	48,72±7,03	1273,53		
	Kayseri	254	52,40±7,49	1681,35		
	Eskişehir	265	51,66±6,59	1579,78		
	Rize	229	51,35±6,52	1558,75		
	İstanbul	228	50,17±7,01	1428,03		
	Bursa	281	49,06±8,31	1348,54		
	Kütahya	264	50,90±6,58	1517,14		
	İzmir	308	47,04±5,50	1030,93		
	Adana	241	48,04±8,11	1228,59		
	Toplam	2871	50,21±7,32			

*p<0,05

Tablo 19’da beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin illere göre değer sınıflaması alt boyutlarındaki puanları incelendiğinde; İzmir Muhafazakâr-Geleneksel Değerler (45,34±5,22), Malatya Ulusal-Milli Değerler (11,25±3,35), Rize Öze Dönük-Kişisel Değerler (21,64±4,57), İstanbul Sosyal-Toplumsal Değerler (51,02±7,33), Elazığ Bilimsel-Yenilikçi Değerler (52,68±7,30) alt boyut puanlarında en yüksek değerleri almışlardır. Ayrıca alt boyutların tamamında anlamlı farklılık bulunmuş ve bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için Bonferroni Mann Whitney U testi kullanılmıştır. İstatistiksel olarak p<0,0045 ($\alpha=0,05/11$) anlamlı kabul edilmiştir.

Muhafazakâr Geleneksel Değerler alt boyutunda;

Diyarbakır ile Kayseri, Eskişehir, Rize, İstanbul, Bursa, Kütahya, İzmir, Adana,

Elazığ ile Kayseri, Eskişehir, Rize, İstanbul, Bursa, İzmir, Adana,

Malatya ile Kayseri, Eskişehir, Rize, İstanbul, Bursa, İzmir, Adana,

Kayseri ile Eskişehir, Rize, İstanbul, Bursa, Kütahya, İzmir, Adana

Rize ile İzmir,

İstanbul ile Kütahya, İzmir, **Bursa** ile Kütahya,

Kütahya ile Adana, İzmir,

İzmir ile Adana gruplarında farklılıklar görülmüştür ($p<0,0045$).

Ulusal-Milli Değerler alt boyutunda;

Diyarbakır ile Elazığ, Kayseri, Eskişehir, Rize, İstanbul, Bursa, Kütahya, İzmir, Adana,

Elazığ ile Malatya, Kayseri, Eskişehir, Rize, Bursa, İzmir,

Malatya ile Kayseri, Eskişehir, Rize, İstanbul, Bursa, Kütahya, İzmir, Adana,

Kayseri ile Eskişehir, Rize, İstanbul, Kütahya, Adana

Eskişehir ile Rize, İstanbul, Bursa, Kütahya, İzmir, Adana,

Rize ile Bursa, İzmir,

İstanbul ile Bursa, İzmir, **Bursa** ile Kütahya,

Kütahya ile Adana, İzmir,

İzmir ile Adana gruplarında farklılıklar görülmüştür ($p<0,0045$).

Öze Dönük-Kişisel Değerler alt boyutunda;

Diyarbakır ile Kayseri, Rize, Kütahya,

Elazığ ile Kayseri, Rize, Bursa, Kütahya,

Malatya ile Kayseri, Rize, İzmir

Kayseri ile Rize, Adana, **Eskişehir** ile Rize,

Rize ile İstanbul, Bursa, Kütahya İzmir, Adana,

İstanbul ile Kütahya,

Kütahya ile Adana,

İzmir ile Adana gruplarında farklılıklar görülmüştür ($p<0,0045$).

Sosyal Toplumsal Değerler alt boyutunda;

Diyarbakır ile Kayseri, Eskişehir, Rize, İstanbul, Bursa, Kütahya, Adana,

Elazığ ile Kayseri, Eskişehir, Rize, İstanbul, Kütahya, Adana,

Malatya ile Kayseri, Eskişehir, Rize, İstanbul, Bursa, Kütahya, Adana,

Kayseri ile Kütahya, İzmir,

Eskişehir ile Rize, Kütahya, İzmir,

Rize ile İstanbul, Bursa, İzmir, Adana,

İstanbul ile İzmir, **Bursa** ile Kütahya,

Kütahya ile İzmir

İzmir ile Adana gruplarında farklılıklar görülmüştür ($p<0,0045$).

Bilimsel Yenilikçi Değerler alt boyutunda;

Diyarbakır ile Elazığ, Kayseri, İzmir, Adana,

Elazığ ile Malatya, Kayseri, İstanbul, Kütahya, İzmir, Adana,

Malatya ile Kayseri, Eskişehir, Rize, Kütahya, İzmir,

Kayseri ile İstanbul, Bursa, İzmir, Adana,

Eskişehir ile Bursa, İzmir, Adana,

Rize ile Bursa, İzmir, Adana,

İstanbul ile İzmir, Adana,

Kütahya ile İzmir, Adana gruplarında farklılıklar görülmüştür ($p<0,0045$).

Tablo 20. Beden Eğitimi ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Branşa Göre Değer Sınıflaması Alt Boyut Puanlarının Dağılımları

	Branş	N	X±SS	Sıra Ortalamaları	sd	Kruskal Wallis H Testi
Muhafazakâr Geleneksel Değerler	Matematik	747	39,01±7,48	1381,00	3	10,753 (p=0,013)*
	Türkçe	750	39,01±7,73	1395,57		
	Beden Eğitimi	681	39,70±7,23	1476,42		
	G. Sanatlar/Müzik	693	39,88±6,88	1499,32		
	Toplam	2871	39,38±7,35			
Ulusal-Milli Değerler	Matematik	747	9,52±3,69	1483,64	3	11,509 (p=0,009)*
	Türkçe	750	8,99±3,64	1369,35		
	Beden Eğitimi	681	9,15±3,70	1401,93		
	G. Sanatlar/Müzik	693	9,56±3,74	1490,27		
	Toplam	2871	9,30±3,70			
Öze Dönük Kişisel Değerler	Matematik	747	19,76±4,37	1439,19	3	2,076 (p=0,557)
	Türkçe	750	19,64±4,64	1426,39		
	Beden Eğitimi	681	19,93±4,56	1470,86		
	G. Sanatlar/Müzik	693	19,61±4,39	1408,71		
	Toplam	2871	19,73±4,49			
Sosyal Toplumsal Değerler	Matematik	747	48,53±7,07	1449,15	3	0,503 (p=0,918)
	Türkçe	750	48,32±7,58	1435,56		
	Beden Eğitimi	681	48,36±7,18	1439,62		
	G. Sanatlar/Müzik	693	48,20±7,08	1418,74		
	Toplam	2871	48,36±7,23			
Bilimsel Yenilikçi Değerler	Matematik	747	50,09±7,15	1423,18	3	6,832 (p=0,077)
	Türkçe	750	50,52±7,51	1476,30		
	Beden Eğitimi	681	50,55±7,42	1468,39		
	G. Sanatlar/Müzik	693	49,69±7,17	1374,39		
	Toplam	2871	50,21±7,32			

*p<0,05

Tablo 20’de beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin branşa göre değer sınıflaması alt boyutlarındaki puanları incelendiğinde; Görsel Sanatlar/Müzik branşı Muhafazakâr-Geleneksel Değerler (39,88±6,88) ve Ulusal-Milli Değerler (9,56±3,74), Beden Eğitimi branşı Öze Dönük-Kişisel Değerler (19,93±4,56) ve Bilimsel-Yenilikçi Değerler (48,53±7,07), Matematik branşı ise Sosyal-Toplumsal Değerler (50,55±7,42) alt boyut puanlarında en yüksek değerleri aldıkları görülmektedir. Ayrıca Muhafazakâr-Geleneksel Değerler ve Ulusal-Milli Değerler alt boyutunda anlamlı farklılık bulunmuş ve bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için Bonferroni Mann Whitney U testi kullanılmıştır. İstatistiksel olarak p<0,0125 ($\alpha=0,05/4$) anlamlı kabul edilmiştir.

Muhafazakâr Geleneksel Değerler alt boyutunda; Matematik ile Görsel Sanatlar/Müzik grupları arasında farklılık görülmüştür (p<0,0125).

Ulusal-Milli Değerler alt boyutunda; Matematik-Türkçe, Türkçe-Görsel Sanatlar/Müzik gruplarında farklılıklar görülmüştür (p<0,0125).

Tablo 21. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Eğitim Kademesine Göre Değer Sınıflaması Alt Boyut Puanlarının Dağılımları

	Sınıf	N	X±SS	Sıra Ortalamaları	sd	Kruskal Wallis H Testi
Muhafazakâr Geleneksel Değerler	5. Sınıf	246	38,48±7,02	1321,71	6	23,927 (p=0,001)*
	6. Sınıf	215	39,82±7,44	1489,87		
	7. Sınıf	184	39,58±6,98	1459,95		
	8. Sınıf	231	39,51±6,93	1441,01		
	5-6. Sınıf	416	40,31±7,62	1555,78		
	7-8. Sınıf	441	39,93±7,25	1506,55		
	5-6-7-8. Sınıf	1138	38,89±7,44	1374,51		
	Toplam	2871	39,38±7,35			
Ulusal-Milli Değerler	5. Sınıf	246	10,03±3,74	1599,53	6	48,261 (p=0,000)*
	6. Sınıf	215	9,76±3,51	1536,53		
	7. Sınıf	184	10,10±3,54	1616,65		
	8. Sınıf	231	9,82±3,44	1567,00		
	5-6. Sınıf	416	8,57±3,64	1272,24		
	7-8. Sınıf	441	9,33±3,77	1440,21		
	5-6-7-8. Sınıf	1138	9,08±3,73	1384,09		
	Toplam	2871	9,30±3,70			
Öze Dönük Kişisel Değerler	5. Sınıf	246	19,85±4,91	1439,77	6	1,983 (p=0,921)
	6. Sınıf	215	19,48±4,43	1405,37		
	7. Sınıf	184	19,77±4,74	1456,32		
	8. Sınıf	231	19,43±4,61	1388,36		
	5-6. Sınıf	416	19,74±4,28	1434,64		
	7-8. Sınıf	441	19,91±4,23	1471,22		
	5-6-7-8. Sınıf	1138	19,74±4,53	1434,21		
	Toplam	2871	19,73±4,49			
Sosyal Toplumsal Değerler	5. Sınıf	246	48,34±7,27	1444,98	6	27,033 (p=0,000)*
	6. Sınıf	215	46,63±6,83	1255,71		
	7. Sınıf	184	47,00±7,58	1293,24		
	8. Sınıf	231	48,20±6,60	1414,27		
	5-6. Sınıf	416	48,26±6,84	1408,55		
	7-8. Sınıf	441	48,11±6,94	1411,84		
	5-6-7-8. Sınıf	1138	49,07±7,53	1515,01		
	Toplam	2871	48,36±7,23			
Bilimsel Yenilikçi Değerler	5. Sınıf	246	50,57±7,26	1479,73	6	17,846 (p=0,007)*
	6. Sınıf	215	51,12±6,80	1560,33		
	7. Sınıf	184	49,48±8,25	1388,22		
	8. Sınıf	231	49,92±7,56	1415,47		
	5-6. Sınıf	416	49,27±6,70	1317,47		
	7-8. Sınıf	441	49,95±6,99	1399,71		
	5-6-7-8. Sınıf	1138	50,59±7,52	1472,34		
	Toplam	2871	50,21±7,32			

*p<0,05

Tablo 21’de beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin eğitim-öğretim verdikleri sınıfa göre değer sınıflaması alt boyutlarındaki puanları incelendiğinde; 5-6. Sınıfın Muhafazakâr-Geleneksel Değerler (40,31±7,62), 7.sınıfın Ulusal-Milli Değerler

(10,10±3,54), 7-8.sınıfın Öze Dönük-Kişisel (19,91±4,23), 5-6-7-8.sınıfın Sosyal-Toplumsal Değerler (49,07±7,53) ve 6. sınıfın Bilimsel-Yenilikçi Değerler (51,12±6,80) alt boyutunda en yüksek değerleri aldıkları görülmektedir. Ayrıca anlamlılık bulunan alt boyutlarda gruplar arasındaki farklılığın belirlenmesi için Bonferroni Mann Whitney U testi kullanılmıştır. İstatistiksel olarak $p<0,0071$ ($\alpha= 0,05/7$) anlamlı kabul edilmiştir.

Muhafazakâr Geleneksel Değerler alt boyutunda;

5.sınıf ile 5-6. sınıf, 7-8. sınıf,

5-6. sınıf ile 5-6-7-8. sınıf,

7-8. sınıf ile 5-6-7-8. sınıf gruplarında farklılıklar görülmüştür ($p<0,0071$).

Ulusal-Milli Değerler alt boyutunda;

5.sınıf ile 5-6. sınıf, 5-6-7-8. sınıf,

6. sınıf ile 5-6. sınıf,

7. sınıf ile 5-6. sınıf, 5-6-7-8. sınıf,

8. sınıf ile 5-6. sınıf, 5-6-7-8.sınıf,

5-6.sınıf ile 7-8.sınıf gruplarında farklılıklar görülmüştür ($p<0,0071$).

Sosyal Toplumsal Değerler alt boyutunda;

6. sınıf ile 5-6-7-8. sınıf,

7. sınıf ile 5-6-7-8. sınıf gruplarında farklılıklar görülmüştür ($p<0,0071$).

Bilimsel Yenilikçi Değerler alt boyutunda;

6. sınıf ile 5-6. sınıf,

5-6. sınıf ile 5-6-7-8. sınıf gruplarında farklılıklar görülmüştür ($p<0,0071$).

Tablo 22. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Hizmet Süresine Göre Değer Sınıflaması Alt Boyut Puanlarının Dağılımları

	Kıdem	N	X±SS	Sıra Ortalamaları	sd	Kruskal Wallis H Testi
Muhafazakâr Geleneksel Değerler	1-5 Yıl	781	39,51±7,16	1449,27	4	5,035 (p=0,284)
	6-10 Yıl	819	39,47±7,40	1448,05		
	11-15 Yıl	660	39,19±7,51	1413,94		
	16-20 Yıl	400	39,71±7,11	1476,09		
	21 Yıl ve +	211	38,56±7,78	1333,11		
	Toplam	2871	39,38±7,35			
Ulusal-Milli Değerler	1-5 Yıl	781	9,94±3,62	1582,27	4	41,856 (p=0,000)*
	6-10 Yıl	819	9,36±3,76	1444,34		
	11-15 Yıl	660	8,93±3,68	1353,84		
	16-20 Yıl	400	8,85±3,65	1332,70		
	21 Yıl ve +	211	8,72±3,54	1315,03		
	Toplam	2871	9,30±3,70			
Öze Dönük Kişisel Değerler	1-5 Yıl	781	19,45±4,61	1379,76	4	5,244 (p=0,263)
	6-10 Yıl	819	19,77±4,53	1448,92		
	11-15 Yıl	660	19,94±4,46	1470,33		
	16-20 Yıl	400	19,80±4,37	1449,85		
	21 Yıl ve +	211	19,86±4,23	1460,41		
	Toplam	2871	19,73±4,49			
Sosyal Toplumsal Değerler	1-5 Yıl	781	48,12±7,12	1415,53	4	3,571 (p=0,467)
	6-10 Yıl	819	48,16±7,08	1417,36		
	11-15 Yıl	660	48,42±7,30	1447,18		
	16-20 Yıl	400	49,07±7,17	1501,72		
	21 Yıl ve +	211	48,45±8,04	1424,52		
	Toplam	2871	48,36±7,23			
Bilimsel Yenilikçi Değerler	1-5 Yıl	781	50,16±7,40	1438,73	4	5,127 (p=0,274)
	6-10 Yıl	819	50,63±7,25	1484,84		
	11-15 Yıl	660	50,04±7,43	1407,42		
	16-20 Yıl	400	50,12±7,02	1408,61		
	21 Yıl ve +	211	49,54±7,46	1377,65		
	Toplam	2871	50,21±7,32			

*p<0,05

Tablo 22’de beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin kıdemlerine göre değer sınıflaması alt boyutlarındaki puanları incelendiğinde; 1-5 yıl çalışanların Ulusal-Milli Değerler (9,94±3,62), 11-15 yıl çalışanların Öze Dönük-Kişisel Değerler (9,94±3,62), 16-20 yıl çalışanların Muhafazakâr-Geleneksel Değerler (39,71±7,11) ve Sosyal-Toplumsal Değerler (49,07±7,17), 6-10 yıl çalışanların Bilimsel-Yenilikçi Değerler (50,63±7,25) alt boyut puanlarında en yüksek ortalamaları aldığı görülmektedir. Ayrıca sadece Ulusal-Milli Değerler alt boyutunda anlamlı farklılık bulunmuş ve bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun tespit edilebilmesi için Bonferroni Mann Whitney U testi kullanılmıştır. İstatistiksel olarak p<0,01 ($\alpha=0,05/5$) anlamlı kabul edilmiştir.

Ulusal-Milli Değerler alt boyutunda 1-5 yıl ile 6-10 yıl, 11-15 yıl, 16-20 yıl, 21 yıl ve üzeri gruplarında farklılıklar görülmüştür (p<0,0071).

Tablo 23. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Aylık Gelire Göre Değer Sınıflaması Alt Boyut Puanlarının Dağılımları

	Gelir	N	X±SS	Sıra Ortalamaları	sd	Kruskal Wallis H Testi
Muhafazakâr Geleneksel Değerler	1500 TL ve altı	77	40,29±7,78	1537,62	3	39,654 (p=0,000)*
	1501-2000 TL	175	39,96±7,32	1506,72		
	2001-2500 TL	1655	39,94±7,54	1503,41		
	2501 TL ve +	964	38,25±6,86	1299,31		
	Toplam	2871	39,38±7,35			
Ulusal-Milli Değerler	1500 TL ve altı	77	10,07±3,97	1593,29	3	7,701 (p=0,053)
	1501-2000 TL	175	9,83±3,91	1533,46		
	2001-2500 TL	1655	9,32±3,67	1442,29		
	2501 TL ve +	964	9,10±3,66	1394,94		
	Toplam	2871	9,30±3,70			
Öze Dönük Kişisel Değerler	1500 TL ve altı	77	18,97±4,80	1290,08	3	19,319 (p=0,000)*
	1501-2000 TL	175	19,04±4,61	1321,52		
	2001-2500 TL	1655	19,57±4,52	1403,43		
	2501 TL ve +	964	20,20±4,36	1524,36		
	Toplam	2871	19,73±4,49			
Sosyal Toplumsal Değerler	1500 TL ve altı	77	48,96±7,47	1536,90	3	23,246 (p=0,000)*
	1501-2000 TL	175	47,16±7,59	1293,07		
	2001-2500 TL	1655	48,00±7,26	1392,07		
	2501 TL ve +	964	49,13±7,03	1529,30		
	Toplam	2871	48,36±7,23			
Bilimsel Yenilikçi Değerler	1500 TL ve altı	77	48,71±8,48	1315,94	3	18,329 (p=0,000)*
	1501-2000 TL	175	50,56±7,46	1486,15		
	2001-2500 TL	1655	49,78±7,33	1386,67		
	2501 TL ve +	964	51,01±7,10	1521,17		
	Toplam	2871	50,21±7,32			

*p<0,05

Tablo 23'te beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin gelirlerine göre değer sınıflaması alt boyutlarındaki puanları incelendiğinde; 1500 TL ve altı geliri olanların Muhafazakâr-Geleneksel Değerler (40,29±7,78) ile Ulusal-Milli Değerler (10,07±3,97), 2501 TL ve üzeri geliri olanların ise Öze Dönük-Kişisel Değerler (20,20±4,36), Sosyal-Toplumsal Değerler (49,13±7,03), Bilimsel-Yenilikçi Değerler (51,01±7,10) alt boyut puanlarında en yüksek ortalamaları aldığı görülmektedir. Ayrıca Muhafazakâr-Geleneksel Değerler, Öze Dönük-Kişisel Değerler, Sosyal-Toplumsal Değerler ve Bilimsel-Yenilikçi Değerler alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmuş ve bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için Bonferroni Mann Whitney U testi kullanılmıştır. İstatistiksel olarak p<0,0125 ($\alpha=0,05/4$) anlamlı kabul edilmiştir.

Muhafazakâr Geleneksel Değerler alt boyutunda; 1501-2000 TL ile 2501 TL ve üzeri, 2001-2500 TL ile 2501 TL ve üzeri gruplarında farklılıklar görülmüştür (p<0,0125).

Öze Dönük-Kişisel Değerler alt boyutunda; 1501-2000 TL ile 2501 TL ve üzeri, 2001-2500 TL ile 2501 TL ve üzeri gruplarında farklılıklar görülmüştür (p<0,0125).

Sosyal Toplumsal Değerler alt boyutunda; 1501-2000 TL ile 2501 TL ve üzeri, 2001-2500 TL ile 2501 TL ve üzeri gruplarında farklılıklar görülmüştür (p<0,0125).

Bilimsel Yenilikçi Değerler alt boyutunda; 2001-2500 TL ile 2501 TL ve üzeri gruplarında farklılıklar görülmüştür (p<0,0125).

Tablo 24. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Ahlak ve Karakter Kazandırmada Önemli Olduğunu Düşündükleri Faktöre Göre Değer Sınıflaması Alt Boyut Puanlarının Dağılımları

	Faktör	N	X±SS	Sıra Ortalamaları	sd	Kruskal Wallis H Testi
Muhafazakâr Geleneksel Değerler	Arkadaş Çevresi	242	39,83±7,83	1473,39	4	49,629 (p=0,000)*
	Aile	1794	38,74±7,40	1360,53		
	Öğretmen	493	40,44±7,25	1553,24		
	Okul Ortamı	196	41,63±6,39	1716,90		
	Yaşanılan Yer	146	40,04±6,47	1528,40		
	Toplam	2871	39,38±7,35			
Ulusal-Milli Değerler	Arkadaş Çevresi	242	9,51±3,50	1479,81	4	37,496 (p=0,000)*
	Aile	1794	9,21±3,72	1413,84		
	Öğretmen	493	8,81±3,55	1337,97		
	Okul Ortamı	196	10,58±3,50	1727,92		
	Yaşanılan Yer	146	9,95±3,99	1574,87		
	Toplam	2871	9,30±3,70			
Öze Dönük Kişisel Değerler	Arkadaş Çevresi	242	19,48±4,99	1381,51	4	7,283 (p=0,122)
	Aile	1794	19,72±4,48	1435,73		
	Öğretmen	493	20,09±4,47	1499,30		
	Okul Ortamı	196	19,17±4,15	1329,72		
	Yaşanılan Yer	146	19,87±4,30	1458,56		
	Toplam	2871	19,73±4,49			
Sosyal Toplumsal Değerler	Arkadaş Çevresi	242	47,89±7,45	1358,35	4	22,071 (p=0,000)*
	Aile	1794	48,75±7,31	1489,45		
	Öğretmen	493	47,97±6,86	1376,88		
	Okul Ortamı	196	46,93±6,67	1280,34		
	Yaşanılan Yer	146	47,49±7,48	1316,55		
	Toplam	2871	48,36±7,23			
Bilimsel Yenilikçi Değerler	Arkadaş Çevresi	242	50,93±7,41	1512,33	4	4,872 (p=0,301)
	Aile	1794	50,21±7,39	1438,35		
	Öğretmen	493	50,31±6,90	1435,45		
	Okul Ortamı	196	49,31±7,39	1339,07		
	Yaşanılan Yer	146	49,91±7,53	1412,56		
	Toplam	2871	50,21±7,32			

*p<0,05

Tablo 24’te beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin ahlak ve karakter kazandırma önemli faktöre göre değer sınıflaması alt boyutlarındaki puanları incelendiğinde; Okul Ortamı diyenlerin Muhafazakâr-Geleneksel Değerler ($41,63 \pm 6,39$) ve Ulusal-Milli Değerler ($10,58 \pm 3,50$), Öğretmen diyenlerin Öze Dönük-Kişisel Değerler ($20,09 \pm 4,47$), Aile diyenlerin Sosyal-Toplumsal Değerler ($48,75 \pm 7,31$) ve Arkadaş Çevresi diyenlerin Bilimsel-Yenilikçi Değerler ($50,93 \pm 7,41$) alt boyut puanlarında en yüksek ortalamaları aldıkları görülmektedir. Ayrıca Muhafazakâr-Geleneksel Değerler, Ulusal-Milli Değerler, Sosyal-Toplumsal Değerler olmak üzere üç alt boyutta anlamlı farklılık bulunmuş ve bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için Bonferroni Mann Whitney U testi kullanılmıştır. İstatistiksel olarak $p < 0,01$ ($\alpha = 0,05/5$) anlamlı kabul edilmiştir.

Muhafazakâr Geleneksel Değerler alt boyutunda;

Arkadaş Çevresi ile Okul Ortamı,

Aile ile Öğretmen, Okul Ortamı gruplarında farklılıklar görülmüştür ($p < 0,01$).

Ulusal-Milli Değerler alt boyutunda

Arkadaş Çevresi ile Okul Ortamı,

Aile ile Okul Ortamı,

Öğretmen ile Okul Ortamı, Yaşanılan Yer (Mah. vb.) gruplarında farklılıklar görülmüştür ($p < 0,01$).

Sosyal Toplumsal Değerler alt boyutunda;

Aile ile Öğretmen, Aile ile Okul Ortamı gruplarında farklılıklar görülmüştür ($p < 0,01$).

Tablo 25. Beden Eğitim ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Ahlak ve Karakter Kazandırmada Önemli Olduğunu Düşündükleri Branşa Göre Değer Sınıflaması Alt Boyut Puanlarının Dağılımları

	Önemli Branş	N	X±SS	Sıra Ortalamaları	sd	Kruskal Wallis H Testi
Muhafazakâr Geleneksel Değerler	Matematik	134	39,62±7,05	1471,39	4	48,142 (p=0,000)*
	Türkçe	846	39,50±7,71	1444,55		
	Beden Eğitimi	1000	39,72±7,21	1477,95		
	G. Sanatlar/Müzik	276	40,98±6,66	1639,02		
	Diğer	615	37,91±7,21	1257,20		
	Toplam	2871	39,38±7,35			
Ulusal-Millî Değerler	Matematik	134	10,61±3,29	1742,40	4	29,389 (p=0,000)*
	Türkçe	846	9,09±3,60	1387,20		
	Beden Eğitimi	1000	9,11±3,70	1395,15		
	G. Sanatlar/Müzik	276	9,86±3,72	1551,19		
	Diğer	615	9,38±3,81	1451,11		
	Toplam	2871	9,30±3,70			
Öze Dönük Kişisel Değerler	Matematik	134	19,59±4,33	1421,97	4	3,038 (p=0,552)
	Türkçe	846	19,62±4,45	1414,00		
	Beden Eğitimi	1000	19,74±4,50	1432,52		
	G. Sanatlar/Müzik	276	19,55±4,27	1413,29		
	Diğer	615	19,98±4,67	1485,18		
	Toplam	2871	19,73±4,49			
Sosyal Toplumsal Değerler	Matematik	134	46,23±6,21	1168,15	4	39,177 (p=0,000)*
	Türkçe	846	48,03±7,32	1404,79		
	Beden Eğitimi	1000	48,40±7,11	1440,86		
	G. Sanatlar/Müzik	276	47,41±6,56	1322,19		
	Diğer	615	49,62±7,60	1580,47		
	Toplam	2871	48,36±7,23			
Bilimsel Yenilikçi Değerler	Matematik	134	49,96±6,85	1412,01	4	12,644 (p=0,013)*
	Türkçe	846	50,53±7,35	1481,86		
	Beden Eğitimi	1000	50,38±7,27	1451,83		
	G. Sanatlar/Müzik	276	48,89±7,31	1283,44		
	Diğer	615	50,15±7,42	1420,86		
	Toplam	2871	50,21±7,32			

*p<0,05

Tablo 25’te beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin ahlak ve karakter kazandırma önemli branşa göre değer sınıflaması alt boyutlarındaki puanları incelendiğinde; Görsel Sanatlar/Müzik diyenlerin Muhafazakâr-Geleneksel Değerler ($40,98 \pm 6,66$), Matematik diyenlerin Ulusal-Milli Değerler ($10,61 \pm 3,29$), Diğer (Din kültürü, sınıf öğret. vs.) diyenlerin Öze Dönük-Kişisel Değerler ($19,98 \pm 4,67$) ve Sosyal-Toplumsal Değerler ($49,62 \pm 7,60$), Türkçe diyenlerin Bilimsel-Yenilikçi Değerler ($50,53 \pm 7,35$) alt boyut puanlarında en yüksek ortalamaları aldıkları görülmektedir. Ayrıca Muhafazakâr Geleneksel Değerler, Ulusal-Milli Değerler, Sosyal-Toplumsal Değerler ve Bilimsel-Yenilikçi Değerler alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmuş ve bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için Bonferroni Mann Whitney U testi kullanılmıştır. İstatistiksel olarak $p < 0,01$ ($\alpha = 0,05/5$) anlamlı kabul edilmiştir.

Muhafazakâr Geleneksel Değerler alt boyutunda;

Matematik ile Diğer,

Türkçe ile Görsel Sanatlar/Müzik ve Diğer,

Beden Eğitimi ile Görsel Sanatlar/Müzik ve Diğer,

Görsel Sanatlar/Müzik ile Diğer gruplarında farklılıklar görülmüştür ($p < 0,01$).

Ulusal-Milli Değerler alt boyutunda

Matematik ile Türkçe, Beden Eğitimi ve Diğer,

Türkçe ile Görsel Sanatlar/Müzik,

Beden Eğitimi ile Görsel Sanatlar/Müzik gruplarında farklılıklar görülmüştür ($p < 0,01$).

Sosyal Toplumsal Değerler alt boyutunda;

Matematik ile Türkçe, Beden Eğitimi ve Diğer,

Türkçe ile Diğer,

Beden Eğitimi ile Diğer,

Görsel Sanatlar/Müzik ile Diğer gruplarında farklılıklar görülmüştür ($p < 0,01$).

Bilimsel Yenilikçi Değerler alt boyutunda;

Türkçe ile Görsel Sanatlar/Müzik,

Beden Eğitimi ile Görsel Sanatlar/Müzik gruplarında farklılıklar görülmüştür ($p < 0,01$).

1.4.3. Üçüncü Düzey Alt Problemler

Tablo 26. Beden Eğitimi ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Ahlak ve Karakter Eğitimi Alt Boyut Puanları ile Değer Sınıflaması Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişki

	Karakter Eğitim Etkinlikleri	Karakter Eğitim Tutumu	Etik Durum	Muhafazakâr Geleneksel Değerler	Ulusal-Milli Değerler	Öze Dönük Kişisel Değerler	Sosyal Toplumsal Değerler	Bilimsel Yenilikçi Değerler
Karakter Eğitim Etkinlikleri	1,000	,398**	,314**	,018	-,090**	,041*	,025	-,064**
Karakter Eğitim Tutumu	,398**	1,000	,620**	,034	,036	,005	-,041*	,035
Etik Durum	,314**	,620**	1,000	,100**	,044*	,030	-,084**	,019
Muhafazakâr Geleneksel Değerler	,018	,034	,100**	1,000	,036	-,268**	-,336**	-,113**
Ulusal-Milli Değerler	-,090**	,036	,044*	,036	1,000	-,052**	-,185**	-,149**
Öze Dönük Kişisel Değerler	,041*	,005	,030	-,268**	-,052**	1,000	-,025	-,019
Sosyal Toplumsal Değerler	,025	-,041*	-,084**	-,336**	-,185**	-,025	1,000	-,211**
Bilimsel Yenilikçi Değerler	-,064**	,035	,019	-,113**	-,149**	-,019	-,211**	1,000

*p<0,05 **p< 0,01

Tablo 26’da beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin ahlak ve karakter eğitimi alt boyutları ile değer sınıflaması alt boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde;

- Karakter Eğitim Etkinlikleri ile Karakter Eğitim Tutumu arasında $r = ,398$ ($p < 0,01$) anlamlı ve zayıf bir ilişkinin olduğu,
- Karakter Eğitim Etkinlikleri ile Etik Durum arasında $r = ,314$ ($p < 0,01$) anlamlı ve zayıf bir ilişkinin olduğu,

- Karakter Eğitim Tutumu ile Etik Durum arasında $r = ,620$ ($p < 0,01$) anlamlı ve orta düzeyde bir ilişkinin olduğu,
- Karakter Eğitim Etkinlikleri ile Ulusal-Milli Değerler arasında $r = -,090$ ($p < 0,01$) anlamlı, negatif ve çok zayıf bir ilişkinin olduğu,
- Karakter Eğitim Etkinlikleri ile Öze Dönük-Kişisel Değerler arasında $r = ,041$ ($p < 0,05$) anlamlı ve çok zayıf bir ilişkinin olduğu,
- Karakter Eğitim Etkinlikleri ile Bilimsel-Yenilikçi Değerler arasında $r = -,064$ ($p < 0,01$) anlamlı, negatif ve çok zayıf bir ilişkinin olduğu,
- Karakter Eğitim Tutumu ile Sosyal-Toplumsal Değerler arasında $r = -,041$ ($p < 0,05$) anlamlı, negatif ve çok zayıf bir ilişkinin olduğu,
- Etik Durum ile Muhafazakâr-Geleneksel Değerler arasında $r = ,100$ ($p < 0,01$) anlamlı ve çok zayıf bir ilişkinin olduğu,
- Etik Durum ile Ulusal-Milli Değerler arasında $r = ,044$ ($p < 0,05$) anlamlı ve zayıf bir ilişkinin olduğu,
- Etik Durum ile Sosyal-Toplumsal Değerler arasında $r = -,084$ ($p < 0,01$) anlamlı, negatif ve zayıf bir ilişkinin olduğu
- Muhafazakâr-Geleneksel Değerler ile Öze Dönük-Kişisel Değerler arasında $r = -,268$ ($p < 0,01$) anlamlı, negatif ve zayıf bir ilişkinin olduğu
- Muhafazakâr-Geleneksel Değerler ile Sosyal-Toplumsal Değerler arasında $r = -,336$ ($p < 0,01$) anlamlı, negatif ve zayıf bir ilişkinin olduğu
- Muhafazakâr-Geleneksel Değerler ile Bilimsel-Yenilikçi Değerler arasında $r = -,113$ ($p < 0,01$) anlamlı, negatif ve çok zayıf bir ilişkinin olduğu
- Ulusal-Milli Değerler ile Öze Dönük-Kişisel Değerler arasında $r = -,052$ ($p < 0,01$) anlamlı, negatif ve çok zayıf bir ilişkinin olduğu
- Ulusal-Milli Değerler ile Sosyal-Toplumsal Değerler arasında $r = -,185$ ($p < 0,01$) anlamlı, negatif ve çok zayıf bir ilişkinin olduğu
- Ulusal-Milli Değerler ile Bilimsel-Yenilikçi Değerler arasında $r = -,149$ ($p < 0,01$) anlamlı, negatif ve çok zayıf bir ilişkinin olduğu
- Sosyal-Toplumsal Değerler ile Bilimsel-Yenilikçi Değerler arasında $r = -,211$ ($p < 0,01$) anlamlı, negatif ve çok zayıf bir ilişkinin olduğu görülmüştür.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Araştırma bulguları Türkiye'nin yedi bölgesinden seçilen 11 ildeki çeşitli ortaokullarda görev yapan 862 Matematik, 858 Türkçe, 842 Beden Eğitimi, 838 Görsel Sanatlar/Müzik öğretmeni olmak üzere toplam 3400 öğretmenin “Ahlak ve Karakter Eğitimi Ölçeği” ve “Yaşayan Değerler Tablosu”na ilişkin verdikleri cevaplardan elde edilmiştir. Bu bulgulara ilişkin tartışmalar, kavramsal çerçevede belirtilen bilgiler ile ulusal ve uluslararası bilimsel çalışmalar dâhilindedir.

Beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin cinsiyete göre ahlak ve karakter eğitimi alt boyutları arasında sadece “Karakter Eğitimi Etkinlikleri” alt boyutunda bayanlar lehine, değer sınıflaması alt boyutlarında ise “Muhafazakâr-Geleneksel Değerler”de erkekler, “Sosyal-Toplumsal Değerler”de bayanlar ve “Bilimsel-Yenilikçi Değerler”de erkekler lehine anlamlı düzeyde bir fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$, Tablo 5 ve 16). Ortaokul öğretmenlerinin karakter eğitimi inançları (Ülger, Yiğittir ve Ercan, 2014), karakter eğitimine yatkınlıkları (Jakubowski, 2013), karakter eğitimi yetkinlik inanç düzeyleri (Yüksel, 2012), sosyal bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimine dair öz-yeterlikleri (Dönmez ve Avcı, 2011) ve sınıf öğretmenleri ile okul yöneticilerinin karakter eğitimine ilişkin öz-yeterlik inançları üzerine (M. Demirel, 2009) yapılan çalışmalarda cinsiyetin herhangi bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Yine Empati becerisine dayalı öğretim yöntem ve tekniklerinde ilköğretim öğrencilerinin ahlaki tutum düzeyleri (Uzun, 2014), üniversiteli sporcuların ahlaki benlik ve sporla ilişkili ahlaki gelişimleri (Wang vd., 2013), sporda ahlaki gelişim ve cinsiyet farklılıkları (Proios, Athanailidis, Wilińska, Vasilis ve Unierzyski, 2011) ve öğrencilerin ahlaki yargı düzeyleri (Gölcük, 2010), çalışmalarında da cinsiyetin herhangi bir anlam ifade etmediği belirlenmiştir. İlâveten Lise öğrencilerine beden eğitimi ile ahlaki muhakeme gelişimi sağlamak amacıyla uygulanan bir programın

öntest-sontest sonuçlarında da (Mouratidou, Goutza ve Chatzopoulos, 2007) cinsiyet açısından herhangi bir farklılık bulunamamıştır.

Öğretmenlerin değer ve değer eğitime ilişkin görüşlerinde (Özmen, Er ve Gürgil, 2012), eğitim yöneticilerinin değer eğitimi yeterliliklerini algılama ölçeği alt boyutlarından koordine ve karar süreçlerini yürütme ve okul kültürü oluşturma alt boyutlarında cinsiyet değişkeni açısından anlamlı farklılık görülmemiştir. Ancak eğitim yöneticilerinin değer eğitimi yeterliliklerini algılama ölçeği alt boyutlarından okul dışı çevreyi düzenleme faktöründe bayanlar lehine anlamlı bir farklılık görülmüştür (Okudan, 2010). Ayrıca ortaöğretim kurumlarında karakter eğitimi sorununu belirlemeye yönelik bir çalışmada ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin karakter eğitiminin sorumluluk, dürüstlük ve adalet boyutuna verdikleri önem cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bulunmazken, yardımseverlik, saygı, vatandaşlık boyutuna verdikleri önem anlamlı bulunmuştur (Gündoğdu, 2010). Benzer çalışmalarda, öğrencilerin insani değerler düzeylerinin incelenmesinde (Eser, 2012), öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre benimsedikleri değerlerde (Özmen vd., 2012), öğretim elemanlarının yükseköğretim kurumlarında yetiştirilmekte olan öğrencilerin karakter eğitime yönelik tutumlarında (Sılay, 2010), yönetici ve öğretmenlerin değer tercihlerinde (Aktay ve Ekşi, 2009) ve lise öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerinde (Şengün, 2008) de bayanlar lehine anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Araştırmamız ile literatürdeki birçok çalışmanın cinsiyet değişkeni açısından benzer sonuçlar elde ettiği görülmekte ahlak, karakter ve değer konularında cinsiyet faktörünün bireylerin gelişim düzeyleri ile alakalı olduğu zira Mouratidou vd. (2007)'nin ifade ettiği gibi bayanlar lehine anlamlı görülen çalışmalarda genel kanının bayanların gelişim hızı ve dolayısıyla ahlaki gelişim aşaması olarak erkeklerden farklı olduğu varsayımından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin medeni duruma göre ahlak ve karakter eğitimi alt boyutları incelendiğinde sadece “Karakter Eğitimi Etkinlikleri” alt boyutunda evli olanlar, değer sınıflaması alt boyutlarındaki puanları incelendiğinde ise sadece “Ulusal-Milli Değerler” alt boyutunda bekar olanlar lehine anlamlı düzeyde bir fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$, Tablo 6 ve 17). Yönetici ve öğretmenlerin değer tercihlerinin bazı alt boyut puanlarında (Aktay ve Ekşi, 2009) ve eğitim yöneticilerinin değer eğitimi yeterliliklerini algılama alt boyutunda (Okudan, 2010) medeni durum değişkenine göre herhangi bir farklılık görülmemektedir. Yine öğretmenlerin karakter eğitimi yetkinlik inanç düzeyleri medeni durum değişkeni açısından anlamlı bulunmazken ahlaki olgunluk

düzeylerinde ise evli olan öğretmenlerin ahlaki olgunluk düzeylerinin bekâr olan öğretmenlere göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir (Yüksel, 2012). Ayrıca ortaöğretim kurumlarında karakter eğitimi sorununu belirlemeye yönelik bir çalışmada ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin karakter eğitiminin sorumluluk, dürüstlük, saygı, adalet, vatandaşlık boyutuna önem vermede medeni durum değişkeni anlamlı değil iken yardımseverlik boyutuna önem verme medeni durum değişkeni açısından anlamlı bulunmuştur (Gündoğdu, 2010). Araştırma sonucumuzda da ahlak ve karakter eğitimi alt boyut puanlarında evli öğretmenler lehine anlam bulunurken değer sınıflaması alt boyutlarında ise bekâr öğretmenler lehine Ulusal-Milli Değerler alt boyutunda anlam görülmektedir. Bu durumun evli olanların aile hayatları nedeniyle daha çok ahlaki, sosyo-kültürel ve toplumsal ilişkilere önem vermesi, bekâr olanların ise milli konulara, kişisel fikirlerine daha fazla öncelik vermesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin yaşa göre ahlak ve karakter eğitimi alt boyut puanlarından “Karakter Eğitim Etkinlikleri” alt boyutunda; 35-39 yaş, 40-44 yaş, 45 yaş üzeri grupları lehine, “Karakter Eğitim Tutumu” alt boyutunda; 20-24 yaş ile 45 yaş ve üzeri grup arasında, “Etik Durum” alt boyutunda ise 45 yaş ve üzeri grup lehine anlamlı farklılıklar görülmüştür. Değer sınıflaması alt boyutlarındaki puanları incelendiğinde ise “Ulusal-Milli Değerler” alt boyutunda 20-24 yaş ve 25-29 yaş gruplar lehine anlamlı farklılıklar görülmüştür ($p<0,05$, Tablo 7 ve 18). Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimine dair öz-yeterliklerinin belirlendiği çalışmada öğretmenlerin yaş gruplarına göre karakter eğitime ilişkin öz-yeterlik düzeylerinin farklılaşmadığı görülmüştür (Dönmez ve Avcı, 2011). Benzer şekilde eğitim yöneticilerinin değer eğitimi yeterliliklerini algılama alt boyutunda yaş değişkenine göre herhangi bir farklılık görülmemektedir (Okudan, 2010). Yine öğretim elemanlarının yaş grubu değişkenine göre yükseköğretim kurumlarında yetiştirilmekte olan öğrencilerin karakter eğitime yönelik tutumlarında da anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir (Sılay, 2010). Yönetici ve öğretmenlerin değer tercihleri ile örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişkiye ait araştırma sonuçlarında da bazı alt boyutlarda anlamlı farklılık görülmemiştir (Aktay ve Ekşi, 2009). Ayrıca lise öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerinin incelendiği bir çalışmada ahlaki olgunluk yine yaş değişkenine göre anlamlı bulunmamıştır (Şengün, 2008). Araştırmamız ahlak ve karakter eğitimi alt boyut alt boyutunda görülen anlamlılığın

ahlak ve karakter eğitimine ilişkin görüşlerin ve değer sınıflaması kararlarının yaş ile doğru orantılı bir şekilde gelişip olgunlaştığı varsayılmaktadır.

Beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin illere göre ahlak ve karakter eğitimi alt boyutları ile değer sınıflaması alt boyutlarının tamamında ve bütün iller arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($p<0,05$, Tablo 8 ve 19). İlk ve ortaokul öğretmenlerinin etik duyarlılıklarının (Demirbolat ve Aslan, 2014), üniversite öğrencilerinin değer düzeylerinin (Çoşkun ve Yıldırım, 2009) bazı değişkenler açısından incelenmesine yönelik çalışmalar sonucunda yerleşim birimlerine göre değer düzeylerinin farklılaşmadığı belirlenmiştir. Araştırmamızda ahlak, karakter ve değerler eğitimi alt boyut puanlarının tamamında il değişkeni açısından bütün illerde anlamlılık görülmektedir. Bu durum illerdeki araştırmaya katılan öğretmenlerin ahlak, karakter ve değerler eğitimini önemli görmesi, değerlerin kazandırılmasının ilden ile değişen bir durum olmaması ve temel önceliğin birey olduğu varsayımlarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin branşlarına göre ahlak ve karakter eğitimi alt boyutlarındaki puanları incelendiğinde “Karakter Eğitim Etkinlikleri” alt boyutunda; Türkçe ve Beden eğitimi gruplar lehine, “Etik Durum” alt boyutunda ise Türkçe ve Görsel Sanatlar/Müzik grupları lehine anlamlı farklılıklar görülmüştür. Değer sınıflaması alt boyutlarında ise “Muhafazakâr Geleneksel Değerler” alt boyutunda, Matematik ile Görsel Sanatlar/Müzik gruplar lehine, “Ulusal-Milli Değerler” alt boyutunda ise Matematik ve Görsel Sanatlar/Müzik grupları lehine anlamlı farklılıklar görülmüştür ($p<0,05$, Tablo 9 ve 20). Ortaokul öğretmenlerinin karakter eğitimi üzerine inançlarını belirlemek için yapılan bir çalışmada Tarih ve Coğrafya öğretmenlerinin, Türkçe, Matematik ve Fen Bilgisi öğretmenlerinden daha yüksek karakter eğitimi inanç ortalamasına sahip oldukları belirlenmiştir (Ülger vd., 2014). Bununla birlikte öğretmenlerin karakter eğitimi yetkinlik inanç düzeylerine ait aritmetik ortalamalarında öğretmenlerin branşları ile ahlaki olgunluk düzeyleri arasında Sınıf öğretmenlerinin İngilizce ve diğer branş öğretmenlerine göre; Rehber öğretmenlerinin, Fen ve Teknoloji, İngilizce ve diğer branş öğretmenlerine göre anlamlılık gösterdiği belirlenmiştir (Yüksel, 2012). Ancak eğitim yöneticilerinin değer eğitimi yeterliliklerini algılama alt boyutunda (Okudan, 2010) ve ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin karakter eğitimi alt boyutlarında (Gündoğdu, 2010) branş değişkeni açısından anlamlı farklılık bulunamamıştır. Çalışmamız kapsamında branş değişkeni açısından ahlak ve karakter eğitimi ile değer sınıflaması alt boyutlarında ortaya çıkan durum ile ahlak, karakter ve

değer gibi kavramların Matematik branşına oranla Türkçe, Beden Eğitimi ve Görsel Sanatlar/Müzik branş öğretmenleri tarafından daha fazla önemsendiği düşünülmektedir.

Beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin eğitim-öğretim verdikleri sınıfa göre ahlak ve karakter eğitimi alt boyutlarındaki puanları incelendiğinde “Karakter Eğitimi Etkinlikleri” ile “Etik Durum” alt boyutlarında ve değer sınıflaması alt boyutlarında ise “Muhafazakâr-Geleneksel Değerler”, “Ulusal-Milli Değerler”, “Sosyal-Toplumsal Değerler”, “Bilimsel-Yenilikçi Değerler” alt boyutlarında bütün sınıf grupları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($p<0,05$, Tablo 10 ve 21). Öğrencilerin insani değer düzeyleri ile ilgili yapılan bir çalışmada sınıf değişkeni açısından anlamlı farklılık görülmemiştir (Eser, 2012). Ayrıca eğitim yöneticilerinin değer eğitimi yeterliliklerini algılama alt boyutunda eğitim verdikleri sınıf kademesi değişkenine göre herhangi bir farklılık görülmemektedir (Okudan, 2010). Ancak Sınıf öğretmenlerinin ve okul yöneticilerinin karakter eğitimine ilişkin öz-yeterlik inançlarını belirlemeye yönelik yapılan araştırma sonucunda sınıf öğretmenlerinin alt boyut puanları eğitim verilen sınıf kademesi değişkenine göre anlamlı bulunmuştur (M. Demirel, 2009). Araştırmamız sonucunda ahlak ve karakter eğitimi ve değer sınıflamasında eğitim verilen sınıf kademeleri değişkeninin tüm alt grup değişkenlerinde görülen (5. Sınıf, 6. Sınıf, 7.sınıf vb.) anlamlı farklılıkların öğretmenlerin ayırım yapmaksızın bütün sınıf kademelerinde ahlak, karakter ve değer kavramlarının yer alması gerektiğini düşünmelerinden dolayı meydana gelmiş olabileceği varsayılmaktadır.

Beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin kıdemlerine göre ahlak ve karakter eğitimi alt boyutlarından “Karakter Eğitim Etkinlikleri” alt boyutunda; 11-15 yıl, 16-20 yıl, 21 yıl ve üzeri grupları lehine, “Karakter Eğitim Tutumu” alt boyutunda; 6-10 yıl, 11-15 yıl, 16-20 yıl, 21 yıl ve üzeri grupları lehine, “Etik Durum” alt boyutunda ise 1-5 yıl ile 6-10 yıl, 11-15 yıl, 16-20 yıl gruplarında farklılıklar görülmüştür. Değer sınıflaması alt boyutlarından ise sadece “Ulusal-Milli Değerler” alt boyutunda 1-5 yıl grubu lehine anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($p<0,05$, Tablo 11 ve 22). Ortaokul öğretmenlerinin karakter eğitimi üzerine inançlarını belirlemek için yapılan bir çalışmada öğretmenlerin karakter eğitimi yetkinlikleri ile genel eğitim yetkinlikleri kıdem değişkeni açısından anlamlı bulunmamıştır (Ülger vd., 2014). Yine öğretmenlerin karakter eğitimi yetkinlik inanç düzeyleri kıdem değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı değil iken mesleki kıdemleri ile ahlaki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. 20 yıl ve üzeri öğretmenlerin; hem 1-5 yıl, hem 6-10 yıl hem de 11-15 yıllık öğretmenlere göre

istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır (Yüksel, 2012). Ayrıca Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimine dair öz-yeterliliklerinin araştırıldığı bir çalışmada öğretmen yeterliliklerinin mesleki kıdemlerine göre farklılaşmadığı görülmüştür (Dönmez ve Avcı, 2011). İlaveten Sınıf öğretmenleri ile okul yöneticilerinin karakter eğitimine ilişkin öz-yeterlilik inançlarının araştırıldığı başka bir araştırmada kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (M. Demirel, 2009). Benzer şekilde değer eğitimi ile ilgili çalışmalarda; yönetici ve öğretmenlerin değer tercihlerinin bazı alt boyut puanlarında (Aktay ve Ekşi, 2009), eğitim yöneticilerinin değer eğitimi yeterliliklerini algılama alt boyutunda (Okudan, 2010) ve öğretmenlerin değer ve değer eğitimine ilişkin görüşlerinde (Özmen vd., 2012) kıdem değişkenine göre herhangi bir farklılık görülmemektedir. Çalışmamız ve literatürdeki araştırmalarla benzer özellikler göstermekle birlikte yaptığımız araştırmada görülen anlamlı farklılığın yaş ile doğru orantılı giden hizmet yılı ve bunun doğal sonucu olarak da deneyimden ve olgunlaşmadan kaynaklandığı varsayılmaktadır.

Beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin gelirlerine göre ahlak ve karakter eğitimi alt boyut puanları incelendiğinde “Karakter Eğitim Etkinlikleri”, “Karakter Eğitim Tutumu” ve “Etik Durum” alt boyutlarında 2501 TL ve üzeri grup lehine anlamlı farklılıklar görülmüştür. Değer sınıflamasında ise “Muhafazakâr-Geleneksel Değerler” alt boyutunda; 1501-2000 TL ve 2001-2500 TL grup lehine “Öze Dönük-Kişisel Değerler”, “Sosyal-Toplumsal Değerler” ve “Bilimsel-Yenilikçi Değerler” alt boyutlarında 2501 TL ve üzeri grup lehine anlamlı farklılıklar görülmüştür ($p < 0,05$, Tablo 12 ve 23). Yönetici ve öğretmenlerin değer tercihlerinin bazı alt boyut puanlarında (Aktay ve Ekşi, 2009) ve eğitim yöneticilerinin değer eğitimi yeterliliklerini algılama alt boyutunda (Okudan, 2010) gelir düzeyi değişkenine göre herhangi bir farklılık görülmemektedir. Araştırma sonuçlarımızda anlamlı görülen ahlak ve karakter ile değer sınıflaması alt boyutlarında görülen anlamlılık gelir düzeyi ile ahlak, karakter ve değerler eğitimine ilişkin görüşlerin doğru orantılı olarak değişebileceği ihtimalini düşündürmektedir.

Beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin ahlak ve karakter kazandırmada önemli olduğunu düşündükleri faktöre göre ahlak ve karakter eğitimi alt boyutlarındaki puanları incelendiğinde “Karakter Eğitim Etkinlikleri” alt boyutunda Okul Ortamı ve Yaşanılan Yer grupları lehine, “Karakter Eğitim Tutumu” alt boyutunda Okul Ortamı grubu lehine, Etik Durum alt boyutunda ise Öğretmen, Okul Ortamı ve Yaşanılan Yer grupları lehine anlamlı farklılıklar görülmüştür. Değer sınıflaması alt boyut puanlarında ise

“Muhafazakâr-Geleneksel Değerler” alt boyutunda Okul Ortamı ve Öğretmen grupları lehine “Ulusal-Milli Değerler” alt boyutunda Okul Ortamı ve Yaşanılan Yer grupları lehine, “Sosyal-Toplumsal Değerler” alt boyutunda ise Öğretmen ve Okul Ortamı grupları lehine anlamlı farklılıklar görülmüştür ($p<0,05$, Tablo 13 ve 24). Ortaokul öğretmenlerinin karakter eğitime yatkınlıklarının araştırıldığı çalışmada öğretmenlerin karakter eğitiminin rolüne inanma toplam puanları, öğretmenlerin güçlü bir şekilde eğitimde iyi karakter için okul ve öğretmenin rolünün olduğu konusunda hem fikir olduklarını göstermektedir (Jakubowski, 2013). Ayrıca sporcular üzerine yapılmış birçok çalışmada da sporcuların gelişim sürecinde benlik kavramı ve ahlaki gelişimlerinin belirgin bir şekilde antrenör, öğretmen, aile gibi diğerlerinden etkilendiğini göstermektedir (Wang vd., 2013). Yine değer eğitiminde ortam, çevre ve aile gibi gizil faktörlerin etkileri, aile, sosyal çevre ve okul dışındaki ortamın değer eğitimi gelişim süreci içerisinde gerekli olduğu, aile ve toplumun öğrencinin karakter gelişimine katkı yapması ve bu süreçte yer alarak karakter özelliklerini geliştirmeleri gerektiği vurgulanmaktadır (Şahinkayas ve Kelleci, 2013). Araştırmamızda da ortaya çıkan aile, okul ve öğretmen arasında gerçekleşen anlamlılık literatürdeki çalışmalarla uyum göstermekte ahlak, karakter ve değerler eğitiminin gelişiminde önceliğin okulda ve öğretmen denetiminde olduğu fikrini desteklediği düşünülmektedir.

Beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin ahlak ve karakter kazandırmada önemli olduğunu düşündükleri branşa göre ahlak ve karakter eğitimi alt boyutlarındaki puanlarında “Karakter Eğitim Etkinlikleri” alt boyutunda Türkçe ve Beden Eğitimi grupları lehine, “Karakter Eğitim Tutumu” alt boyutunda Matematik ve Türkçe grupları lehine, “Etik Durum” alt boyutunda ise Matematik ve Türkçe grupları lehine anlamlı farklılıklar görülmüştür. Değer sınıflaması alt boyut puanları incelendiğinde ise “Muhafazakâr-Geleneksel Değerler” alt boyutunda; Matematik, Türkçe ve Görsel Sanatlar/Müzik grupları lehine, “Ulusal-Milli Değerler” alt boyutunda Matematik ve Görsel Sanatlar/Müzik grupları lehine, “Sosyal Toplumsal Değerler” alt boyutunda; Türkçe, Beden Eğitimi ve Diğer (Din Kültürü, sınıf vs.) grupları lehine, “Bilimsel-Yenilikçi Değerler” alt boyutunda; Türkçe ve Beden Eğitimi grupları lehine anlamlı farklılıklar görülmüştür ($p<0,05$, Tablo 14 ve 25). Karakter eğitiminde ve karakter gelişiminde okulun rolü ile ilgili öğretmen görüşlerine başvurulmuş, okul ve öğretmenlerin öğrencinin karakter gelişiminde etkili olduğu ve Sosyal Bilgiler, Görsel Sanatlar, Müzik ve Beden Eğitimi derslerinin önemli bir role sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Çağatay, 2009). Beden Eğitimi öğretmenleri,

onların değerleri, karakterleri ve kişilikleri, sorumlulukları altındaki öğrencilerin ahlaki gelişimlerinde önemli bir faktördür bu nedenle beden eğitimi ğretmenlerinin standartları, beklentileri ve karakterleri bu ahlakın önemli bir parçasıdır (C. Jones, 2005). Ayrıca antrenörler de sporcuları için antrenmanlarda iyi örnek olmalı, düzenlemeler yapmalı ve sporcuların sporcular spor kuralları ve sosyal normlara uyum sağlamaları için takım disiplinini sürdürmelidir (Wang vd., 2013). Çünkü alışmalar bireysel fair play algısı, sportmenlik, öğrencilerin bilgi ve duygusal değişiklikleri gibi uygun eğitim girişimleri ile düzenlenmiş bir beden eğitiminin ahlaki muhakemeyi desteklediği göstermektedir (Mouratidou vd., 2007). Son olarak öğretmenlerin değer ve değer eğitimine ilişkin görüşlerine başvurulan bir çalışma sonucunda branş değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bununla birlikte öğretmenlerin değerler eğitimi konusunda en fazla Din kültürü ve Ahlak Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Türkçe derslerini; en az Resim, Müzik, Matematik ve diğer dersleri sorumlu tutukları görülmüştür (zmen vd., 2012). Araştırmamızda ahlak, karakter ve değerler eğitimi alt boyut puanlarında bütün branşlar arasında anlamlı farklılık görülmüş, bu durumun araştırmaya katılan öğretmenlerin önem bakımından önceliği kendi branşlarına vermelerinden kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir.

Beden Eğitimi ve diğer branş ğretmenlerinin ahlak ve karakter eğitimi alt boyutları ile değer sınıflaması alt boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde; Ahlak ve karakter eğitimi alt boyut puanları arasında “Karakter Eğitim Etkinlikleri” ile “Karakter Eğitim Tutumu” arasında pozitif ve zayıf, “Karakter Eğitim Etkinlikleri” ile “Etik Durum arasında” pozitif ve zayıf “Karakter Eğitim Tutumu” ile “Etik Durum” arasında pozitif ve orta düzey bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Ayrıca değer sınıflaması alt boyut puanları arasında ise zayıf, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki görülürken, ahlak ve karakter eğitimi alt boyut puanları ile değer sınıflaması alt boyut puanlarının tamamı arasında zayıf, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (Tablo 26). Öğretmenlerin değer ve değer eğitimine bakış aıllarının olumlu (zmen vd., 2012) olmasıyla birlikte öğretmenlerin karakter eğitimi yetkinlik inancı ile ahlaki olgunluk düzeyleri arasında orta düzeyde, anlamlı pozitif bir ilişki olduğu söylenebilir. Bu da iyi bir karaktere eğitimi yetkinlik inancına sahip olan öğretmenlerin ahlaki olgunların da iyi olduğunu göstermektedir (Yüksel, 2012). Yine okullarda karakter eğitimi ve öğretmenlerin eğitimi çalışması neticesinde elde edilen verilerin ğretmen eğitiminde ahlak ve karakter eğitim ile ilgili çok sayıda zayıflık olduğunu gösterdiği belirtilmektedir (Revell ve Arthur, 2007). Literatürdeki bazı

araştırmalarla benzerlik gösteren çalışmamızdan elde edilen bulgular beden eğitimi ve diğer branş ğretmenlerinin ahlak, karakter ve değerler eğitimi konusunda anlamlı, zayıf ve ters yönlü bir ilişkiye sahip olduğunu göstermektedir. Yani ahlak ve karakter eğitimi puanları arttıkça değer sınıflaması puanlarında düşüş görülmektedir.

BÖLÜM VI

SONUÇ ve ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin ahlak, karakter ve değerler eğitimine ilişkin görüşlerinin bazı değişkenlere göre incelemek amacıyla yapılan bu araştırmaya ait sonuçlar aşağıda sıralanmıştır:

6.1.1. Birinci Düzey Alt Problemlere İlişkin Sonuçlar

- Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin cinsiyete göre ahlak ve karakter eğitimi alt boyutlarından sadece “karakter eğitimi etkinlikleri” alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,05$).
- Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin medeni duruma göre ahlak ve karakter eğitimi alt boyutlarından sadece “karakter eğitimi etkinlikleri” alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,05$).
- Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin yaşa göre ahlak ve karakter eğitimi alt boyutlarından “Karakter eğitim etkinlikleri” “Karakter eğitim tutumu” ve “Etik durum” alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,05$).
- Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin illere göre ahlak ve karakter eğitimi alt boyutlarından “Karakter eğitim etkinlikleri” “Karakter eğitim tutumu” ve “Etik durum” alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,05$).
- Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin branşa göre ahlak ve karakter eğitimi alt boyutlarından “Karakter eğitim etkinlikleri” ve “Etik durum” alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,05$).

- Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin eğitim kademesine göre ahlak ve karakter eğitimi alt boyutlarından “Karakter eğitim etkinlikleri” ve “Etik durum” alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,05$).

- Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin hizmet süresine göre ahlak ve karakter eğitimi alt boyutlarından Karakter eğitim etkinlikleri” “Karakter eğitim tutumu” ve “Etik durum” alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,05$).

- Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin aylık gelire göre ahlak ve karakter eğitimi alt boyutlarından “Karakter eğitim etkinlikleri”, “Karakter eğitimi Tutumu” ve “Etik durum” alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,05$).

- Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin ahlak ve karakter kazandırmada önemli faktöre göre ahlak ve karakter eğitimi alt boyutlarından “Karakter eğitim etkinlikleri” “Karakter eğitim tutumu” ve “Etik durum” alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,05$).

- Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin ahlak ve karakter kazandırmada önemli branşa göre ahlak ve karakter eğitimi alt boyutlarından “Karakter eğitim etkinlikleri” “Karakter eğitim tutumu” ve “Etik durum” alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,05$).

6.1.2. İkinci Düzey Alt Problemlere İlişkin Sonuçlar

- Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin cinsiyete göre değer sınıflaması alt boyut puanlarından “Muhafazakâr-Geleneksel Değerler”, “Sosyal-Toplumsal Değerler” ve “Bilimsel-Yenilikçi Değerler” alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,05$).

- Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin medeni duruma göre değer sınıflaması alt boyut puanlarından sadece “Ulusal-Milli Değerler” alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,05$).

- Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin yaşa göre değer sınıflaması alt boyutlarından “Ulusal-Milli Değerler” alt boyutunda anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,05$).

- Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin illere göre değer sınıflaması alt boyut puanlarından “Muhafazakâr-Geleneksel Değerler”, “Ulusal-Milli Değerler”, “Öze Dönük-Kişisel Değerler”, “Sosyal-Toplumsal Değerler” ve “Bilimsel-Yenilikçi Değerler” alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,05$).

- Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin branşa göre değer sınıflaması alt boyut puanlarından “Muhafazakâr-Geleneksel Değerler” ve “Ulusal-Milli Değerler” alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,05$).

- Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin eğitim kademesine göre değer sınıflaması alt boyut puanlarından “Muhafazakâr-Geleneksel Değerler”, “Ulusal-Milli Değerler”, “Sosyal-Toplumsal Değerler”, “Bilimsel-Yenilikçi Değerler” alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,05$).

- Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin hizmet süresine göre değer sınıflaması alt boyut puanlarından Ulusal-Milli Değerler” alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,05$).

- Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin aylık gelire göre değer sınıflaması alt boyut puanlarından “Muhafazakâr-Geleneksel Değerler”, “Öze Dönük-Kişisel Değerler”, “Sosyal-Toplumsal Değerler” ve “Bilimsel-Yenilikçi Değerler” alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,05$).

- Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin ahlak ve karakter kazandırma önemine göre değer sınıflaması alt boyut puanlarından “Muhafazakâr-Geleneksel Değerler”, “Ulusal-Milli Değerler”, “Sosyal-Toplumsal Değerler” alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,05$).

- Beden eğitim ve diğer branş öğretmenlerinin ahlak ve karakter kazandırma rolüne göre değer sınıflaması alt boyut puanlarından “Muhafazakâr-Geleneksel Değerler”, “Ulusal-Milli Değerler”, “Sosyal-Toplumsal Değerler” ve “Bilimsel-Yenilikçi Değerler” alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,05$).

6.1.3. Üçüncü Düzey Alt Problemlere İlişkin Sonuçlar

- Beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin ahlak ve karakter eğitimi ile değer sınıflaması alt boyutları “Karakter Eğitim Etkinlikleri”, “Karakter Eğitim Tutumu”, “Etik Durum” boyutları ile “Muhafazakâr-Geleneksel Değerler”, “Ulusal-Milli Değerler”, “Öze Dönük-Kişisel Değerler”, “Sosyal-Toplumsal Değerler”, “Bilimsel-Yenilikçi Değerler” alt boyutları arasında çok zayıf, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür.

Sonuç olarak beden eğitimi ve diğer branş öğretmenlerinin ahlak ve karakter eğitimine ilişkin olumlu tutum geliştirmekte, önceliğin kişinin gelişimi olması nedeniyle Muhafazakar-Geleneksel ve Ulusal-Milli değerler başta olmak üzere kişisel, toplumsal ve bilimsel değerlerin aşılması gerektiğini düşünmektedirler. Bununla birlikte ahlak ve

karakter eğitimi ile değer sınıflamaları arasındaki anlamlı, çok zayıf ve negatif yönlü ilişki ahlak ve karakter eğitimi için değer sınıflamasının bir ön koşul olmadığı sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

6.2 Öneriler

Çalışma sonucu elde edilen veriler ışığında aşağıda çeşitli öneriler sunulmuştur:

- Yükseköğretim kurumlarının öğretmen yetiştirme programlarında ahlak, karakter ve değerler eğitiminin kapsamı ve içeriği düzenlenerek bu kavramların uygulanabilirliği sağlanmalı, formasyon eğitim alan ve birey eğitimi ile uğraşacak eğitimcilerin niteliği artırılmalıdır.

- Marsh ve Craven (2006)'ya göre ahlaki benlik ve ahlaki gelişim çevre, eğitim ya da akrandan etkilendiği için kültürel farklılıklar, sportif faaliyetler ve farklı spor ortamları deneysel çalışmalar üzerinde farklı sonuçlar yaratabilir (Wang vd., 2013). Bu nedenle farklı koşul ve kültürlerdeki programlar olduğu gibi uygulanmamalı, milli programlar düzenlenmelidir.

- Ülkenin eğitim politikaları doğrultusunda Ahlak, karakter ve değerler eğitim merkezleri oluşturularak eğitimler temele yayılmalı ve birey menfaati doğrultusunda faaliyet gösterilmelidir

- Ahlak, karakter ve değerler eğitime yönelik beden eğitimi gibi uygulamalı branşlar ile ders dışı etkinliklerin etkisi ve sayısı artırılmalıdır. Programlar bir bütün olarak öğretmen, idareci, okul personeli gibi bütün paydaşların sorumluluk alacağı uygun bir şekilde planlanmalıdır.

- Lickona (1999) öğretmenlerin değer kazanımında mükemmel bir role sahip olduklarını, öğretmenlerin değer kazandırırken kendi kişisel değerlerinde ziyade ulusal ve evrensel değerleri vermeleri, öğretim sırasında ise uygun strateji, metot ve teknik kullanmaları gerektiğini ifade etmektedir (Şahinkaya & Kelleci, 2013). Dolayısıyla ahlak, karakter ve değerler eğitime yönelik hizmet içi eğitim programlarının düzenlenmesi yararlı olacaktır.

- İlde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezleri, okullarda rehberlik servisleri ahlak, karakter ve değerler kavramının verimliliği için aileden başlayarak velileri sonra çocuk üzerinde etkisi olabileceği düşünülen bütün grupları programlara aktif olarak dahil edip kapsamlı eğitim ve bilgilendirme yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Agboola, A., & Tsai, K. C. (2012). Bring Character Education into Classroom. *European Journal of Educational Research*, 1(2), 163-170.
- Ajay Kr. (2011). Importance of Physical Education, Games & Sports Activities. *VSRD Tecinical & Non- Technical*, 2(11), 570-573.
- Aktay, A., & Ekşi, H. (2009). Yönetici ve Öğretmenlerin Değer Tercihleri ile Örgütsel Vatandaşlık Davranışları Arasındaki İlişki. *İş Ahlakı Dergisi*. 2(3), 19-65.
- Akyüz, Y. (2013). *Türk Eğitim Tarihi M.Ö. 1000- M.S. 2013* (Gözden Geçirilmiş 24. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Alerding, C. M. (2011). *Moral Disengagement and the Self in Sport*. Master of Science, Purdue University, USA.
- American Cancer Society, Diabetes, A., & Heart, A. (2008). Physical Education in Schools-Both Quality and Quantity are Important. 10.11.2014 tarihinde http://www.everydaychoices.org/082008/PE%20in%20Schools%20Statement%20ACS%20ADA%20AHA%205.27.08%20_final_.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Arthur, J. (2011). Personal character and tomorrow's citizens: Student expectations of their teachers. *International Journal of Educational Research*, 50, 184-189.
- Aslan, M. (2011). *İlköğretimde Karakter Eğitimi ve Öğrencilere Kazandırılması Gereken Değerler*. Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Aytan, N. (2012). *İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal ve Hikayelerin Karakter Eğitimi Açısından İncelenmesi*. Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Bailey, R. (2013). *Teaching Values and Citizenship Across The Curriculum, Educating Children For The World*. USA: Routledge

- Bakdemir, A. (2010). *İlköğretim ve Ortaöğretimde Görev Yapan Öğretmenlerin Ahlak ve Karakter Eğitimi Konusundaki Algı, Tutum ve Eğitimsel Uygulamaları*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Balakrishnan, V. (2009). *Teaching Moral Education in Secondary Schools Using Real Life Dilemmas*. Doctorate, Victoria University of Wellington, New Zealand.
- Barsky, A. E. (2010). The Virtuous Social Work Researcher. *Journal of Social Work Values and Ethics*, 7(1), 1-10.
- Başer, S. A. (2009). *Öğretmen Niteliklerinin Beden Eğitimi Dersi Alan Öğrencilerin Bu Derse Karşı Olan Tutumlarına Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Berkowitz, M. W. (2011). What Works in Values Education. *International Journal of Educational Research*, 50, 153-158.
- Bolat, Y. (2011). *Gazi Üniversitesi Meslek Yükseokulu Öğrencilerinin Sosyal Değerlere Bakışları*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Character Education Partnership. (2014). 11 Principles of Effective Character Education. 15.05.2014 tarihinde <http://www.character.org/more-resources/11-principles/> sayfasından erişilmiştir.
- Cockerill, A. (2011). Values education in the Soviet State: The lasting contribution of V.A. Sukhomlinsky. *International Journal of Educational Research*, 50(1), 198-204.
- Çağatay, Ş. M. (2009). *Öğretmen Görüşlerine Göre Karakter Eğitiminde ve Karakter Gelişiminde Okulun Rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Çakıroğlu, A. E. (2013). *Değerler Eğitiminde Korku Kültürünün Etkisi*. Yüksek lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Çelen, A. (2012). *Spor Eğitimi Modeli İle İşlenen Voleybol Derslerinin Öğrencilerin Bilişsel, Duyuşsal ve Psikomotor Erişi Düzeylerine Etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Çelik, A., & Şahin, M. (2013). Spor ve Çocuk Gelişimi. *International Journal of Social Science*, 6(1), 467-478.
- Çelikten, M., Şanal, M., & Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik Mesleği ve Özellikleri. *Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 207-237.
- Çitemel, N. (2010). *Lisansüstü Öğrencilerinin Ahlaki Yargı Yetenekleri İle Psikolojik Belirtileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Çokdolu, N. (2013). *Karakter Eğitimi Programının İlköğretim 2. Kademe Öğrencilerinin Çatışma Çözme ve Saldırganlık Düzeylerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Çoşkun, Y., & Yıldırım, A. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Değer Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 311-328.
- Çöndü, A. (2004). *Beden Eğitimi ve Sporda Özel Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Nobel
- Demirbolat, A. O., & Aslan, H. (2014). İlk ve Ortaokul Öğretmenlerinin Etik Duyarlılıklarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Sinop İli Örneği). *Eğitim Bilimleri Araştırma Dergisi*, 4(1), 187-206.
- Demirel, M. (2009). Sınıf Öğretmenlerinin ve Okul Yöneticilerinin Karakter Eğitimine İlişkin Öz-Yeterlik İnançları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37, 36-49.
- Demirel, Ö., & Kaya, Z. (2013). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Destebaşı, F. (2011). *Çocuk Edebiyatı Eserlerinin 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Karakter Gelişimine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Dönmez, C., & Avcı, E. (2011). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Karakter Eğitimine Dair Öz-Yeterlikleri *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 1(2), 1-15.
- Drewe, S. B. (2000). The Logical Connection Between Moral Education and Physical education. *Journal of Curriculum Studies*, 32(4), 561-573.

- Edinburgh University. (2014). Physical Education. 12.11.2014 tarihinde http://www.ed.ac.uk/polopoly_fs/1.44143!/fileManager/Physical-Education.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Ekşi, H., & Katılmış, A. (2011). *Karakter Eğitimi El Kitabı*. Ankara:Nobel.
- Ergün, S. (2013). *Ergenlere Verilen Değer Eğitiminin Öz Düzenleme Stratejileri Üzerindeki Etkisinin Sınanması*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Erkal, M. E., Güven, Ö., & Ayan, D. (1998). *Sosyolojik Açıdan Spor*. (Genişletilmiş 3. Baskı). İstanbul: Der Yayınları.
- Eroğlu, B. (2011). *Öğretmenlik Uygulamasının Beden Eğitimi Öğretmeni Adaylarının Mesleki Yeterlilikleri ve Mesleğe Yönelik Tutumları Üzerine Etkileri*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Eser, A. (2012). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin insani değerler düzeyleri ile çevresel tutumları arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Fer, S. (2011). *Öğrenme Öğretme Kuram ve Yaklaşımları*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Fidan, N. (2012). *Okulda Öğrenme ve Öğretme (3. Baskı)*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Fidan, N., & Erden, M. (1998). *Eğitime Giriş*. Ankara: Alkım Yayınevi.
- Freire, E. d. S., & Miranda, M. L. d. J. (2014). The Production of Knowledge About The Building of Values in Physical Education at School: methods, methodology and epistemology. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 19(1), 35-47.
- Gibbons, S. L., & Ebbeck, V. (1997). The Effect of Different Teaching Strategies On The Moral Development Of Physical Education Students. *Journal Of Teaching Physical Education*, 17(1), 85-98.
- Gölcük, S. (2010). *İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Düzeyi İle Ahlak Gelişimi Arasındaki İlişkiler*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Graff, C. E. (2012). *The Effectiveness of Character Education Programs in Middle and High Schools*. Master, State University of New York, USA.

- Grineski, S. (Ed.) (1996). *Beden Eğitiminde İşbirliği İle, Öğrenme Çocuklar İçin Düzeyli Bir Beden Eğitimi*. İstanbul: Eren Ofset.
- Gül, R. (2013). *Bir Değer Eğitimi Olarak İlköğretim Döneminde Doğruluk Eğitimi*. Yüksek Lisans Tezi, Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum.
- Gülüm, V. (2008). *Adana İlindeki Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İlköğretim Okullarında Uygulanmakta Olan Beden Eğitimi Öğretim Programına Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Gündoğdu, F. B. (2010). *Ortaöğretim Kurumlarında Karakter Eğitimi Sorunu (Kayseri İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Gündüz, M. (2010). *Ahlak Sosyolojisi*, (Yenilenmiş 2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gürses, M. (2011). *Sınıf Öğretmenlerinin Etkili Öğretimi Sağlamaya İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Han, H. (2014). Analysing Theoretical Frameworks of Moral Education Through Lakatos's Philosophy of Science. *Journal of Moral Education*, 43(1), 32-53.
- Jacobs, F., Knoppers, A., & Webb, L. (2013). Making Sense of Teaching Social and Moral Skills in Physical Education. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 18(1), 1-14.
- Jakubowski, J. K. (2013). *Making Character Education A Reality: An Investigation Of Secondary Teachers' Perspectives Toward Implementation*. Doctorate, Arizona State University, USA.
- Jang, C. Y. (2013). *Development and Validation of The Sport Character Scale*. Doctorate, The University of Utah, USA.
- Jones, C. (2005). Character, Virtue and Physical Education. *European Physical Education Review*, 1(2), 139-151.
- Jones, N., Ryan, K., & Bohlin, K. (1999). Karen Bohlin Character Education & Teacher Education: How are Prospective Teachers Being Prepared to Foster Good Character in Students? *Action in Teacher Education*, 20(4), 11-28.

- Kalemoğlu, Y. (2011). *Türkiye ve İngiltere'deki İlköğretim Beden Eğitimi Dersi Öğretim Programlarının Öğretmen Görüşlerine Göre Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemi, Tarama Modelleri Tanımı ve Temel Nitelikleri*. Ankara: Nobel
- Kaymakcan, R., & Meydan, H. (2012). *Ahlaki Karakter ve Eğitimi*. II. Uluslararası Değerler ve Eğitimi Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, İstanbul.
- Kesgin, S. (2010). *Cumhuriyet Dönemi Örgün Eğitim Kurumlarında Ahlak Eğitimi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Komisyon. (Ed.). (2011). *Spor Bilimlerine Giriş*. Ankara: Spor Yayınevi ve Kitabevi
- Komisyon. (2014). *Kpss Öğretim İlke ve Yöntemleri. (4. Baskı)*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Kumar, S., & Ahmad, S. (2007). Meaning, Aims and Process of Education. 27.10.2014 tarihinde <https://sol.du.ac.in/Courses/UG/StudyMaterial/16/Part1/ED/English/SM-1.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- LePage, P., Akar, H., Temli, Y., Şen, D., Hasser, N., & Ivins, I. (2011). Comparing Teachers' Views on Morality and Moral Education, a Comparative Study in Turkey and the United States. *Teaching and Teacher Education*, 27(2011), 366-375.
- Lovat, T., & Toomey, R. (2009). *Values Education and Quality Teaching, The Double Helix Effect*. Australia: Springer.
- Lovat, T. J., & Clement, N. D. (2008). The Pedagogical Imperative of Values Education. *Journal of Beliefs & Values*, 29(3), 273-285.
- MEB. (1973). *Milli Eğitim Temel Kanunu*. (Resmi Gazete). Ankara: TBMM.
- Minnesota Health Department. (2008). Importance of School Physical Education. 10.11.2014 tarihinde <http://www.health.state.mn.us/cdrp/physicalactivity/docspdfs/factsheetimportanceof schoolpe.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Moscardo, G., & Murphy, L. (2011). Toward Values Education in Tourism: The Challenge of Measuring the Values. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 11(1), 76-93.

- Mouratidou, K., Goutza, S., & Chatzopoulos, D. (2007). Physical Education and Moral Development: An Intervention Programme to Promote Moral Reasoning Through Physical Education in High School Students. *European Physical Education Review*, 13(41).
- Musschenga, A. W. (2009). Moral Intuitions, Moral Expertise and Moral Reasoning. *Journal of Philosophy of Education*, 43(4), 596-613.
- Naspe. (2001). Physical Education is Critical to a Complete Education A Position Paper
11.11.2014 tarihinde
http://www.palmbeachschools.org/sc/PE/documents/Physical_Education_is_Critical_to_a_Complete_Education.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Okudan, A. Y. (2010). *Eğitim Yöneticilerinin Değerler Eğitiminin Önemi, Etkileri ve Uygulamaları Hakkındaki Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Onat, O. (2011). *Genç Yetişkenlerin Ahlaki Kimliklerinin İncelenmesine Yönelik Nitel Bir Araştırma*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özmen, C., Er, H., & Gürgil, F. (2012). İlköğretim Branş Öğretmenlerinin Değerler Eğitimine İlişkin Görüşleri Üzerine Bir Araştırma. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(17), 297-311.
- Passini, S. (2014). The Effect of Personal Orientations Toward Intergroup Relations on Moral Reasoning. *Journal of Moral Education*, 43(1), 89-103.
- Physical Education Teacher. (2014). PE Teacher. 01.11.2014, tarihinde
<http://www.peteacheredu.org/> sayfasından erişilmiştir.
- Pehlivan, Z., & Ada, E. N. D. (2011). Kişilik Gelişim İçin Beden Eğitimi Ders Uygulamaları. *Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğrt. Kongresi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Özel Sayı*, 83-95.
- Philip L. Fontenot. (2009). *Physical Education and Its Importance at The Elementary Level of Education – Parents' Perspectives*. Master, California State University, USA.

- Power, F. C., & Khmelkov, V. T. (1998). Character Development and Self-esteem: Psychological Foundations and Educational Implications. *International Journal of Educational Development*, 27(7), 539-551.
- Proios, M., Athanailidis, I., Wilińska, K., Vasilis, A., & Unierzyski, P. (2011). Moral Development and Gender Differences in Sport. *Studies in Physical Culture and Tourism*, 18(4), 305-314.
- Ravi, S. S. (2011). *A Comprehensive Study Of Education*: Prentice-Hall of India Pvt.Ltd; 1 edition, New Delhi.
- Robb, B. (1998). What is Values Education- And So What? *Scotland: Journal of Values Education*, 1, 1-11.
- Roth, R. W. (2013). *The Influence of the Coach on Moral Character in Collegiate Student-Athletes*. Doctorate, Northcentral University, USA.
- Seider, S., Novick, S., & Gomez, J. (2013). The Effects of Privileging Moral or Performance Character Development in Urban Adolescents. *The Journal of Early Adolescence*, 33, 786-821.
- Sılay, N. (2010). *Yükseköğretimde Karakter Eğitiminin İncelenmesi*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Sılay, N. (2014). A Study of Moral Education and its Relationship with Character Education. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 5(2), 353-358.
- Skinner, G. S. (2013). *First Grade Teacher Perceptions of A Character Education Program*. Doctorate, Liberty University, USA.
- Soriano, E., Franco, C., & Sleeter, C. (2011). The Impact of a Values Education Programme For Adolescent Romanies in Spain on Their Feelings of self - Realisation. *Journal of Moral Education*, 40(2), 217-235.
- Şahinkaya, Y., & Kelleci, Ö. (2013). Elementary School Teachers' Views on Values Education. *Social and Behavioral Sciences*, 93, 116-120.
- Şengün, M. (2008). *Lise Öğrencilerini Ahlaki Olgunluk Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Doktora Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Tan, Ş. (2012). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları.

- Taneja, V. R. (2008). *Educational Thought and Practise*. New Delhi: Sterling Publisher.
- TDK. (2014a). Ahlak. *Güncel Türkçe Sözlük*. 20.05.2014 tarihinde http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=AHILAK sayfasından erişilmiştir.
- TDK. (2014b). Beden Eğitimi. *Türkçe Büyük Sözlük*. 31.10.2014 tarihinde http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.545376462fa5e4.50581103 sayfasından erişilmiştir.
- TDK. (2014c). Değer. *Güncel Türkçe Sözlük*. 21.05.2014 tarihinde http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.537cb761e9f232.27692431 sayfasından erişilmiştir.
- TDK. (2014d). Eğitim. *Türkçe Büyük Sözlük*. 27.10.2014 tarihinde http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.544d79ca4c2547.49310779 sayfasından erişilmiştir.
- TDK. (2014e). Karakter. *Güncel Türkçe Sözlük*. 15.05.2014 tarihinde http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5374714d2ef2a7.33372097 sayfasından erişilmiştir.
- TDK. (2014f). Öğretim. *Türkçe Büyük Sözlük*. 28.10.2014 tarihinde http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=%C3%96%C4%9ERE T%C4%B0M sayfasından erişilmiştir.
- Teo, R. W. (2010). *The Effectiveness in Measuring Character Development Outcomes in Singapore Schools through Character Development Award*. Doctorate, Durham University, UK.
- Tezcan, M. (1985). *Eğitim Sosyolojisi*. (4. Baskı.) Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Thompson, L. (2010). *Character Education and School Climate*. Master, University of Minnesota Duluth, USA.
- Thornberg, R. (2008). The Lack of Professional Knowledge in Values Education. *Teaching and Teacher Education*, 24, 1791- 1798.

- Thornberg, R., & Oguz, E. (2013). Teachers' views on values education: A qualitative study in Sweden and Turkey. *International Journal of Educational Research*, 59(1), 49-56.
- Tichy, M., Johnson, R. T., Johnson, D. W., & Roseth, C. J. (2010). The Impact of Constructive Controversy on Moral Development. *Journal of Applied Social Psychology*, 40 (4), 765-787.
- Trommsdorff, G., & Chen, X. (2012). *Values, Religion, and Culture in Adolescent Development*. New York: Cambridge University Press.
- Uysal, F. (2008). *Karakter Eğitimi Programlarının Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İstanbul.
- Uzun, Y. (2014). *Din Öğretiminde Empati Becerisine Dayalı Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Kullanılması*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ülger, M., Yiğittir, S., & Ercan, O. (2014). Secondary School Teachers' Beliefs On Character Education Competency. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* (131), 442-449.
- Üstünyer, F. (2009). *Karakter Eğitimi ile İlgili Eğitimcilerin Görüşleri Üzerine Nitel Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Vauclair, C.-M., Wilson, M., & Fischer, R. (2014). Cultural conceptions of morality: Examining laypeople's associations of moral character. *Journal of Moral Education*, 43(1), 54-74.
- Vessels, G., & Huitt, W. (2005). Moral and Character Development. *Presented at the National Youth at Risk Conference*. 22.04.2014 tarihinde <http://www.edpsycinteractive.org/brilstar/chapters/chardev.doc> sayfasından erişilmiştir.
- Wang, C., Chia, F., & Chang, C. (2013). The Study of College Athletes' Moral Self-Concept and Sport-Related Moral Development. *Life Science Journal*, 10(4), 2361-2367.
- Wilson, J. (1998). Moral education for beginners. *Curriculum Journal*, 9(1), 41-50.

- Xiao, Y. (2012). *The Effectiveness of a Moral Education Curriculum in Increasing Life Satisfaction and Moral Reasoning of Adolescent in China*. (Master), Brandeis University, Department of Psychology.
- Yaman, E. (2012). *Değerler Eğitimi; Eğitimde Yeni Ufuklar* (Gözden Geçirilmiş 2. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yero, J. L. (2001). The Meaning of Education. 27.10.2014 tarihinde <http://www.stoa.org.uk/topics/education/The%20Meaning%20of%20Education.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Yıldırım, G. (2007). *İlköğretim Düzeyinde Bir Karakter Eğitimi Programı Model Önerisi ve Uygulanabilirliği*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yuvacı, Z. (2013). *Okulöncesi Değer Eğitimi Uygulayan Okullardan Seçilen Değerlerin ve Etkinliklerin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Yüksel, G. (2012). *İlköğretim Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnançları İle Ahlaki Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

EKLER

EK 1

Sayın Katılımcı, Bu araştırma doktora tezi kapsamında yapılmaktadır. Sorulara içten cevap vermeniz araştırma güvenilirliği açısından önemlidir. Lütfen tüm soruları yanıtlayınız. Yardımlarınız ve içtenliğinizden dolayı teşekkür ederim.

Arş. Gör. İlyas GÖRGÜT

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Doktora Öğrencisi

1. Cinsiyetiniz: K ☐ E ☐

2.Yaşınız: .....

3. Medeni Durumunuz Evli ☐ Bekar ☐

4.Yaşadığınız İl: .....

5. Branşınız:

Matematik ☐ Türkçe ☐ Beden Eğitimi ☐ Görsel Sanatlar (Müzik, Resim) ☐

6. Eğitim Verdiğiniz Sınıf Kademesi? (Birden fazla sınıf işaretlenebilir)

5. Sınıf ☐ 6. Sınıf ☐ 7. Sınıf ☐ 8. Sınıf ☐

7. Öğretmenlik Mesleğinde Kıdeminiz:

1-5 yıl ☐ 6-10 yıl ☐ 11-15 yıl ☐ 16-20 yıl ☐ 21 yıl ve üzeri ☐

8. Aylık geliriniz?

1500 TL ve altı ☐ 1501 -2000 TL ☐ 2001-2500 TL ☐ 2501 TL ve üzeri ☐

9. Çocuklara Ahlak ve Karakter Kazandırmada Hangisi Daha Önemlidir?

Arkadaş Çevresi ☐ Aile ☐ Öğretmen ☐ Okul Ortamı ☐ Yaşanılan Yer (Mahalle vb.) ☐

10. Hangi Öğretmenin Ahlak ve Karakter Kazandırmadaki Rolü Daha Önemlidir?

Matematik ☐ Türkçe ☐ Beden Eğitimi ☐ Görsel Sanatlar (Müzik, Resim) ☐ Diğer.....

Lütfen Arka Sayfaya geçiniz

EK 2

Değerli Öğretmenler, Ahlak ve karakter eğitime yönelik görüşlerinizin belirlenmesi için aşağıdaki anket formunda yer alan sorulara içtenlikle cevap vermeniz araştırma güvenliği açısından önemlidir. Lütfen tüm soruları yanıtlayınız.

Aşağıdaki ifadelere sınıf içi ve sınıf dışı öğretmenlik etkinliklerinizi düşünerek cevap veriniz.

	Ne sıklıkla yaparsınız?	Asla	Nadiren	Ara sıra	Sıklıkla
1.	Nezaketin ve karşılıklı konuşmanın yer aldığı bir sınıf ortamının oluşması için çabalarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
2.	Günlük ders programımın en az 5 dakikasını ahlak ve karakter eğitime ayırıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
3.	Ödevlerini zamanında teslim etmelerini isteyerek öğrencilere dakik olmayı öğretirim	(1)	(2)	(3)	(4)
4.	Öğrencilere, okulun veya sınıfın fiziksel görünümüne özen göstererek çevreye saygılı olmalarını öğretirim.	(1)	(2)	(3)	(4)
5.	Öğrencilere, bir davranışa bağlı kalarak sadakat gösterme fırsatları sunarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
6.	Öğrencilerin karakterini geliştirecek daha iyi yollar bulmaya çalışırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
7.	Öğrencilere, farklılıklara karşı hoşgörülü olmayı öğretirim.	(1)	(2)	(3)	(4)
8.	Öğrencilere cömertlik, dayanışma ve yardımseverlik gibi erdemlerin önemini vurgularım.	(1)	(2)	(3)	(4)
9.	Okulda, iyi vatandaşlık uygulaması yapmak için öğrencilere fırsatlar sağlarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
10.	Değişik ortamlarda adil ve hakkaniyetli davranışlar gösterebilecekleri uygulamalar için öğrencileri cesaretlendiririm	(1)	(2)	(3)	(4)
11.	Öğrencilere, derslerine çok çalışarak gayretli olmada ahlaki sorumluluklarının olduğunu söylerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
12.	Öğrencilere, hedeflerine ulaşmak için sabırlı ve kararlı olmalarını öğretirim.	(1)	(2)	(3)	(4)
13.	Öğrencilere, başkalarının sözünü kesmeden dikkatle dinleyerek karşısındakine nasıl saygı göstereceğini öğretirim.	(1)	(2)	(3)	(4)
14.	Öğrencilere doğruluk, dürüstlük ve adalet gibi değerlerin önemli olduğunu vurgularım.	(1)	(2)	(3)	(4)
15.	Öğrencilere, günlük hayat ilişkilerinde iyi bir centilmen olmalarını öğretirim.	(1)	(2)	(3)	(4)
16.	Başkalarına saygı göstermek gibi davranış modelleri gösteririm	(1)	(2)	(3)	(4)

	Ne derece katılıyorsunuz?	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kuvvetle Katılıyorum
17.	Eğitim, özünde ahlaki bir amaç taşır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18.	Karakter eğitimi, günümüz toplumlarında görülen ahlaki çöküşü tersine çevirebilir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19.	Okullar, gençlerin karakterlerine şekil vermede merkezi bir rol üstlenmelidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20.	Karakter eğitimi okul, aile ve toplumun işbirliğini gerektirir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21.	İnsan haklarına bağlılık karakter eğitiminin bir parçası olmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
22.	Karakter eğitimi okullarda yürütülen ders programlarıyla bütünleştirilmelidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
23.	Öğrencilerin olumlu davranış duygularını geliştirmek, onlara neyin iyi, neyin kötü olduğunu göstermekten daha önemlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
24.	Karakter eğitimi, öğrencileri sorumlu vatandaşlar olmaya hazırlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
25.	Olumsuz öğrenci davranışları karakter eğitimiyle azaltılabilir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
26.	Karakter eğitimi, üst düzey öğrenci başarısına katkı sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
27.	Öğrencilerimin olumsuz davranışlarını düzeltmek amacıyla aile bireyleriyle sık sık görüşürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
28.	Milli ve manevi değerlere bağlılık karakter eğitiminin bir parçası olmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
29.	Okul hayatında ortaya çıkan etkileşimlerle öğrenilen ahlaki derslerin öğrenciler üzerine etkisi resmi müfredat aracılığıyla öğretilen içerikten daha fazladır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
30.	Öğrencilerle doğru ve yanlış konularını ele almada rahatım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
31.	Bir öğrencinin karakterini olumlu yönde etkileyebilirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
32.	Karakter eğitimi branşım ile ilgili değildir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
33.	Öğrencilerimin karakterli kişiler olmalarına önem veririm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
34.	Öğretmenler aynı zamanda iyi bir karakter eğitimcisi olmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
35.	Ahlaki tartışmalara aracılık ettiğimde ailelerden gelebilecek muhtemel itirazlardan korkmam.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
36.	Okullarda karakter eğitimine yeterince yer verilmemektedir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
37.	Güçlü bir ahlaki karakter oluşturmak için öğrencilerin örnek alacakları erdemli öğretmenlere ihtiyaçları vardır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
38.	Öğretmeler, toplumun benimsediği belli değerleri daha iyi yansıtabilmeleri için gerektiğinde öğrencilerinin değerlerini değiştirmeye çalışmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
39.	Öğretmenler ahlaki konularda kendi görüşlerini belirtmekten kaçınmalıdırlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
40.	Önemli olan öğrencilerin okul kurallarına uyup uymamalarıdır; öğretmen ve idarecilerin öğrencilerin ahlaki davranışları konusunda daha fazla sorumluluğu yoktur.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
41.	Demokratik değerlere bağlılık karakter eğitiminin bir parçası olmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
42.	Eğitimcilerin, öğrenciler için uygun davranış modelleri oluşturmada sorumlulukları vardır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

	Ne derece katlıyorsunuz?	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kuvvetle Katılıyorum
43.	Ne kadar küçük olursa olsun, insanların başkalarını riske sokmaları asla hoş görülmemelidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
44.	Kazanılacak yarar ne olursa olsun, başkalarına zarar verme potansiyeli ortaya çıkarmak her zaman yanlıştır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
45.	İnsanlar, psikolojik veya fiziksel olarak başka birine asla zarar vermemelidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
46.	İnsanlar, başkasının onur ve refahını herhangi bir biçimde tehdit edebilecek eylemlerde bulunmamalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
47.	Bir eylem masum bir kişiye zarar verecekse yapılmamalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
48.	Ahlaki eylemlerde niyet önemlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
49.	İnsanların onur ve refahı toplumun en önemli ilgisi olmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
50.	Bir eylemin ahlak kuralına uygun olması yeterli değildir, aynı zamanda o eylemin iyi bir karakterden dolayı yapıp yapılmadığı önemlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
51.	Ahlaklılık bazen sorumlu olduklarımızdan daha fazla şeyler yapmamızı gerektirir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
52.	Ahlaklı kişi, doğru zamanda, doğru yerde ve doğru ölçüde davranan kişidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
53.	Bir ahlaki sistemin amacı dürüstlük, adalet, yardımseverlik ve cesaret vb. gibi erdemli davranışlar gösteren kişiler yetiştirmek olmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
54.	Ahlaki eylemler belli duygu ve motivasyonla birlikte yapılmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
55.	Ahlakta karakter önemlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
56.	Ahlaki eylemleri değerlendirirken insanların nasıl bir kişi olduklarına bakmak önemlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
57.	Bir eylemin ahlaki değerini o eylemi yerine getiren kişinin karakteri belirler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
58.	İnsanlar hangi duygu ve motivasyonla hareket ettiklerine göre değil, ne yaptıklarına göre değerlendirilmelidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
59.	Her durumda ve her keresinde eylemlerimizin genel sonucuna bakmamız gerekir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
60.	Herkesin faydasını göz önünde bulundurmak ahlaki eylemlerin en temel ölçütü olmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
61.	Yapılacak doğru şey herkes için en iyi olandır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
62.	Yapılacak doğru şeyin ne olduğuna karar verirken, yapılabilecek çeşitli alternatiflerin sonuçları göz önünde bulundurulmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
63.	Bir davranışın ahlaki olup olmaması içinde bulunulan kültüre bağlıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
64.	Bir yalanın ahlâkî veya ahlâk dışı olarak yargılanması, eylemin içinde bulunduğu şartlara bağlıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
65.	Ahlâkî ölçütler bireysel şeyler olarak görülmelidir; bir kişinin ahlaki bakımdan doğru bulduğunu başka biri yanlış olarak yargılayabilir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
66.	Ahlâkî ölçütler sadece bir kişinin nasıl davranması gerektiğini belirten kişisel kurallardır; başkaları hakkında yargı vermede kullanılamazlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
67.	İnsanlar, az da olsa eylemlerinin başkalarına bilerek zarar vermeyeceğinden emin olmalıdırlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
68.	Benim için bir kişinin ahlaki karakteri diğer ahlaki unsurlardan daha önemlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

EK 3

Sayın Katılımcı, bu çalışma okullarda Beden Eğitimi dersi ile öğrencilere hangi değerlerin öncelikle kazandırılması gerektiğini tespit etmek amacıyla hazırlanmıştır.

Sizce Okullarda Değer Eğitim gerekli midir? Evet ( ) Hayır ( )

Cevabınız Evet ise lütfen aşağıdaki tabloda yazan değerleri önem sırasına göre sıralayınız.

- En önemli ilk on değer önüne 1,
- İkinci sıradaki en önemli on değer önüne 2,
- Üçüncü sıradaki en önemli on değer önüne 3,
- Dördüncü sıradaki en önemli on değer önüne 4,
- Beşinci sıradaki en önemli on değer önüne 5 yazınız. Geriye kalanların önü boş

kalacaktır. **NOT:** Puanlamada on tane 1, on tane 2, on tane 3, on tane 4 ve on tane 5 olmalıdır.

Sorumluluk sahibi olma	Esnek olma	Sabırlı olma
Dürüst olma	Güvenilir olma	İtaatkâr olma
Vatansever olma	Bağışlayıcı olma	Vicdanlı olma
Farklı olabilme	Azimli olma	Çalışkan olma
Anlayışlı/Hoşgörülü olma	Lider olma	Yaratıcı olma
Allah’a inanma	Alçak gönüllü olma	Yenilikçi olma
Kendine saygı duyma	Minnettarlık duyma	İnsanları ve doğayı sevmek
Öz-kontrol	İffetli/Namuslu olma	Cesur olma
Tefekkür etme/Düşünme	Ulusal simgelere duyarlı olma	Kurallara ve düzene saygılı olma
Titiz olma	Kibar olma	İşbirliğine açık olma
Misafirperver olma	Ağırbaşlı olma	Yardımsever olma
Bağımsız olma	Eleştiriye açık olma	Geleneklere bağlı olma
Açık fikirli olma	Akılcı olma	Araştırmacı olma
Samimi olma	Duygusal olma	Mükemmeliyetçi olma
Laiklik	Disiplinli olma	Kuralcı olma
Milliyetçi olma	Merhametli olma	Adaletli olma
Büyüklerle saygılı olma	Cömert olma	Empati kurma
Tutumlu olma	Aileye bağlı olma	Hırslı olma
Türk kültürüne sahip çıkma	Kararlı olma	İnkılâpçılık/Devrimcilik
Dindar olma		Bakımlı/temiz olma

Sizin Önerdiğiniz başka değer var ise lütfen yazınız.....

İLGİNİZE TEŞEKKÜRLER

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü

Sayı : 81576613/605/5179622
Konu: Araştırma İzni

10/11/2014

Sayın: İlyas GÖRGÜT
(İnönü Mahallesi Elçin Sokak Eligüzel Evleri 2. Etap 5. Blok Kat:1/1
Merkez KASTAMONU)

İlgi : (a)10/10.2014 tarihli dilekçe.

(b) Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'nün 30/10/2014 tarih ve 98029973/605/4918737 sayılı yazısı

(c) Temel Eğitim Genel Müdürlüğü'nün 07/11/2014 tarih ve 70297673/605.01/5929584 sayılı yazısı

İlgi yazı ile Genel Müdürlüğümüze başvurmuş olduğunuz "Ortaokullarda Görev Yapan Beden Eğitimi ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Ahlak ve Karakter Eğitimine İlişkin İlgî, Tutum ve Eğitimsel Uygulamalarının İncelenmesi" adlı doktora tezinde kullanılacak veri toplama araçları ve araştırma iznine ait talebiniz, Genel Müdürlüğümüz ve ilgi (b) ve (c) Bakanlık birimleri tarafından incelenmiştir.

Onaylı bir örneği Bakanlığımızda muhafaza edilen, uygulama sırasında da mühürlü ve imzalı örnekten çoğaltılan veri toplama araçlarının örneklem olarak seçilen okullarda eğitim öğretimi aksatmadan, gönüllülük esas olmak kaydıyla uygulanmasında bir sakınca görülmektedir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Mustafa Hakan BÜCÜK
Bakan a.
Daire Başkanı

Ek:

Veri Toplama Aracı (5 sayfa)

Güvenli Elektronik İmza
Aşlı İle Ayrıldı

13 Kasım 2014

Atatürk Bld. 06648 Kızılay/ANKARA
Elektronik Ad: www.meb.gov.tr
e-posta: adsoyad@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Ad SOYAD Ünvan
Tel: (0 312) XXX XX XX
Faks: (0 312) XXX XX XX

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden b099-01d8-3f78-af55-bf9b kodu ile teyit edilebilir.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı GÖRGÜT İlyas
Uyruğu T.C.
Doğum Tarihi ve Yeri Elazığ/1986
Medeni hali Evli
Telefon 0532 223 17 91
Faks (0274) 227 04 60
E-posta ilyasgorgut@hotmail.com

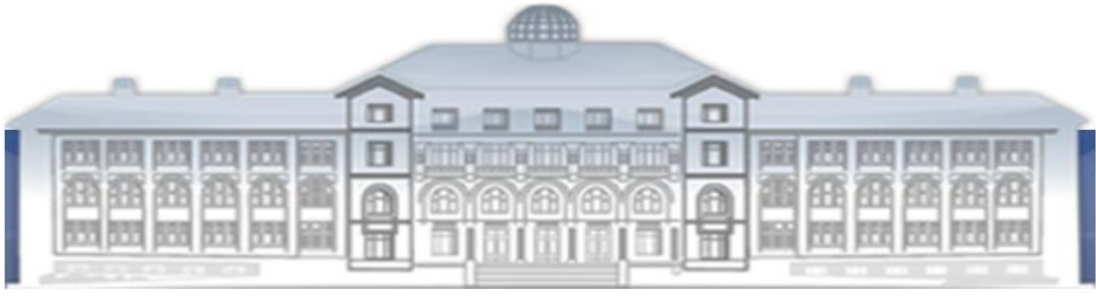
Eğitim	Okul/Program	Mezuniyet
Derecesi		Yılı
Lise	Elazığ Karşıyaka Yabancı Dil Ağırlıklı Lise-Dil Bölümü	2004
Üniversite	Fırat Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu- Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü	2009
Yüksek	İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enst. Beden Eğitimi	2012
Lisans	ve Spor Anabilim Dalı	
Doktora	Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı	2015

İş Deneyimi, Yıl	Çalıştığı Yer	Görev
Akademik Personel 2010-2013	Kastamonu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu	Araştırma Görevlisi
Akademik Personel 2014	Dumlupınar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu	Araştırma Görevlisi

Yabancı Dil İngilizce (ÜDS 72,500)

Yayınlar

- Mehmet Güllü, Cengiz Arslan, İlyas Görgüt. (2011). Tekerlekli Sandalye Hentbolun Türkiye'de Uygulanabilirliği. Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi. Cilt/Volume: 13 Sayı/Issue: Ek Sayı, 174-180.
- Mehmet Güllü, Cengiz Arslan, İlyas Görgüt. (2011)."İlköğretim Beden Eğitimi Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzunun İncelenmesi" Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Kongresi 25-27 Mayıs 2011, VAN/YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi Haziran Özel Sayısı,134-141.
- Mehmet Güllü, Cengiz Arslan, Sinan Uğraş, İlyas Görgüt (2011). “Yeni Ortaöğretim Beden Eğitimi Ders Programı Kazanımlarının Değerlendirilmesi”, Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Kongresi 25-27 Mayıs 2011, VAN/YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi Haziran Özel Sayısı,122-133.
- Gorgut I., Gullu M., Güzel C. (2012). "Comparision Coping Ways of Athletes and Sedaners" Ovidius University Annals, Series Physical Education and Sport / Science, Movement And Health Vol. XII, ISSUE 1, 72-77.
- İlyas GÖRGÜT, Tolga ESKİ, Mehmet GÜLLÜ (2014). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Özel Yetenek Sınavına Katılan Adayların Egzersizde Benlik Sunumlarının İncelenmesi. Kastamonu Eğitim Dergisi, 22 (2), 743-760.

GAZİ GELECEKTİR..